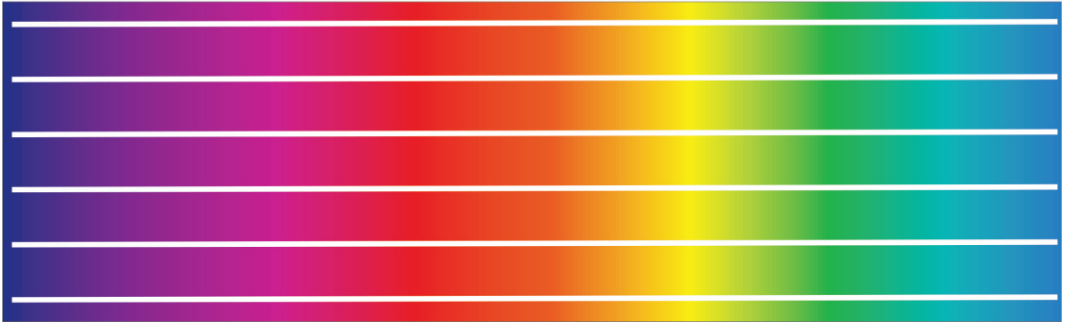

Eşref ADALI

Hindistan

Hindistan

Hindistan'a üç kez gittim. İlk gidişim bir tura katılarak oldu. 13 Kasım - 19 Kasım 2014 günleri arasında Hindistan'ın kuzey kısmını gezdik. Bilindiği gibi Hindistan'ın kuzey kısmı, ağırlıklı olarak Babür Şahlar'ın eserlerinin olduğu yerler. Bu arada Babürlerin Çağatay Türkü olduğunu hatırlayalım. Sırası geldiğinde daha ayrıntı yazacağım. Hindistan'a Nepal'den geçtik. Nepal gezisini ayrı bir kitapta yazdım.

Hindistan'a ikinci gidişim 2015 yılı Kolkata'da (Kalküta) yapılan bir toplantıya davetli konuşmacı olarak katılmam vesile oldu. 17-22 Mayıs 2015 teki bu toplantıya Yeni Delhi aktarmalı gideceğimden, Pekin ve çevresini görmeye birkaç günümü ayırdım. Bu yolculuğum Yeni Delhi ve Kolkata ağırlıklı oldu.

Üçüncü gidişim yine Kolkata'ya idi. Bu kez Bombay üzerinden gittim ancak Bombay'a zaman ayırmadım; Kolkata'da çok gezdim sayılmaz.

Hindistan'da gezip gördüğüm yerleri aşağıdaki sırayla tanıtacağım. Her gezi kitabımda değindiğim gibi sunduğum bilgiler açık kaynaklardan elde edilen bilgilerden derlenmiştir ancak bunlara kişisel deneyimlerimi ekliyorum.

4 - Hindistan

Kitapta bazı örnek fotoğrafları göreceksiniz. Fotoğraf açıklamalarını tıkladığınızda, bu konu ile ilgili diğer fotoğraflara erişeceksiniz. Böylece etkileşimi bir kitap okumuş olacaksınız.

Hindistan gezilerim ile ilgili bilgileri aşağıdaki sırada okuyabilirsiniz:

- **Varanasi** (13 Kasım 2014)
  - Varanasi - Ganj
  - Varanasi - Sarnath Tapınağı
  - Varanasi - Buda Heykeli
- **Khajuraho** (14 Kasım 2014)
  - Khajuraho Tapınakları
  - Khajuraho - Lakshmana Tapınağı
  - Khajuraho - Kandariya Mahadeva Tapınağı (xx)
  - Khajuraho - Parsvanatha Tapınağı
- **Köy** (Khajuraho-Orchha arası) (14 Kasım 2014)
- **Orchha** (15 Kasım 2014)
  - Orchha - Raja Sarayı
  - Orchha - Cihangir Sarayı
- **Taç Mahal** (16 Kasım 2014 - 17 Mayıs 2015)
- **Agra** (16 Kasım 2014 - 17 Mayıs 2015)
  - Agra Kalesi
  - Fatehpur Sikri
- **Jaipur** (17 Kasım 2014 - 18 Mayıs 2015)
  - Jaipur Amber Saray
  - Jaipur Kent Sarayı
  - Jaipur Astronomi Müzesi
  - Jaipur Rambach Palas
- **Yeni Delhi** (18 Kasım 2014 - 19 Mayıs 2015)
  - Yeni Delhi - Kutup Minare
  - Yeni Delhi - Bahai Tapınağı
  - Yeni Delhi Cuma Camisi
  - Yeni Delhi Gandinin Anıtı
  - Yeni Delhi - Sinagog
  - Yeni Delhi - Gandinin Evi
  - Yeni Delhi - Kindom of Dreams
  - Yeni Delhi - Swaminarayan Akshardham Tapınağı
  - Yeni Delhi (Humayun Kabri)
- **Kolkata** (21 Mayıs 2015 - 1 Mart 2020)
  - Kolkata - Swami Vivekananda (2015 21 Mayıs 9:25)

- Kolkata - Jorasanko Thakur Bari
- Şerbetçi
- Kolkata - Heykelciler
- Kolkata - Hooghly Nehri
- Kolkata - Belur Math Shrine
- Kolkata - Çiçek Pazarı
- Kolkata - St. John's Church
- Kolkata - Victoria Memorial Hall
- Kolkata - Acharya Jagadish Chandra Bose Indian Botanic Garden (1 Mart 2020)
- Kolkata - Pareshnath Jain Mandir (1 Mart 2020)
- Kolkata - Dadaji's Temple & Garden (1 Mart 2020)
- Kolkata - Big Ben (1 Mart 2020)
- Kolkata - Salt Lake Central Park (1 Mart 2020)

Hindistanda gezip gördüğüm yerler

6 - Hindistan

Hindistan'ın Tarihi

Hint coğrafyası göç ve ticaret yolları üzerinde olmasının sonucu olarak tarih boyunca çok çeşitli milletlerle, farklı dinî, etnik ve kültürel bileşenler ile etkileşim içinde olmuştur. Bununla birlikte bu coğrafyada öne çıkan iki ana etnik küme, güney bölgesine yerleşen koyu tenli Dravidyenler ve kuzeydeki açık tenli Aryanlardır. Aryan ırkı, zaman içinde Orta Asya'dan bölgeye gelen topluluklarla eklemlenmiş ve böylece farklı etnik yapılar ortaya çıkmıştır.

Bölgedeki ilk yerleşimcilerin 55.000 yıl önce Afrika kıtasından geldikleri sanılmaktadır ve Güney Asya coğrafyasında ulaşılan en eski insan izleri 30.000 yıl öncesine dayanmaktadır. Arkeolojik kazılar MÖ 6500'lerden bu yana bölgede tarım yapıldığını ve hayvanların evcilleştirildiğini ortaya koymaktadır. MÖ 2000'li yıllardan başlayarak bugünkü Pakistan ve Batı Hindistan bölgesinde kent hayatının ortaya çıktığı görülmektedir. Bu tarihten itibaren Hindu kutsal metinleri olan Vedalar ortaya çıkmış ve Hint kıtası'na göçler başlamıştır.

Bölgede ilk siyasi birlik MÖ IV. yüzyıl sonlarında Magadha Krallığı ve ardından Mauryan İmparatorluğu zamanında kurulmuştur. Bu tarihten başlayarak İslami döneme kadar Hint coğrafyasında bölgesel krallıklar hüküm sürmüştür. Bunlardan öne çıkanlar; Palava Krallığı (275-897), Vakataka Krallığı (III-V. yüzyıllar), Gupta Krallığı (320-550), Kadamba Krallığı (345-540), Çalukya Krallığı (543-753), Maitraka Krallığı (493-776), Harsha Krallığı (VII. yüzyıl), Rashtrakuta Krallığı (735-982), Pala Krallığı (VIII-XII. yüzyıl) ve Batı Çalukya Krallığı'dır (973-1189). Hint Yarımadası'nın güneyinde hâkimiyet kuran Vijayanagar Krallığı ise 1336-1646 yılları arasında varlığını sürdürmüştür.

Hindistan coğrafyası ilk hicri yüzyıldan itibaren İslamiyet'le etkileşim içinde olmuştur. 710 yılında Sind bölgesinin fethi ile Müslümanların bölgedeki etkinliği başlamış, X. yüzyıl sonlarında Gazneli Mahmud'un düzenlediği 17 seferle bölgenin hâkimiyeti büyük oranda Türklerin eline geçmiştir. Bu gelişmenin ardından İslamiyet, Kuzey Hindistan'dan başlayarak Hint coğrafyasında hızla yayılmıştır. İngiliz sömürge dönemine kadar Hindistan coğrafyasında yüzyıllar boyunca Müslüman Türk devletlerinin hâkimiyeti söz konusu olurken bunların en önemlileri Gazneliler (963-1186), Delhi Sultanlığı (1206-1526), Dekkan Sultanlığı (1527-1686) ve Babür İmparatorluğu'dur (1526-1858).

Bölgede sömürge hareketleri XVI. yüzyıl başlarında Portekiz'le başlamış, Vasco de Gama'nın öncülük ettiği bu dönemde Portekiz, Batı Hindistan'daki önemli liman şehirlerini hâkimiyeti altına almayı başarmıştır. Malaka Sultanlığı'nı ele geçiren Portekiz'den yaklaşık bir asır sonra, 1608'de bu kez İngilizler bölgeye ayak basmış ve sömürgecilik tarihinin en önemli adımlarından biri olarak değerlendirilebilecek dönem başlamıştır. XVII. yüzyıl boyunca Hindistan'daki nüfuz alanını adım adım genişleten İngiltere, XIX. yüzyıl ortalarına gelindiğinde kuzeyde Keşmir'den güneyde Sri Lanka'ya, doğuda Burma'dan batıda

Peşaver'e kadar büyük bir sömürge imparatorluğu kurmuştur. Prensliklerle yaptığı iş birliği anlaşmalarıyla konumunu güçlendiren İngiliz sömürge yönetimi, uyguladığı toprak reformları, tekelci anlayış, zorunlu üretim politikaları ve kapitalist üretim anlayışıyla halkı yoksulluğa sürüklemiştir.

XIX. yüzyılın sonlarında başlayan bağımsızlık mücadelesi, zamanla Hindu ve Müslüman Hindistanlıları, sömürgeci İngiltere'ye karşı birlikte hareket etmeye yöneltmiştir. Uzun ve zorlu bir çatışmaların ardından bölge, 15 Ağustos 1947'de Hindistan ve Pakistan adıyla iki ayrı devlet olarak bağımsızlığını ilan etmiştir. Bugünkü Bangladeş'i de içine alacak şekilde Müslümanların çoğunlukta olduğu kesimler Pakistan devletini oluştururken, geri kalan topraklar Hindistan'ı oluşturmuş, Keşmir ise günümüzde hala devam eden bir çözümsüzlüğe itilmiştir. Bugün Keşmir'in büyük bölümü Cammu Keşmir adıyla Hindistan sınırları içerisinde, daha küçük bir bölümü Azad Keşmir adıyla Pakistan sınırları içinde, insan yerleşiminin olmadığı en küçük kısmı da Aksai Çin adıyla Çin kontrolü altında bulunmaktadır.

Sömürge döneminde uygulanan politikalar, Hindistan'ın bağımsızlık sonrası baş gösteren ve çoğu bugün dahi çözülememiş sorunlarının temelini oluşturmuştur. Keşmir sorunu, içe kapalı ekonomi, kronik yoksulluk, yönetim sistemindeki boşluklar, temel altyapı eksiklikleri, geniş halk kitlelerinin eğitim ve sağlık hizmetlerinden yararlanamaması gibi sorunlar, sömürge dönemi uygulamalarının izlerini taşımaktadır.

Bağımsızlık sonrasında ülkenin ilk başbakanı olan Jawaharlal Nehru, 1964 yılına kadar devlet başkanlığı görevini sürdürürken, ülke 1990'lara kadar dışa kapalı bir görüntü sergilemiştir. Sınır anlaşmazlıkları nedeniyle 1947-1948, 1965 ve 1971'de Pakistan'la, 1962'de ise Çin'le karşı karşıya gelen Hindistan, bir yandan da ekonomik sorunlarla mücadele etmek durumunda kalmıştır. Nehru'dan sonra ülke siyasetindeki en önemli kişi olan Indira Gandhi 1966-1977 ve 1980-1984 yılları arasında başbakanlık yapmış ve 31 Ekim 1984'te bir suikast sonucu hayatını kaybetmiştir. Yerine gelen oğlu Rajiw Gandhi de annesi gibi görevi başında 2 Aralık 1989'da bir suikast sonucu yaşamını yitirmiştir.

İçindekiler

Hindistan	3
Hindistan'ın Tarihi	6
Varanasi	1
Varanasi ve Aarti Törenleri	4
Ölüleri Yakma	5
Aarti Törenleri	6
Sarnath Tapınağı	7
Buda Heykeli	8
Khajuraho	11
Lakshmana Tapınağı	13
Kandariya Mahadeva Tapınağı	13
Tarihçe	16
Jain Tapınakları	17
Parsvanatha Tapınağı	18
Tapınakların Mimari Yapısı	19
Duvar Heykelleri	21
Orchha	23
Chaturbhuj Tapınağı	24
Cenaze Anıtları	26
Sadhu (Derviş)	26
Orchha Kalesi	27
Jahangir Mahal	28
Pravin Rai Mahal	29
Raja Sarayı	30
Ram Raja Tapınağı	30
Şiş Mahal (Sheesh Mahal)	31
Phool Bagh	32
Agra	33
Tarihçe	34
Agra Kalesi (Kızıl Kale)	38
Agra Kalesinin Tarihçesi	39
Kalenin Yapısı	39
Tarihi yerler	41
Cihangir Sarayı	41
Divan-ı Aam, Halkın Kabul Salonu	41
Şahcahani Sarayı (Şah Cihani)	42
Gaznin Kapısı	42
Cihangir'in Adalet Zinciri	43

II - İçindekiler

Muthamman Burj (Şah Burj) ve Jharokha	43
Şiş Mahal	44
Taç Mahal	47
Tac Mahal Külliyesi	49
Tac Mahal'in Mimari Özellikleri	50
Tac Mahal ile ilgili efsaneler	53
Şah Cihan ve Mümtaz Mahal	54
Taç Mahal'in yapımında görev almış önemli kişiler	57
Ahmed Lahori	57
Mir Abdül Kerim	57
İsmail Han	58
Amanat Han Şirazi	58
Chiranjilal	58
Tac Mahal'in Korunması	59
Fatehpur Sikri	61
Tarihçe	62
Mughal Öncesi Dönem	62
Babür ve Humayun Dönemi	63
Akbar Döneminde Altın Çağ	63
Gerileme Dönemi	64
Fatehpur Sikri'deki Önemli Yapılar	64
Divan-ı Am (Halkın Kabul Salonu)	64
Panch Mahal	65
Anup Talao (Eşsiz Havuz)	65
Divan-ı Khas ve Khwabgah (Uyku Odası)	66
Jodha Bai'nin sarayı	67
Jama Masjid	69
Mimarisi	70
Buland Darwaza (Yüksek Kapı)	71
Jaipur	73
Tarihçe	74
Kent Sarayı	74
Sabha Niwas (Diwan-e-Aam)	76
Sarvato Bhadra (Diwan-e-Khas)	76
Pritam Niwas Kavşağı	77
Mubarak Mahal	77
Chandra Mahal	78
Jantar Mantar (Astronomi Müzesi)	78
Amber Kalesi	79
Tarihçe	80
Amber Kalesinin Düzeni	81
Amer Kalesi'nin Zenana avlusu	81
Birinci avlu	81

Sila Devi tapınağı	82
İkinci avlu	83
Üçüncü avlu	83
Sihirli çiçek	84
Bahçe	84
Trablus Kapısı	85
Aslan kapısı	85
Dördüncü avlu	85
Man Singh I Sarayı	85
Amber Kalesi Gezi Anıları	86
Yeni Delhi	87
Bağımsızlık Sonrası	89
Gandhi Anıtı	90
Gandhi'nin Evi	91
Kutup Minare	92
Tarihçe	93
Cuma Camisi	93
Humayun Kabri	95
Tarihçe	96
Hümayun Kabrinin Mimarisi	97
Char Bagh	99
Külliyedeki Diğer Anıtlar	100
Kızıl Kale	102
Sinagog	103
Bahai Tapınağı	103
Swaminarayan Akshardham Tapınağı	104
Kolkata	107
Tarihçe	109
Gezip Görülen Yerler	112
Belur Math Shrine	112
Tarihçe	113
Sri Ramakrishna Tapınağı	113
Heykel	114
Swami Vivekananda Tapınağı	114
Kutsal Anne Tapınağı	114
Swami Brahmananda Tapınağı	114
Ramakrishna Sangraha Mandir	114
St. John's Church	115
Tarih ve Mimari	115
İç Mekan	115
İkinci Rohilla Savaşı Anıtı	116
Lady Canning Anıtı	116
Victoria Anıtı ve Memorial Hall	117
Müze	117

IV - İçindekiler

Kolkata galerisi	118
Jorasanko Thakur Bari	118
Pareshnath Jain Tapınağı	119
Mullick iek Pazarı	120
Heykelciler	120
Şerbetçi (Paramount Sharbat)	121
Hooghly Nehri	121
Big Ben	122
Acharya Jagadish Chandra Bose Indian Botanic Garden	122
Dadaji's Temple & Garden	124
Salt Lake Central Park	124

1

Varanasi

Hindu dünyasında hac, ölüm ve yas geleneklerinde merkezi bir yere sahip olan Varanasi, kuzey Hindistan'da Ganj nehri üzerindedir. Orta Ganj vadisinde yer alan Varanasi, nehrin batı kıyısında bulunur. Hindistan'ın başkenti Yeni Delhi'nin 692 Km güneydoğusunda ve eyalet başkenti Lucknow'un 320 Km güneydoğusundadır. Yamuna nehriyle birleştiği yerin bir diğer önemli Hindu hac yeri olduğu Prayagraj'ın 121 Km güneyinde yer almaktadır.

Varanasi, dünyanın en eski sürekli yerleşim gören şehirlerinden biridir. Antik adı Kashi, MÖ birinci binyılda aynı adı taşıyan bir krallıkla ilişkilendirilmiştir. Yakındaki Sarnath'taki Ashoka'nın Aslan başkenti, MÖ beşinci yüzyılda Buda'nın orada verdiği ilk vaazın anısına yapıldığı şeklinde yorumlanmıştır. VIII. yüzyılda Adi Shankara, Şiva'ya tapınmayı Varanasi'nin resmi bir mezhebi olarak kurmuştur. Tulsidas, Sanskrit Ramayana'sının Bhakti hareketi tarafından yeniden yorumlanması olan Awadhi dilindeki destanı Ramcharitmanas'ı Varanasi'de yazmıştır. Kabir ve Ravidas da dahil olmak üzere Bhakti hareketinin diğer önemli kişileri Varanasi'de doğmuştur.

2 - Varanasi

XVII. yüzyılda, Babür imparatoru Akbar'ın hizmetindeki Rajput soyluları, şehirdeki Hindu tapınaklarının yapımını imparatorluk çapında bir mimari tarzda finanse etmişlerdir. 1740 yılında, Babür İmparatorluğu'nun yarı özerk Awadh eyaletinde, şehrin yakınlarında bir zamindari mülkü olan Benares Malikanesi kuruldu. Faizabad Antlaşması uyarınca, Doğu Hindistan Şirketi 1775'te Benares şehrini ele geçirdi. Şehir, 1805'te Britanya Hindistan'ının Devredilen ve Fethedilen

[Varanasi \(2014\)](#)

Eyaletlerinin Benares Bölgesi'nin, 1836'da Kuzeybatı Eyaletlerinin, 1902'de Birleşik Eyaletlerin ve 1950'de Hindistan Cumhuriyeti'nin Uttar Pradesh eyaletinin bir parçası oldu.

Varanasi, dini turizmini destekleyen Hindu ve İslami zanaatkarlığın senkretik bir geleneğine sahiptir. İpek dokuma, halılar, el sanatları ve turizm, Banaras Lokomotif Fabrikası ve Bharat Ağır Elektrik Fabrikası gibi yerel halkın önemli bir bölümünü istihdam etmektedir. Şehir, hacıların ritüeller gerçekleştirdiği, dik nehir kıyısından suya inen basamaklar olan birçok ghat'ıyla dünya çapında ünlüdür. Özellikle Dashashwamedh Ghat, Panchganga Ghat, Manikarnika Ghat ve Harishchandra Ghat dikkat çekicidir; son ikisi Hinduların ölülerini yaktığı yerlerdir. Varanasi'deki Hindu soyağacı kayıtları burada tutulmaktadır. Varanasi'deki önemli tapınaklar arasında Şiva'nın Kashi Vishwanath Tapınağı, Sankat Mochan Hanuman Tapınağı ve Durga Tapınağı bulunmaktadır.

Varanasi, uzun süredir eğitim ve müzik merkezidir. Birçok tanınmış Hintli filozof, şair, yazar ve müzisyen bu kentte yaşamış veya yaşıyordur.

Varanasi'nin adı, kentin sınırlarını oluşturan iki Ganj kolunun adlarıyla ilişkilendirir: Kuzey Varanasi'de hala akan Varuna ve bugün şehrin güney kesiminde, Assi Ghat yakınlarında küçük bir akarsu olan Assi. Eski şehir, Varuna ve Assi ile çevrili Ganj'ın kuzey kıyılarında yer almaktadır.

Mahabharata'da ve eski Hindistan'da şehir, Sanskritçe kas- "*parlamak*" eylem kökünden Kasi olarak anılır ve Varanasi'yi "*Işık Şehri*" ve "*ünlü bir öğrenim merkezi olarak aydınlık şehir*" olarak bilinir hale getirir. Bu ad, Buda'nın zamanından beri hacıların tarafından da kullanılmıştır.

Hindu mitolojisine göre Varanasi, Brahma ve Vişnu ile birlikte üç ana tanrıdan biri olan Şiva tarafından kurulmuştur. Brahma ve Şiva arasındaki bir çatışma sırasında, Brahma'nın beş

başından biri Şiva tarafından koparıldı. Gelenek gereği, galip, öldürülen rakibinin başını elinde taşıdı ve bir aşağılama eylemi ve kendi cesaretinin bir işareti olarak elinden aşağı sarkıttı. Ağzına da bir gem takıldı. Şiva böylece Brahma'nın başını aşağıladı ve her zaman yanında taşıdı. Bu halde Varanasi şehrine geldiğinde, Brahma'nın sarkan başı Şiva'nın elinden düştü ve toprağa gömüldü. Bu nedenle Varanasi son derece kutsal bir yer olarak kabul edilir.

[Varanasi \(2014\)](#)

Hindu destanı Mahabharata'nın kahramanları Pandavaların, Kurukshetra Savaşı sırasında işledikleri kardeş katli ve brahmahatya günahlarından arınmak için Şiva'yı aramak üzere şehri ziyaret ettikleri söylenir. Moksha sağlayabilecek yedi kutsal şehirden (Sapta Puri) biri olarak kabul edilir; Ayodhya, Mathura, Haridwar, Kashi (Varanasi), Kanchipuram, Avanti ve Dvaraka, kurtuluş veren yedi şehir olarak bilinir. Kashi prensesleri Ambika ve Ambalika, Hastinapur hükümdarı Vichitravirya ile evlendiler ve daha sonra Pandu ve Dhritarashtra'yı dünyaya getirdiler. Pandu'nun oğlu Bhima, Kashi prensesi Valandhara ile evlendi ve bu birliktelikten daha sonra Kashi'yi yöneten Sarvaga doğdu. Dhritarashtra'nın en büyük oğlu Duryodhana da Kashi prensesi Bhanumati ile evlendi ve bu prenses daha sonra ona bir oğlu Lakshmana Kumara ve bir kızı Lakamaaa'yı doğurdu.

Budizmin Cakkavatti Sihanada Sutta metni, Varanasi'nin bir gün Maitreya zamanındaki efsanevi Ketumati krallığı haline geleceği fikrini ortaya koymaktadır.

Varanasi, Orta Çağ boyunca entelektüeller ve teologlar için bir faaliyet merkezi olarak kaldı ve bu da şehrin din ve eğitim alanında kültürel bir merkez olarak ününe daha da katkıda bulundu. Bhakti hareketinin önde gelen isimlerinden bazıları Varanasi'de doğdu; bunlar arasında 1389'da burada doğan Kabir ve XV. yüzyılda yaşamış, şehirde yaşamış ve tabakhane sektöründe çalışmış sosyo-dini bir reformcu, mistik,

[Varanasi \(2014\)](#)

4 - Varanasi

şair, gezgin ve ruhani bir kişilik olan Ravidas da bulunmaktadır.

Varanasi ve Aarti Törenleri

Varanasi Hinduların hacı oldukları yer olarak bilinir. Yabancılar buraya Hinduların nasıl hacı olduklarını izlemek için gelirler. Varanasi'de ölü yakma yeri var ayrıca Aarti törenleri de yapılıyor. Hac kavramı Hıristiyan ve Müslümanlarda da var ancak onları izlemeye gelen olmaz. Hatta Müslümanların hacı oldukları bölgeye Müslüman olmayanlar giremez.

[Veranasi, Hacı olanlar \(2014\)](#)

Yabancıların Varanasi'ye gelme nedeni buradaki gösterilerin diğer kültürlerle göre çok farklı olmasından kaynaklanıyor olabilir. Bir ölü'nün nasıl yakıldığını görmek insanlara ilginç geliyor demek ya da bir merakı gideriyor diyebiliriz. Aarti törenleri bir ayın havasında sürdürülüyor. Birileri bir şeyler (belki bir ilahi) söylüyor, birileri sürekli tekrarlanan (bize öyle geliyor olabilir) bir müziği seslendiriyor, birileri ellerindekileri müziğin ritmine göre sallıyor. Aarti törenleri sabah gün doğarken ve hava karardıktan sonra yapılıyor.

Varanasi'ye gün batımı ve gün doğumunda olmak üzere iki kez gittik. İlk olarak akşam üzeri otelimizden ayrılıp bir ölü yakma ve Aarti törenlerinin yapıldığı yere gitmek üzere önce otobüs ile bir noktaya kadar gittik, daha sonra, çek çek bisikletlere binip törenlerin yapıldığı alanın yakınına kadar gittik. Sağlı sollu mağazaların bulunduğu yoldan giderken çevremizde Hint fakirleri ve İnekler bizi karşılıyordu. Öğrendiğimiz kadarı ile yalnızca seçilmiş İnekler kutsal sayılıyormuş ancak diğer ineklere de dokunmuyorlar. Bir inek yola yayılmış trafiği engelliyorsa, çevresinden dolanıp geçiyorsunuz. Seyyar satıcının tablasını itekleyen bir ineği satıcının tekmelediğini bile gördük. Yüzlerini ve gövdelerini boyamış Hint fakirleri yol boyunca yere oturmuş dileniyorlardı. Bu arada kobra yılanı oynatan Hintli de gördük.

Varanasi'ye ertesi gün, gün doğumunda ve sandala binip izledik. Tekne ile Ganj üzerinde 500 m kadar gidip geliyorsunuz. İlk olarak ölü yakılan yerin önünden geçiyorsunuz. Burada zenginlerin ölüleri yakılıyor. Yakılan kişinin parçaları ve külleri nehre atılıyor. Yanmış insan parçalarını kuşlar gagalamaya başlıyor. Tekne biraz gittiğinde bu kez Aarti törenini izleyebiliyorsunuz. Töreni izledikten sonra biraz daha gittiğinizde hacı olmak için soyunan,

o pis suya girip yıkanan insanları görüyorsunuz. Soyunan erkekler tam Hint fakiri gibi. Kadın erkek birlikte suya girip çıkıyorlar. Sandal biraz daha ilerlediğinde çamaşır yıkayanları ve yaprak içine oturtulmuş muşları yakıp, dilek tutup Ganj ananın kollarına bırakanları görüyorsunuz. Birçok insan aynı şeyi yaptığı için nehirde herkesin dileklerini temsil eden muşlar ışıltılı yüzüyor görüyorsunuz. Biraz da ilerlediğimizde yere Buda oturuşuyla oturmuş soluk benizli bir kadın görüyoruz. Hintli olmadığı soluk benzinden belli. Kendinden geçmiş ya da geçmeye çalışıyor, Ganja karşı.

[Varanasi, Traş olma sırası \(2014\)](#)

Hacı olmadan önce erkekler saçlarını usturaya vurduruyorlar. Berber Ganj kıyısında tıraş işini yapıyor. Berberin önünde erkekler traş olmak üzere sıraya diziliyor.

Nehrin suyu çamur gibi pis ve bazı insan parçalarını görebiliyorsunuz. Nehir suyunu belli aralıklarla ölçtüklerini bir belgeselde bir bilim insanı anlatmıştı. Suyun çok kirli olduğunu söyledi ama Ganj'a her zaman girdiğini de ekledi.

Ölüleri Yakma

Her toplumun ölülerini dünyadan uğurlama yöntemi farklıdır. Müslümanlar ve Hıristiyanlar ölülerini gömerler; çok önceki dönemde Türkler ölüleri yüksek tepelere bırakırlardı; Zerdüşler de benzer biçimde ölülerini kuşların yemesi için hazırlanmış özel tepelere bırakırlardı. Hinduların uğurlama yöntemi ise ölüyü yakmak biçiminde.

Hindu inancında, öldükten sonra hayata yeniden, farklı biçimde dönmek var. Ölü yakılırsa bu döngüye son verildiğine ve cennete gidildiğine inanılıyor. Bu nedenle ölü yakmak hüznün verici bir eylem değil hatta sevinilmesi gereken bir durum. Ölü yakma törenine kadınlar katılmıyor. Bunun nedeni, kadınların tören sırasında ağlayabilecekleri, olarak açıklanıyor.

Ölü safran renkli bir kumaşa sarılı biçimde, diğer bir deyişle kefenlenmiş olarak, bambudan yapılmış sedyeye bağlı biçimde yakma alanına getiriliyor. Cenaze üzerine renkli örtüler, aile üyelerinin giysilerinden parçalar ve çiçekler konarak süsleniyor. Bu arada ölüenin en yaşlı oğlu bu tören için daha önceden saçlarını kazıtıp beyaz giyiyor. Ceset ailenin erkekleri tarafından taşınarak tören alanına getirildiğinde önce Ganj'da yıkanıyor. Yıkamanın

6 - Varanasi

ardından ceset odunların üzerine koyuluyor. Büyük oğul elinde yanan çalılarla cesedin etrafında, 5 elementi temsilen 5 tur atıyor. Ardından odunları ateşliyor. Yakma işlemini hızlandırmak ya da kötü kokuları yok etmek için ceset üzerine ara sıra yağ dökülüyor. Yakma işlemi birkaç saat sürebiliyor. Ateş söndürüldükten sonra büyük oğul, ölünün bir parçasını alıp Ganj'a atıyor. Yakılan ölülerden kalan küller her akşam Ganj'a atılıyor.

[Ganj'da ölü yakma \(2014\)](#)

Ölü yakma sahnelerinin fotoğrafının çekilmesi istenmiyor ama ben fark ettirmeden birkaç fotoğraf çektim. Ölü yakma işlemi 24 saat devam ediyor.

Ölülerin yakılma törenleri ölünün varlığına uygun biçimde yapılıyor; fakirler ve zenginlerin yakılma yerleri farklı. Fakir olanlar yan yana bulunan ocaklarda yakılıyorlar. Zengin olanlar Ganj kıyısında törenle yakılıyorlar. Daha zenginseniz, yanma sırasında bir koro ilahiler söylüyor. Çok fakir olanlar özel yakma odalarında yakılıyor. Bir örneğini Tayland'da görmüştüm: Kalorifer kazanı gibi. Kazanın içine cesedi sokuyorlar ve kapağını kapatıyorlar. Doğal gaz ya da mazotla çalışan brülör ateşleniyor; böylece yakma işlemi başlıyor.

Ölüsü yakılmayanlar da var örneğin rahipler (monklar), hamile kadınlar, 10 yaşın altındaki çocuklar, yılan sokması yüzünden ölenler ve cüzamlılar. Bu tür kişilerin bir kumaşa sarılıyor ve ayağına bir taş bağlanıyor ardından Ganj'ın bir orta yerine atılıyor. Bu insanların döngülerini tamamlamak için dünyaya geri gelmeleri gerektiğine inandıklarından yakmıyorlar.

Ganjın kenarında çok sayıda tapınak ve gösteriyi inceleme locası var. Bu arada Ganj kenarındaki tören alanı ve hac alanı merdiven biçiminde düzenlenmiş. Bunun nedeni Ganj'ın su seviyesinin yağmur mevsiminde 4-5 m kadar yükselmesi olarak açıklanıyor.

Aarti Törenleri

Aarti törenleri her akşam ve her sabah gün doğumunda Ganj Nehri'nin kıyısında Dasaswamedh Ghat üzerinde yapılıyor. Aarti, "*karanlığı defetme*" anlamına gelen bir sözcükten türetilmiş. 7 ya da 5 kişi tarafından gerçekleştiriliyor.

Tören, tören heyetinin arkasından izlenebildiği gibi Ganj üzerinde, tekneden izlenebiliyor. Önemli olan törenin Ganj'a dönük olarak yapılması.

Akşam yapılan Aarti töreninde 2 farklı ayin var. Ana töreni 7 rahip yönetiyor. İkincil töreni 1 Km ötede 5 rahip yönetiyor. 7 Hindular için önemli bir sayı, örneğin vücutta 7 çakra var; kafa, alın, boyun, kalp, göbük, kasık ve sakral bölgede. Aynı şekilde 5'te önemli bir sayı; 5 sayısının önemi ise vücudu oluşturan 5 elementi simgeliyor olması.

Törende sırası ile önce ses, sonra koku-tütsü, sonra da ateş faktörü ön plana çıkıyor. Bu törenle Ganj'ı yemeğe çağırıyorlar.

Biz akşam ve sabah törenlerini tekneden izlemeyi yeğledik.

[Aarti Töreni \(2014\)](#)

Sarnath Tapınağı

Sarnath Tapınağı (veya Sarnath Budist Kompleksi), Hindistan'ın Uttar Pradeş eyaletinde, kutsal Varanasi şehrinin yaklaşık 13 Km kuzeydoğusunda yer alan ve Budizm'in doğduğu yer olarak kabul edilen dünyanın en önemli dini ve tarihi merkezlerinden biridir.

Aydınlanmaya ulaşan Gautama Buddha'nın ilk vaazını verdiği ve ilk beş müridine "Dharma Çarkı'nın İlk Döndürülüşü" (Dharmachakra Pravartana) olarak bilinen öğretilerini paylaştığı yer tam olarak burasıdır. Bu yönüyle Sarnath, Budistler için dünyadaki en kutsal dört hac merkezinden biri sayılır.

Sarnath Kompleksinde Görülmesi Gereken Ana Yapılar şunlardır:

- **Dhamek Stupası:** Sarnath'ın en ikonik ve anıtsal yapısıdır. Yaklaşık 43 metre yüksekliğinde ve 2300 yılı aşkın bir geçmişe sahip olan bu devasa silindirik taş yapı, Buddha'nın ilk vaazını verdiği tam

[Sarnath Tapınağı \(2014\)](#)

8 - Varanasi

noktayı işaretler. Üzerindeki taş işçiliği ve geometrik oymalar büyüleyicidir.

- **Chaukhandi Stupası:** Bölgeye girerken sizi karşılayan tuğla tabanlı ve üzerinde sonradan Babür döneminde inşa edilmiş sekizgen bir kule barındıran yapıdır. Buddha'nın Bodh Gaya'dan aydınlanmış olarak döndüğünde ilk müritleriyle karşılaştığı yeri simgeler.
- **Mulagandha Kuti Vihar:** Mahabodhi Cemiyeti tarafından inşa edilen 30 metrelik modern ve görkemli bir Budist tapınağıdır. İçerisinde Buddha'nın yaşamını anlatan büyük duvar resimleri ve altın bir Buddha heykeli yer alır. Bahçesinde, Bodh Gaya'daki orijinal ağaçtan aşılama yoluyla yetiştirilen kutsal bir Bodhi Ağacı bulunur.
- **Aşoka Sütunu Kalıntıları:** İmparator Aşoka tarafından MÖ. III. yüzyılda dikilen ünlü sütunun kalıntıları arkeolojik alanda görülebilir. Sütunun tepesinde yer alan ve günümüzde Hindistan'ın resmi devlet arması olan meşhur "Dört Aslanlı Başlık" ise korunması amacıyla buradaki müzede sergilenmektedir.
- **Uluslararası Tapınaklar:** Sarnath'ta Tayland, Tibet, Sri Lanka, Japonya ve Çin gibi Budist inanın güçlü olduğu farklı ülkelere ait, kendi mimari dokularını yansıtan birçok aktif tapınak ve manastır yan yana yer alır.

Buda Heykeli

Varanasi'deki ana Buda heykeli, şehir merkezinin yaklaşık 10 kilometre kuzeydoğusunda yer alan kutsal Sarnath bölgesinde irili ufaklı Buda heykelleri bulunur. Heykellerden büyük olan 24 m boyundadır. Bu heykel Hindistan'daki en yüksek Buda heykellerinden biri olarak bilinir. Heykel, Buda'nın sağ elini kaldırarak korkusuzluk ve barış simgeleyen Abhaya Mudra duruşunu sergilediği bir durumda betimlenmiştir.

Sarnath'taki antik Budist kompleksinin 300 m güneyinde yer alan devasa Buda heykeli ve Tay tapınağı, çeşmeler ve açan nilüfer çiçekleriyle dolu 2,5 dönümlük yemyeşil bahçelerin içinde bulunmaktadır.

Heykelin yapımına 1997 yılında başlandı, ancak asıl fikir 27 yıl önce Hint kökenli bir Budist rahip olan Rasmi Shashan ve Prakash Samadhiguna tarafından ortaya atılmıştı. Yapımı, taşların kesilmesi, oyulması ve cilalanması neredeyse beş yıl sürdü. Çalışmalar üç yıl boyunca durdu ve Kasım 2006'da yeniden başladı.

[Buda Heykeli \(2014\)](#)

Heykel Mart 2011'de tamamlanarak resmen açıldı. Proje, dünyanın dört bir yanındaki Budistlerden toplanan 250.000 sterlinlik ile yapılabildi.

Buda heykelinin çevresinde bulunanlar:

- **Antik Taş Heykeller:** Sarnath Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen, MS V. yüzyıla ait "Buda'nın İlk Vaazını Vermesi" isimli heykel önemlidir. Gautama Buda'yı "öğretme durumunda" (Dharmachakra Pravartana Mudra) otururken betimler.

Tapınak komplekslerinde duvar resimleri aracılığıyla Buda'nın hayatı anlatılır. Çevredeki antik kalıntılar ve Dhamek Stupa'sı ile birlikte manevi bir atmosfer sunar.

- **Wat Thai Tapınağı:** Ziyaretçiler tarafından Tay Tapınağı olarak bilinen, bahçenin bir kenarında yer alan küçük kırmızı tapınağın resmi adı Hinayana Buda Tapınağı olsa da, Taylandlılar ona Wat Thai Tapınağı diyor.

Taylandlı ileri gelenler tarafından 1933'te inşa edilen bu sade ama güzel bina, gülen bir Buda heykeli ve Buda'nın takipçilerine ilk vaazını verdiği bir sahneyi tasvir eden çok sayıda Budist heykeliyle çevrilidir.

Buda heykelini gezdiğimiz sırada birkaç Budistin heykele karşı secde edip dua ettiklerini gördük.

10 - Varanasi

2

Khajuraho

Khajuraho, Hindistan'ın Madhya Pradeş eyaletinde yer alan, Nagara tarzı mimari yapıları ve duvarlarındaki erotik heykelleriyle dünyaca ünlü, UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde yer alan tarihi bir antik kenttir.

Bölgedeki tapınaklar, MS 950 ile 1050 yılları arasında Chandella Hanedanlığı tarafından inşa edilmiştir. O dönemde yapılan 85 tapınaktan günümüze sadece 22 tanesi ulaşabilmiştir. Kumtaşından harç kullanılmadan inşa edilen bu yapılar, ince taş işçiliğiyle Hindistan orta çağ mimarisinin en büyük başyapıtları arasında kabul edilir.

Khajuraho'daki tapınaklar coğrafi konumlarına göre üç ana gruba ayrılır:

12 - Khajuraho

- **Batı Anıtları:** Kompleksin en büyük, en önemli ve en çok ziyaret edilen bölümüdür.
- **Kandariya Mahadeva Tapınağı:** Shiva'ya adanan bu tapınak, bölgedeki en büyük, en yüksek ve en süslü yapıdır. Orta çağ Hint mimarisinin zirvesi olarak görülür.
- **Lakshmana Tapınağı:** Günümüze en sağlam şekilde ulaşan, Vishnu'ya adanmış görkemli bir yapıdır.
- **Doğu Anıtları:** Hem Hindu (Brahma, Vamana, Javari) hem de Jain (Parshwanath, Adinath) tapınaklarından oluşur. Jain tapınaklarındaki ince işçilik oldukça dikkat çekicidir.
- **Güney Anıtları:** Ana gruptan biraz daha uzakta yer alan Duladeo ve Chaturbhuj tapınaklarını kapsar.

[Khajuraho Köyü \(2014\)](#)

Khajuraho Anıtlar Grubu, Hindistan'ın Madhya Pradesh eyaletinin Chhatarpur bölgesinde bulunan bir grup Hindu ve Digambara Jain tapınağıdır. Bölge merkezi olan Chhatarpur şehrine yaklaşık 46 Km uzaklıktadır. Tapınaklar, Nagara tarzı mimari sembolizmi ve birkaç erotik heykeliyle ünlüdür.

Khajuraho tapınaklarının çoğu, 885 ile 1000 yılları arasında Chandela hanedanı tarafından inşa edilmiştir. Tarihi kayıtlara göre, Khajuraho tapınak alanı XII. yüzyılda 20 Km² bir alana yayılmış 85 tapınağa sahipti. Bunlardan sadece yaklaşık 22 tapınak günümüze kadar ulaşmış olup, altı Km² bir alana yayılmıştır. Günümüze ulaşan tapınaklardan Kandariya Mahadeva Tapınağı, eski Hint sanatının karmaşık ayrıntıları, sembolizmi ve ifade gücüyle dolu heykellerle süslenmiştir. Tapınak kompleksi, 1838 yılına kadar unutulmuş ve üstü orman tarafından kaplanmıştır. O yıl, İngiliz mühendis Kaptan T.S. Burt kompleksi ziyaret etmiş ve bulgularını Bengal Asya Topluluğu Dergisi'nde yayınlamıştır.

Khajuraho tapınak grubu birlikte inşa edilmişti ancak Hinduizm ve Jainizm olmak üzere iki dine adanmıştı; bu da bölgedeki Hindular ve Jainler arasında çeşitli dini görüşlere karşı bir kabul ve saygı geleneğini gösteriyor. Farklı mimarileri, tapınak biçimlerinin çeşitliliği ve Chandela uygarlığına tanıklık etmeleri nedeniyle Khajuraho'daki anıtlar 1986 yılında UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne dahil edildi.

Khajuraho veya Kharjuravahaka adı, eski Sanskritçeden türetilmiştir. Khajuraho "*hurma ağacı*" ve vahaka, "*taşıyan*" veya "*taşıyıcı*" anlamına gelir. Yerel efsaneler, tapınakların kapılarında iki altın hurma ağacı olduğunu belirtir.

Lakshmana Tapınağı

Lakshmana Tapınağı, Chandela hanedanlığı döneminde Yashovarman tarafından inşa edilmiş x. yüzyıldan kalma bir Hindu tapınağıdır. Vishnu'nun bir yönü olan Vaikuntha Vishnu'ya adanmıştır. Khajuraho Anıtlar Grubu'nun bir parçası olarak ve mimarisi ve dini önemi nedeniyle tapınak, 1986 yılında UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne dahil edilmiştir.

[Lakshmana Tapınağı \(2014\)](#)

Bu tapınak, Khajuraho'daki Batı Tapınak kompleksinde yer almaktadır. Khajuraho, Hindistan'ın Madhya Pradesh eyaletinin Chhatarpur Bölgesi'nde küçük bir köydür.

Bu, Panchayatana türünden bir Sandhara Tapınağıdır. Tapınak kompleksinin tamamı yüksek bir platform üzerinde durmaktadır. Yapı, Hindu tapınak mimarisinin tüm unsurlarını içermektedir. Giriş sundurması (ardh-mandapa), Mandapa, Maha-Mandapa, Antarala ve Garbhagriha'ya sahiptir.

Khajuraho'daki diğer tapınlardan farklı olarak, kutsal alanı plan üzerinde Pancharatha şeklindedir. Şikharası, küçük urushringalarla kümelenmiştir. Duvar kısmı, süslü korkuluklu balkonlu pencerelerle doludur. İlahi figürler, çiftler ve erotik sahneler de dahil olmak üzere iki sıra heykel içerir. Kutsal alanın kapısı yedi sakhadan (dikey panel) oluşur. Ortadaki panel, Vişnu'nun onuncu enkarnasyonu ile süslenmiştir. Lintel, ortada Brahma ve Vişnu tarafından çevrelenmiş tanrıça Lakshmi'yi betimler. Kutsal alanda dört kollu Vişnu heykeli bulunur. Nişlerden birinde heykeltıraş ve öğrencilerinin çalışırken ki görüntüsü vardır.

Kandariya Mahadeva Tapınağı

Khajuraho tapınak alanında günümüze kadar ulaşan tapınakların en büyüğü ve en yüksek olanı, Kandariya Mahadeva adlı bir Hindu tapınağıdır. Tapınak, binanın merkezinde yer alan

14 - Khajuraho

ve rahim odası olarak bilinen ana kutsal alanda bulunan linga ile temsil edilen Şiva'ya adanmıştır.

Hindu tapınakları, odanın kalbinden ana kule (shikara) hattı boyunca yukarıya ve ana yönlere doğru uzanan eksen noktaları boyunca tasarlanmıştır. Ana tanrı heykeli merkezi kutsal alanda bulunur ve kutsal alanın dışı ile tapınağın dış cephesi heykellerle zengin bir şekilde süslenmiştir. Bazı tasarım şemalarında, bitki ve hayvan yaşamı altta, tanrılar ve yarı ilahi varlıklar ise tapınağın zirvesinde göğe doğru uzanan çeşitli heykelli bölümlerde yer alırken, varoluşun tüm yelpazesi aşağıdan yukarıya doğru bakıldığında görülür. Bu tapınağın dik bir şekilde yükselen üst yapısı ve genel dağlık formu, dünyanın varoluşunun kaynağı olan ilk Meru Dağı'na gönderme yapmaktadır.

[Kandariya Tapınağı \(2014\)](#)

Tapınağın inşası Chandela hanedanına atfediliyor ancak mimarları veya ustaları bilinmiyor. Chandela'ların bağlılıklarını göstermek ve krallıklarının refahını ve gücünü tesis etmek için tapınaklar yaptırdıkları biliniyordu. Kandariya Mahadeva Tapınağı, mimari mirasının en görkemli eseridir.

Tapınak, Chandela döneminden sonra tarihi olaylara tanıklık etmemiş olsa da heykelleri ve mimarisi, ortaçağ Hindu toplumunun önemli yönlerini yansıtır. Tapınağın sanat eseri, o dönemin yaşam tarzı, giyim tarzı ve sosyal uygulamalarının canlı bir tasvirini sunar. Ayrıca, kutsal alanının tanrının enerjisini ve potansiyelini simgeleyen bir Shiva linga'ya ev sahipliği yaptığına inanılan manevi bir işaret görevi görür.

Kandariya Mahadeva Tapınağı, ortaçağ tapınak mimarisinin bir şaheseridir. Kutsal alanın üzerinde yükselen, shikhara olarak bilinen arı kovanı şeklindeki bir kule ile karakterize edilen Nagara tarzında inşa edilmiştir. Tapınak kompleksi, yaklaşık 31 metre yüksekliğindeki Şihara'da doruğa ulaşan bir dizi dik yükselişle düzenlenmiştir.

Tapınağın inşaatı, harç kullanılmadan bir araya getirilen karmaşık bir şekilde oyulmuş kumtaşından oluşuyordu. Taşlar, zamana karşı dayanıklı, hassas bir kilitleme sistemi kullanılarak bir araya getirildi. Tapınağın üzerinde durduğu platform veya jagati, çeşitli tanrıları, apsaraları ve efsanevi yaratıkları tasvir eden çok sayıda heykelle süslenmiş bir sanat eseridir.

Mimari açıdan öne çıkanlar arasında ana salon (mandapa), giriş holü (antarala) ve kutsal alan (garbhagriha) yer alır. Tapınağın duvarları, günlük yaşamdan sahneleri, mitolojik hikayeleri ve çeşitli erotik heykelleri tasvir eden oymalarla bolca süslenmiştir. Bu heykeller sadece dekoratif değil, aynı zamanda tapınağın tasarımına nüfuz eden tantrik felsefeyi temsil eden sembolik anlamlara da sahip.

Tapınağın düzeni semboliktir ve merkezde ilahi özü simgeleyen garbhagriha ile Hindu kozmolojisini temsil eder. Yükselen shikhara, tanrıların dağlık evini ve manevi zirvelere yükselişi temsil eder. Tapınağın tasarımı, antik bir Hint mimarisi ve uzay bilimi olan Vastu Shastra'nın ilkeleriyle uyumludur.

Kandariya Mahadeva Tapınağı'nın inşaat teknikleri ve sanatsal süslemeleri, Chandela ustalarının ileri becerilerinin bir kanıtıdır. Tapınağın güzelliği sadece büyük ölçeğinde değil, aynı zamanda ziyaretçileri bugün bile hayran bırakmaya ve ilham vermeye devam eden oymalarının en küçük ayrıntılarında da yatmaktadır.

Kandariya Mahadeva Tapınağı'nı çevreleyen, özellikle de kullanımı ve heykellerinin sembolizmiyle ilgili çeşitli teoriler ve yorumlar. Bazı akademisyenler tapınağın yalnızca ibadet yeri olarak değil aynı zamanda kraliyet otoritesinin ve ilahi yönetimin bir temsili olarak hizmet ettiğini öne sürüyor. Büyük ilgi gören erotik heykeller genellikle fiziksel ve ruhsal olanın bütünleşmesini yansıtan tantrik semboller olarak yorumlanıyor.

Tapınağın dini bir alan olarak amacı açıktır, ancak seküler sahnelerin varlığı daha geniş bir kültürel öneme işaret eder. Bu tasvirler, Hindu yaşamının dört amacı olan dharma, artha, kama ve moksha hakkında bir eğitim biçimi olarak hizmet etmiş olabilir. Bu nedenle tapınak, Hindu felsefesi merceğinden görüldüğü gibi, insan deneyiminin bütünsel bir temsili haline gelir.

Tapınağı çevreleyen gizemler, özellikle de erotik sanatın dahil edilmesinin kesin nedenleri var. Bazı teoriler bu oymaların kötü ruhları kovma amaçlı olduğunu öne sürerken, diğerleri bunların doğurganlığı ve refahı artırma amacı taşıdığına inanıyor. Gerçek niyet, bunların ve Chandela yöneticilerini etkileyen diğer kültürel faktörlerin bir birleşimi olabilir.

Tarihçiler ve arkeologlar tapınağın mimari özelliklerini ve ikonografisini döneme ait tarihi kayıtlarla eşleştirdiler. Bu, tapınağın yapım döneminin ve yaratılışından sorumlu olan hanedanlığın belirlenmesine yardımcı oldu. Tapınağın tarihlendirilmesi, mimari üslup analizi ve tarihsel metinleri doğrulayan bilgiler aracılığıyla gerçekleştirilmiştir.

Kandariya Mahadeva Tapınağı, bilim adamlarının bu tapınağın tarihini ve sembolizmini daha derinlemesine incelemesiyle ortaya çıkan yeni yorumlarla birlikte bir çalışma konusu olmaya devam ediyor. Tapınağın karmaşıklığı, önümüzdeki yıllarda da bir hayranlık ve akademik araştırma kaynağı olarak kalmasını sağlıyor.

16 - Khajuraho

Tarihçe

Khajuraho anıt grubu, Chandela hanedanlığı döneminde inşa edilmiştir. Tapınakların çoğu, Hindu kralları Yashovarman ve Dhanga'nın hükümdarlıkları sırasında inşa edilmiştir. Yashovarman'ın mirası en iyi şekilde Lakshmana Tapınağı'nda sergilenmektedir. Vishvanatha tapınağı, Kral Dhanga'nın hükümdarlığını en iyi şekilde vurgulamaktadır. Şu anda ayakta kalan en ünlü tapınak, Kral Vidyadhara'nın hükümdarlığı döneminde inşa edilen Kandariya Mahadeva'dır. Tapınak yazıtları, tapınakların çoğunun 970 ile 1030 yılları arasında tamamlandığını göstermektedir.

[Khajuraho Tapınakları \(2014\)](#)

Khajuraho tapınakları, Kalinjar bölgesinde, Chandela hanedanlığının başkenti olan ortaçağ kenti Mahoba'dan yaklaşık 60 Km uzaklıkta inşa edilmiştir. Antik ve ortaçağ edebiyatında krallıkları Jijhoti, Jejahoti, Chih-chi-to ve Jejakabhukti olarak anılmıştır.

Khajuraho'dan ilk belgelenmiş olanı, 641 yılında, onlarca faaliyetsiz Budist manastırı ve binlerce ibadet eden Brahman'ın bulunduğu bir düzine Hindu tapınağıyla karşılaştığını anlatan Çinli bir hacı olan Xuanzang tarafından yapılmıştır. 1022 yılında, Mahmud Gazneli'nin Kalinjar baskınına eşlik eden Pers tarihçi Abu Rihan-al-Biruni, Khajuraho'yu Jajahuti'nin başkenti olarak anmıştır. Baskın başarısız oldu ve Hindu kralın saldırıyı sona erdirmek ve ayrılmak için Gazneli Mahmud'a fidye ödemeyi kabul etmesiyle bir barış anlaşması sağlandı.

Hajuraho tapınakları XII. yüzyılın sonuna kadar aktif olarak kullanıldı. Bu durum XIII. yüzyılda değişti; Müslüman Sultan Kutub-ud-din Aibak komutasındaki Delhi Sultanlığı ordusu Chandela krallığına saldırdı ve ele geçirdi. Yaklaşık bir yüzyıl sonra, Faslı gezgin İbn Battuta, 1335-1342 yılları arasında Hindistan'da kaldığı anılarında Hajuraho tapınaklarını ziyaret ettiğini ve onlara "Kajarra" adını verdiğini şöyle belirtmiştir:

...Müslümanlar tarafından tahrip edilmiş putların bulunduğu (Khajuraho) tapınaklarının yakınında, saçları bedenleri kadar uzamış, keçeleşmiş saçları olan bir grup yogi (Sanskritçede "yoga yapan kadın" veya "kadın yoga ustası" anlamına gelir) yaşamaktadır. Aşırı çilecilikleri nedeniyle hepsi sarı renktedir. Birçok Müslüman, onlardan yoga dersi almak için bu adamlara gider.

Khajuraho tapınaklarının bulunduğu Orta Hindistan bölgesi, XIII. yüzyıldan XVIII. yüzyıla kadar çeşitli Müslüman hanedanları tarafından kontrol edilmiştir. Bu dönemde bazı tapınaklar tahrip edilmiş, ardından uzun bir süre ihmal edilmişlerdir. Yüzyıllar boyunca bitki örtüsü ve ormanlar tapınakları kapladı.

1830'larda yerel Hindular, bir İngiliz araştırmacı olan T.S. Burt'u tapınaklara yönlendirdi ve böylece tapınaklar yeniden keşfedildi. Alexander Cunningham, yeniden keşfedilmesinden birkaç yıl sonra, tapınakların gizlice yogiler tarafından kullanıldığını ve binlerce Hindunun, ay takvimine göre her yıl Şubat veya Mart aylarında kutlanan Şivaratri sırasında hac için geldiğini bildirdi.

Tapınaklar, Hindu tapınaklarının tipik bir özelliği olan suyun yakınında kümelenmiştir. Mevcut su kaynakları arasında Sib Sagar, Khajur Sagar (Ninora Tal olarak da adlandırılır) ve Khudar Nadi (nehir) bulunmaktadır. Yerel efsaneler, tapınak kompleksinin 64 su kaynağına sahip olduğunu ve bunlardan 56'sının şimdiye kadar arkeologlar tarafından fiziksel olarak tespit edildiğini belirtmektedir.

Bir tanesi hariç (Chaturbhuj) tüm tapınaklar gün doğumuna bakar. Tapınakların göreceli düzeni, eril ve dişil tanrıları ve sembolleri bütünleştirerek karşılıklı bağımlılığı vurgular. Sanat eserleri, Hinduizmde gerekli ve uygun kabul edilen dört yaşam amacını (dharma, kama, artha ve moksha) sembolik olarak vurgular.

Tüm tapınaklar arasında Matangeshvara tapınağı aktif bir ibadet yeri olmaya devam etmektedir. 7,6 m çapında bir platform üzerine yerleştirilmiş, 2,5 m yüksekliğinde ve 1,1 m çapında büyük bir lingam bulunan, kare ızgaralı bir tapınaktır.

En çok ziyaret edilen tapınak olan Kandariya Mahadev, yaklaşık 600 m² karelik bir alana ve 35 m yüksekliğe ulaşan bir şikharaya (kule) sahiptir.

Jain Tapınakları

Jain tapınakları, Khajuraho anıtlarının doğu-güneydoğu bölgesinde yer almaktadır. Doğu Grubu, dört büyük Digambara Jain tapınağından oluşmaktadır:

- 1- Yıkılmış Ghantai Tapınağı,
- 2- Parsvanatha Tapınağı,
- 3- Adinatha Tapınağı ve
- 4- Santinatha Tapınağı

Ayrıca birkaç küçük Jain türbesi. Bu türbelerin çoğu, daha önceki yapıların temelleri üzerine veya önceki tapınaklardan alınan malzemeler kullanılarak inşa edilmiştir.

18 - Khajuraho

Parsvanatha ve Adinatha Tapınaklarının mimarisinde, başlangıçta Hindu tapınakları olarak inşa edildiklerine ve daha sonra Jain topluluğu tarafından Jain tapınaklarına dönüştürüldüklerine dair çok sayıda güçlü gösterge bulunmaktadır.

Chausath yogini tapınağında 64 yogini (Sanskritçede "*yoga yapan kadın*" veya "*kadın yoga ustası*" anlamına gelir) bulunurken, Ghantai tapınağının sütunlarında çanlar oyulmuştur.

Parsvanatha Tapınağı

Hindistan'ın Madhya Pradesh eyaletinde yer alan ve UNESCO Dünya Mirası Listesi içerisinde bulunan Khajuraho'daki Parsvanatha Tapınağı, bölgedeki en büyük ve en süslü Jain tapınağıdır. X. yüzyılda Chandela hanedanlığı döneminde inşa edilen tapınak, dini sınırları aşan eşsiz mimari ve sanatsal özelliklere sahiptir.

Tapınak dikdörtgen bir plana sahip olup, geleneksel Hindu "*Nagara*" mimarisi tarzında inşa edilmiştir. Girişte ve tapınağın ana kutsal alanı üzerinde iki ayrı kule (shikhara) yer alır.

En dikkat çekici özelliklerinden biri, bir Jain tapınağı olmasına rağmen dış duvarlarında Vişnu gibi Hindu tanrılarına ait kabartma ve motiflerin barınmasıdır. Bu durum, dönemin inançlar arası hoşgörüsünü ve kültürel etkileşimini yansıtır.

[Parsvanatha Tapınağı \(2014\)](#)

Dış duvarlar; günlük yaşam sahneleri, sembolik figürler, uçan tanrılar (Vidyadharalar) ve mitolojik yaratıkları betimleyen üç sıra heykel kuşağı ile süslenmiştir. Giriş verandasında yer alan lotus motifli tavan işçiliği dönemin en iyi örneklerindedir.

İç kısımdaki kutsal alanda (Garbhagriha) 23. Jain Tirthankara'sı (kutsal kişisi) olan Parsvanatha'nın heykeli bulunur. Tapınağın giriş kapısında ise Hindu mitolojisinde Garuda'nın üzerinde uçan 10 kollu Yakshi Chakresvari heykeli yer alır

Jain tapınaklarının Özellikleri

Şiddetsizlik (ahimsa) ve arınma felsefesini yansıtan ince işçilikli mermer mimarileri, abartısız ve sade dış cephelerine tezat oluşturan göz alıcı iç mekanlarıyla bilinir. Genellikle doğa içinde izole veya dağ tepelerinde konumlandırılırlar. Jain tapınaklarının en belirgin özellikleri şunlardır:

Sonsuz Sütunlar ve Mermer İşçiliği: Ranakpur Jain Tapınağı gibi yapılarda bulunan binlerce benzersiz mermer sütun, tapınakların en ünlü mühendislik ve sanat harikası özelliklerindedir.

Dış cepheleri genellikle sade ve gösterişten uzak tasarlanırken, içeri girildiğinde tanrılara (Tirthankaralar) duyulan derin saygıyı simgeleyen ince detaylı tavan işlemleri, kubbe ve heykeller dikkat çeker.

[Shri Shantinath Tapınağı \(2014\)](#)

Tapınakların planları, her türlü canlının zarar görmesini engelleyecek kadar temiz, geniş ve havadar ibadet ile meditasyon alanları sağlayacak şekilde organize edilir.

İbadet alanlarında yer alan Tirthankara (aydınlanmış ruhlar) heykelleri genellikle çıplak veya çok sade betimlenir, bu da dünyevi arzulardan tamamen sıyrılmayı temsil eder.

Parsvanatha Tapınağı'nı gezdiğimiz sırada, bitişiğindeki Shri Tapınağı'ndan çıkan öğrencilere denk geldik ve birlikte fotoğtaf çektirdik.

Tapınakların Mimari Yapısı

Khajuraho tapınakları, neredeyse tüm Hindu tapınak tasarımları, vastu-purusha-mandala adı verilen bir ızgara geometrik tasarımını takip eder. Bu tasarım planının üç önemli bileşeni vardır:

- 1- Mandala daire anlamına gelir,
- 2- Purusha Hindu geleneğinin özündeki evrensel özü ifade ederken,
- 3- Vastu ise konut yapısını ifade eder.

Tasarım, tapınağın özü olan garbhagriya'nın etrafında simetrik, eş merkezli katmanlı, kendini tekrar eden bir yapıda bir Hindu tapınağını düzenler; burada soyut ilke Purusha ve tapınağın ana tanrısı bulunur. Tapınağın şikhara'sı veya kulesi garbhagriya'nın üzerinde yükselir. Tasarımdaki bu simetri ve yapı, merkezi inançlardan, mitlerden, kardinaliteden ve matematiksel ilkelerden türetilmiştir.

Mandala'nın dairesi kareyi çevreler. Kare, mükemmelliği ve bilginin ve insan düşüncesinin sembolik bir ürünü olarak ilahi kabul edilirken, daire dünyevi, insani ve günlük yaşamda

20 - Khajuraho

gözlemlenen bir şey olarak kabul edilir (ay, güneş, ufuk, su damlası, gökkuşağı). Her biri diğerini destekler. Kare, padas adı verilen mükemmel 64 alt kareye bölünmüştür.

Çoğu Khajuraho tapınağı, kulelerin tasarımına dahil edilen kare ızgara olan pitha mandala ile birlikte 8x8 (64) padas ızgarası Manduka Vastupurushamandala'yı kullanır. Birincil tanrı veya lingalar, ızgaranın Brahma padaslarında bulunur.

Khajuraho tapınakları, Hindu tapınaklarında bulunan 8x8 (64) Vastupurusamandala Manduka ızgara düzeni planını (solda) kullanır. Tapınağın brahma padaslarının üzerinde, genellikle gökyüzüne doğru yükselirken birinden diğerine akan, dairesel ve dönen karelerden oluşan konsantrik katmanlı bir tasarımda (sağda) merkezi çekirdeğin üzerinde simetrik olarak yükselen bir Şikhara (Vimana veya Kule) bulunur.

[Lakshmana Tapınağı \(2014\)](#)

Mimari semboliktir ve formu, yapısı ve parçalarının düzenlenmesiyle merkezi Hindu inançlarını yansıtır. Mandapalar ve sanat eserleri, her bir görüntü veya heykel kendi içinde farklı olsa da Khajuraho tapınaklarında simetrik tekrarlayan desenlerde düzenlenmiştir.

Görüntülerin göreceli yerleşimi rastgele değildir, ancak birlikte fikirleri ifade ederler, tıpkı birbirine bağlı kelimelerin cümleler ve paragraflar oluşturarak fikirleri oluşturması gibi. Bu fraktal desen Hindu tapınaklarında yaygındır. Çeşitli heykeller ve panellerde yazıtlar bulunur. Tapınak duvarlarındaki yazıtların çoğu, Sanskrit dilinin karmaşık yapısının yaratıcı kompozisyonlara olanak tanıdığı, çift anlamlı şiirlerdir.

Bir tanesi hariç tüm Khajuraho tapınakları gün doğusuna bakar ve inanan için giriş bu doğru tarafındadır.

Khajuraho tapınağının kulelerinin (Shikhara, Vimana) konsantrik daire ve dönen kareler prensibi kullanılarak inşa edilmiş bir örneği. Yukarıda dört kule (solda) gösterilirken, bir Shikara tavanının iç görünümü (sağda) simetrik düzeni göstermektedir.

Her tapınağın vastu-purusha-mandalasının üzerinde, Shikhara (veya Vimana, Kule) adı verilen kubbeli bir üst yapı bulunur. Kule tasarımındaki farklılıklar, kareler için döndürülen derecelerdeki farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Bazı kaynaklarda tapınak Shikhara'sı, tanrıların efsanevi ikametgahı olan Kailash veya Meru Dağı ile ilişkilendirilir.

Her tapınakta, merkezi alan tipik olarak hacının etrafında dolaşması ve Purusa ile ana tanrının etrafında ritüel olarak dönmesi için bir yürüyüş yoluyla çevrilidir. Mekânın etrafındaki sütunlar, duvarlar ve tavanlar ile dış cephede, yaşamın dört adil ve gerekli amacını – kama, artha, dharma ve mokşa – temsil eden son derece süslü oymalar veya resimler bulunmaktadır. Bu saat yönünde yapılan yürüyüşe pradakshina denir.

Daha büyük Khajuraho tapınaklarında ayrıca mandapa adı verilen sütunlu salonlar da bulunur. Girişin yakınında, doğu tarafında bulunan bir tanesi, hacılar ve adanmışlar için bekleme odası olarak hizmet vermektedir. Mandapalar ayrıca simetri, ızgara ve matematiksel hassasiyet ilkelerine göre düzenlenmiştir. Aynı temel mimari ilkenin bu kullanımı, Hindistan'ın her yerinde bulunan Hindu tapınaklarında yaygındır. Her Khajuraho tapınağı farklı şekilde oyulmuş olmakla birlikte, Susan Lewandowski'nin "tekrarlayan hücrelerden oluşan bir organizma" olarak adlandırdığı, neredeyse tüm Hindu tapınaklarında ortak olan merkezi ilkeleri de tekrarlamaktadır.

Duvar Heykelleri

Tapınakların duvarlarındaki heykeller için farklı görüşler vardır Bunların bazıları aşağıda verilmiştir:

- Bu anıtlar inşa edildiğinde, bölgedeki erkek çocuklar yetişkinliğe ulaşana kadar brahmacharya (bekar) olarak inziva yerlerinde yaşıyorlardı ve bu heykeller onlara 'ev sahibi'nin dünyevi rolü hakkında bilgi edinmelerine yardımcı oluyordu.
- Bunların tantrik (kökleri Hinduizm ve Budizm'e dayanan, fiziksel dünyadaki deneyimleri (özellikle cinsellik ve duyarları) ruhsal aydınlanmaya giden bir araç olarak kullanan felsefi ve mistik bir öğretileridir. "Birlikte dokunmuş" veya "ağ") ritüel sembolizmini gösterdiği. "Tantrik", hem Hindu hem de Budist uygulamalarında kullanılan ve beden doğal enerjilerini başlangıç noktası olarak kullanarak aydınlanmaya veya ruhsal kurtuluşa doğrudan bir yol sunan ezoterik metinleri ve teknikleri ifade eder. Dolayısıyla, fiziksel zevk ve daha belirgin olarak kontrollü bir fiziksel zevk deneyimi, ruhsal başarıya giden bir yol olabilir. Bu tür imgeler, izleyiciyi dünyevi fiziksel zevk deneyiminin ötesine, daha

[Duvar Heykelleri \(2014\)](#)

22 - Khajuraho

yüksek ruhsal hedeflere doğru ilerlemeye de teşvik edebilir. Bu sevgi dolu çiftlerin tapınak duvarlarında, tapınağın toplantı salonu bölümü ile iç kutsal alan arasında yer alması, yorumlanmaları açısından kritik görünmektedir.

- Çeşitli ezoterik ve ana akım metinler, kapsamlı ve kategorik Kama Sutra da dahil olmak üzere, cinsel aktiviteleri ve pozisyonları tanımlar. Bu erotik heykellerin, konu kaynağı olarak bu metinleri kullandığı muhtemeldir. Estetik açıdan, bu heykeller son derece gelişmiş olup, insan figürlerinin, ifadelerinin ve etkileşimlerinin işlenmesinde ustalık ve fiziksel akrobasi konusunda son derece yaratıcı bir vizyon sergiler.
- Tapınaklar erotik heykelleriyle ünlü olsalar da cinsel temalar tapınak heykellerinin %10'undan daha azını kapsar. Ayrıca, çoğu erotik sahne paneli ne belirgin ne de diğerlerinden öne çıkarılmıştır; cinsel olmayan imgelerle orantılı bir denge içindedirler.

3

Orchha

Orchha, Hindistan'ın Madhya Pradesh eyaletinin Niwari bölgesinde, Niwari şehrinin yakınlarında bulunan bir kenttir. Kent, 1501'den sonra bir Bundela Rajput hükümdarı Rudra Pratap Singh tarafından, Bundelkhand bölgesinde, Hindistan'ın orta ve kuzey kesimlerinin bir kısmını içeren, aynı adı taşıyan eski bir prensliğin merkezi olarak kurulmuştur. Orchha, Betwa Nehri üzerinde, Gwalior'dan 126 Km, Tikamgarh'dan 89 Km ve Uttar Pradesh'teki Jhansi'den 18 Km uzaklıktadır.

Orchha, 1531 yılında Bundela reisi Rudra Pratap Singh tarafından kuruldu ve Orchha'nın ilk kralı oldu (hüküm süresi 1501–1531) ve ayrıca Orchha Kalesi'ni de inşa etti. Chaturbhuj Tapınağı, Orchha kraliçesi Ganesh Kunwar tarafından inşa edilirken, Raj Mandir ise "Raja Madhukar Shah" tarafından 1554-1591 yılları arasındaki hükümdarlığı sırasında inşa edildi. Orchha, Ekim 1635'te Prens Aurangzeb liderliğindeki Babür ordusunun imparatorluk güçleri tarafından ele geçirildi.

24 - Orchha

Lord Rama, Orchha'nın Kralı olarak kabul edilir. Ayodhya dışında, Orchha, Hindistan'da Lord Rama'nın şehrin kralı olduğu tek yerdir. Bunun ardındaki hikaye şöyledir: XVI. yüzyılda, Orchha Şahı Kral Madhukar, Lord Krishna'nın bir mürit iken, karısı Kraliçe Kunwar Ganesh ise Lord Rama'nın bir mürit idi. Bu farklılık nedeniyle sürekli anlaşmazlıklar yaşanıyordu. Bir gün kral, kraliçeye şu görevi verdi: Eğer Rama gerçekten varsa, onu Orchha'ya getirmelidir. Kraliçe Ayodhya'ya gitti ve Lord Rama'ya

[Orchha merkezindeki Sadhu'lar \(Hindu Dervişler\)](#)

yoğun bir şekilde dua etti. Sonunda Rama, çocuk formunda kraliçenin karşısına çıktı ve üç şartla onunla gitmeyi kabul etti: Birincisi, Orchha'nın tek kralı kendisi olacak; ikincisi, sonsuza dek orada kalacak; üçüncüsü ise, belirli bir zamanda, keşişler eşliğinde gidecekti. Kraliçe şartları kabul etti ve böylece Rama (Rama'nın kendisini temsil eden heykel) Orchha'ya getirildi. O zamandan beri Rama, Orchha'daki tek kraldır. Günümüzde bile Rama, tek kral olarak kabul edilir ve Ram Raja Tapınağı'nda her gün polislerin silahlı muhafızları tarafından onur kıtası töreni düzenlenir. Orchha'yı ziyaret edenler önemli bir kişi, bakan veya yetkili, bir hükümdar gibi davranmaz. Bu yönüyle Orchha, Lord Rama'nın müritleri için eşsiz bir yerdir.

Betwa Nehri kıyısındaki mevsimlik bir adada, surlarla çevrili devasa bir saray-kale bulunmaktadır. Kale, farklı zamanlarda inşa edilmiş, birbirine bağlı birkaç binadan oluşmaktadır ve bunların en dikkat çekici olanı Raja Mahal'dir.

Kasabanın başka yerlerinde, geniş bir taş platform üzerine inşa edilmiş Chaturbhuj tapınağı da dahil olmak üzere, alışılmadık çeşitlilikte tapınaklar ve türbeler vardır. Bu binaların daha az korunaklı ve ihmal edilmiş olanları, tropikal arılar, yaban arıları ve diğer heyecan verici, sokucu yaratıklar için popüler birer buluşma yeridir.

Orchha'da gezip gördüğümüz yerler; Raja Sarayı, Orchha'daki Chaturbhuj Tapınağı, Jahangir Mahal'dir.

Chaturbhuj Tapınağı

Orchha kasabasında yer alan Chaturbhuj Tapınağı, XVI. yüzyılda Bundela Rajput kralları tarafından inşa edilmiş Hindu mimarisinin çarpıcı bir eseridir. Lord Vishnu'ya adanmış olan bu görkemli yapı, benzersiz haç planlı düzeni ve muazzam kule yüksekliği ile dikkat çeker.

Hindu tapınakları arasında en yüksek Vimana (kule/kubbeli kule) yapılarından birine sahip olup yaklaşık 105 m yüksekliğe ulaşır.

Chaturbhuj adı, "dört" anlamına gelen "chatur" ve "kollar" anlamına gelen "bhuj" sözcüklerinin birleşiminden oluşur ve kelimenin tam anlamıyla "dört kollu olan" anlamına gelir ve Vishnu'nun bir avatari olan Rama'ya atıfta bulunur. Tapınak, tapınak, kale ve saray mimarisi özelliklerinin bir karışımı olan karmaşık, çok katlı bir yapıya sahiptir. Betwa Nehri'ne bakan yüksek bir platform üzerine kurulmuştur. Çevresindeki tarihi Orchha sarayları ve kompleksleriyle bütünlük bir manzaraya sahiptir.

[Chaturbhuj Tapınağı, Orchha \(2014\)](#)

Tapınak başlangıçta, Orchha Kalesi içindeki Rama Raja Tapınağı'na yerleştirilen baş tanrı Rama'nın bir heykelini tanrılaştırmak için inşa edilmiştir. Şu anda tapınakta Radha Krishna'nın bir heykeline tapılmaktadır.

Tapınak, Rama Raja Tapınağı'nın güneyinde, Orchha Kalesi kompleksinin hemen dışındaki Orchha kasabasında yer almaktadır. Betwa Nehri tarafından oluşturulan bir adadadır.

Tapınağın dış cephesi lotus sembolleriyle zengin bir şekilde süslenmiştir. Bina, tapınak ve kale mimarisinden alınan dini ve seküler tarzların bir karışımını sergiliyor. Tapınak doğuya bakıyor ve Orchha Kalesi kompleksinin içinde bulunan yakındaki Ram Mandir ile aynı eksende yer alıyor. Ancak tapınağın iç kısmında fazla süsleme yok. Birkaç köşkün bulunduğu merkezi kubbenin tavanı açmış lotuslarla kaplıdır. Dış mimari özellikler arasında "yaprak şeklinde taş kalıplar, boyalı çiçekli ve geometrik desenler, lotus tomurcuğu sarkıt braketler üzerinde desteklenen kornişler, mücevherli taş kuşaklar, sahte balkon çıkıntıları" yer almaktadır.

Rivayete göre tapınağın kuleleri inşa edildiğinde altın kaplama ile kaplıydı ve bu kaplama yıllar içinde yağmalanmıştır.

Tapınağın çatısına çıkılabiliyor ve buradan Orchha kasabasının, kıvrımlı Betwa Nehri'nin, Sawan Bhadon'un, Rama Raja Tapınağı'nın ve biraz uzaktaki görkemli Laxmi Narayan tapınağının manzaraları görülebiliyor.

26 - Orchha

Cenaze Anıtları

Orchha'daki cenaze anıtları (Chhatris), Hindistan'ın Madhya Pradesh eyaletinde yer alan, Bundela hanedanlığı kralları ve kraliyet ailesi üyeleri anısına inşa edilmiş 15 adet görkemli anıt mezardan (cenotaph) oluşur. Betwa Nehri'nin kıyısında sıralanan bu yapılar, içlerinde insan kalıntısı barındırmaz; hükümdarların yakıldığı (kremasyon) kutsal noktaları simgeler.

[Cenaze anıtları \(2014\)](#)

Hindu ve Babür (Mughal) mimari stillerinin eşsiz bir karışımıdır. Yapılar genellikle merkezi bir platform üzerinde yükselen, kare planlı saray benzeri tasarımlara sahiptir. Tapınakları andıran sivri kuleler (Shikhara) ve Babür tarzı kubbeler bir arada kullanılmıştır.

Günümüzde bu tarihi anıtların yüksek gözetleme kuleleri ve kubbeleri, akbabalara doğal bir yuva ve sığınak sağlamaktadır. Bazıları Sadhular için ev görevini üstlenmiştir.

Sadhu (Derviş)

Sadhu, tarihi Orchha kasabasında, özellikle Betwa Nehri kenarındaki tapınak kalıntılarında ve Chatarbhuji Tapınağı çevresinde yaşayan Hindu dervişlerine (Sadhu) verilen genel addır. Dünyevi zevklerden vazgeçip aydınlanma arayan bu kutsal kişiler, Orchha'nın mistik atmosferinin sembollerindedir.

Dünyadan elini eteğini çekmiş, inzivaya çekilmiş kutsal çilecilerdir. Saffron (safran) rengi kıyafetler giyerler, alınlarında dini işaretler (tilak) bulunur ve genellikle nehir kenarında dua edip meditasyon yaparlar.

Orchha'yı ziyaret eden turistler için bu sadhularla karşılaşmak yaygındır. Nehir kıyısındaki tarihi anıt mezarlar (Chhatris), Raj Mandir ve Chatarbhuji Tapınağı çevresinde sıklıkla inzivada görülürler.

[Tapınak kalıntılarında yaşayan bir Sadhu \(2014\)](#)

Orchha Kalesi

Orchha Kale kompleksi, kale, saraylar, tapınak ve diğer yapılardan oluşan çok sayıda antik anıtı barındırmaktadır. Kale ve içindeki diğer yapılar, XVI. yüzyılın başlarından itibaren Orchha Devleti Kralı Rudra Pratap Singh ve onu takip edenler tarafından Bundela Rajputları tarafından inşa edilmiştir.

[Orchha Kalesi ve 14 kemerli köprü \(2014\)](#)

Kemerli bir geçitten erişilen kale kompleksi, büyük bir kapıya açılmaktadır. Bunu, saraylarla çevrili büyük bir dörtgen açık avlu takip etmektedir. Bunlar arasında Raja Mahal veya Raja Mandir, Sheesh Mahal, Jahangir Mahal, bir tapınak, bahçeler ve köşkler bulunmaktadır. Kalenin surları süslemelerle bezenmiştir. Kale kompleksindeki dikkat çekici mimari özellikler arasında çıkıntılı balkonlar, açık düz alanlar ve süslü kafesli pencereler yer almaktadır.

Kale kompleksi, Madhya Pradesh'in Nivadi bölgesinde, eski Orchha eyaletinde yer almaktadır. Kale kompleksi, Orchha kasabasında Betwa Nehri ve Jamni Nehri'nin birleştiği yerde oluşan bir adanın içindedir. Kasabadaki pazarın doğu kısmından komplekse ulaşım, granit taşlardan yapılmış 14 kemerli çok kemerli bir köprü üzerinden sağlanmaktadır.

Kale, 1501 yılında Bundela Rajput'u Rudra Pratap Singh (1501-1531 yılları arasında hüküm süren) tarafından Orchha Devleti'nin kurulmasının ardından inşa edilmiştir. Kale kompleksi içindeki saraylar ve tapınaklar, Orchha Devleti'nin ardışık Maharacaları tarafından zaman içinde inşa edilmiştir. Bunlardan Raja Mandir veya Raja Mahal, 1554-1591 yılları arasında hüküm süren Madhukar Shah tarafından inşa edilmiştir. Jahangir Mahal ve Sawan Bhadon Mahal, Vir Singh Deo'nun (1605-1627 yılları arasında hüküm süren) hükümdarlığı sırasında inşa edilmiştir. Kale kompleksinde görülen "*biberlikler ve kubbeler*" özellikleri, Lutyens'e Yeni Delhi'de inşa ettiği yapıların mimarisinde ilham vermiştir.

Kemerli bir geçitten erişilen kale kompleksi, büyük bir kapıya ve ardından Raja Mahal veya Raja Mandir, Sheesh Mahal, Jahangir Mahal, bir tapınak, bahçeler ve köşkler gibi saraylarla çevrili büyük bir dörtgen açık alana açılır. Kale duvarlarında süslemeli siperler bulunur. Kale kompleksinde görülen dikkat çekici mimari özellikler arasında çıkıntılı balkonlar, açık düz alanlar ve süslü kafesli pencereler yer almaktadır.

28 - Orchha

Kale ve Betwa nehri çevresinde çok sayıda anıt mezar veya chhatri (Chhatri, Hintçe'de "şemsiye" anlamına gelir. Mimari bir terim olarak ise, Hint ve Hint-İslam mimarisinde (özellikle Babür mimarisinde) binaların çatılarına veya anıt mezarların üzerine inşa edilen, kubbeli, yarı açık ve genellikle sütunlar üzerinde yükselen zarif çatı pavyonlarını ifade eder.) bulunmaktadır.

Kralın develerinin barındığı Uth Khana (Deve Barınağı), kalenin hemen yanında yer almaktadır ve mutlaka görülmesi gereken bir yerdir. Kale kompleksinin arkasındaki kalıntılar ise daha da etkileyici bir manzaradır. Turisti zamanda geriye götürür ve Orchha ziyaretinin ayrılmaz bir parçasıdır. Burada çeşitli askeri subayların, bakanların konutları (konutlar, yollar), barut fabrikası vb. bulunmaktadır.

Jahangir Mahal

Cihangir Sarayı, 1605 yılında sadece bir geceliğine misafir olan Babür İmparatoru Cihangir'i memnun etmek için Bir Singh Deo tarafından özel olarak inşa edilmiş bir saraydır. Saray, hem Müslüman hem de Rajput mimarisinin özelliklerini taşıyan dört katlı bir yapıdır. Simetrik bir kare şeklinde olan saray, kalenin iç avlusunda inşa edilmiş olup sekiz büyük kubbesi vardır. Kemerli açıklıklara, çıkıntılı platformlara ve kafes desenli pencerelere sahip çok sayıda odası bulunmaktadır. Bu sarayın en üst katının üzerindeki çatıya dik bir merdivenle ulaşılır. Buradan tapınakların ve kale kompleksinin dışındaki Betwa Nehri'nin manzarası görülebilir. Saray ayrıca küçük bir arkeoloji müzesine de ev sahipliği yapmaktadır.

[Cihangir Saray \(2014\)](#)

Sarayın girişi, sanatsal ve geleneksel bir kapı ile işaretlenmiştir. Yapının ön duvarı doğuya bakar ve turkuaz çinilerle kaplıdır. Cihangir Mahal, şık bir şekilde asma balkonlar, sundurmalar ve dairelerle dikkat çeken üç katlı bir yapıdır. Cihangir Mahal'in kubbeleri Timurid geleneklerine göre inşa edilmiştir; görkemli eyvanları, savaş fillerinin girişini karşılayacak kadar büyüktür ve manzara üzerindeki yüksek konumu, topların üstün menziline olanak sağlamıştır.

Jahangir Mahal dikdörtgen bir taban üzerine inşa edilmiş olup, her köşesinde kubbeli dairesel bir kule bulunurken, konsollar üzerinde desteklenen iki zarif balkon sırası orta katları işaretlemektedir. Çatı, aralarında daha küçük kubbeler bulunan ve süslü bir korkulukla birbirine bağlanan sekiz büyük yivli kubbe ile taçlandırılmıştır. Jahangir Mahal, eşsiz güzellikte bir Babür mimarisi örneği olarak kabul edilir. Burada belirtilmesi gereken bir nokta, Cihangir'in annesi Mariam-uz-Zamani'dir. Orchha'nın Rajput kralı, Cihangir Sarayı'nı bu düşünceyle inşa ettirmiştir. Cihangir Sarayı'nda akşam saatlerinde muhteşem bir ışık ve ses gösterisi düzenlenmektedir. Gösteri, Orchha şehrinin ve Cihangir Sarayı'nın tarihini sergilemektedir.

Pravin Rai Mahal

Madhya Pradesh'te, prens (ve daha sonra kral) Indrajit Singh tarafından 1618'de inşa edilmiş bir saraydır. Güzel bir şair ve müzisyen olan ve " *Orchha Bülbulü* " olarak da bilinen sevgilisi Pravin Rai için inşa edilmiştir. Daha sonra Orchha Kalesi için gözetleme noktası olarak kullanıldığı için " *Tope Khana* " olarak da bilinir

Eskiden ana kapı olan ve oyma süslemelere sahip bu sarayın giriş kapısı, kraliyet hamamlarına ve ardından tipik bir Babür mimari tarzında inşa edilmiş küçük bir alt saraya, Pravin Rai Mahal'e açılır. Bu saray, Raja Indrajit'in kadın refakatçisi Rai Parveen için inşa edilmiştir; bu sarayın salonunda, açık ve baştan çıkarıcı bir kıyafet içindeki büyük boyutlu portresi yer almaktadır. Kendisi bir şair ve müzisyendi. Bina, çevredeki Anand Mahal bahçelerindeki ağaçların yüksekliğine kadar yükselen, tuğladan yapılmış iki katlı bir yapıdır. Bahçe, sekizgen çiçek tarhlarıyla düzenlenmiş olup iyi bir su şebekesine sahiptir. Sarayda, ana salona ve daha küçük odalara doğal ışık girmesini sağlayan nişler bulunmaktadır.

Saray üç katlıdır. İkinci katta, Pravin Rai'nin çeşitli ruh hallerini tasvir eden çok sayıda resim ve tasvirin bulunduğu merkezi bir salon vardır. Saraya bitişik, ikiye bölünmüş bir bahçe de bulunmaktadır. Sarayda büyük bir konak ve yanında büyük pencereci küçük odalar vardır. İyi aydınlatma ve hava sirkülasyonu mevcuttur.

Sarayın yarı yer altı yaz odasının havasının, pasif soğutma kullanılarak dış sıcaklıkların 10 dereceden daha altına soğutulduğu ölçülmüştür

Parveen'in güzelliğine hayran kalan İmparator Akbar'ın (1556-1605), onu cariyesi olması için Agra'daki sarayına götürdüğü söylenir. Ancak durumdan kurtulmak isteyen Parveen, zaten kullanılmış ve bir imparatora layık olmayan bir kadın olduğunu belirten bir gazel veya beyit yazdı; bu da onun Akbar'ın sarayından kurtulmasını ve Orchha'ya dönmesini sağladı.

Raja Sarayı

Orchha'daki Raja Sarayı (diğer adıyla Raj Mahal), Bundela Rajput kralları tarafından inşa edilmiş büyüleyici bir tarihi yapıdır. İnşaatı 1531 yılında Orchha'nın kurucusu Raja Rudra Pratap Singh tarafından başlatılmıştır. Rudra Pratap'ın ölümünün ardından oğlu Bharti Chand sarayın ana bölümlerini tamamlamış, son halini ve eklemelerini ise 1554-1592 yılları arasında hükümdar olan Madhukar Shah vermiştir. Saray, Bundela hanedanı başkentini 1783'te terk edene kadar kralların ve kraliçelerin resmi ikametgahı olarak kullanılmıştır.

[Raja Sarayı \(2014\)](#)

Yapı, Babür (Mughal) ve Rajput mimarisinin muhteşem bir birleşimidir. Kare bir plan üzerine inşa edilen saray iki ana kanada ayrılır. Dışarıdan oldukça sade ve masif görünse de iç kısımları son derece hareketlidir. Sarayın üç tarafı 5 katlı, bir tarafı ise 4 katlı bir tasarıma sahiptir. Üst katlara labirent benzeri taş merdivenlerle çıkılır. İçeride iki büyük avlu bulunur. Bunlardan biri kral ve erkeklerin kullandığı halka açık alanları (Mardana), diğeri ise kraliçeler ile hanedan kadınlarının yaşadığı özel alanları (Zenana) barındırır.

Kralın halkı kabul ettiği ve devlet işlerini yürüttüğü muhteşem sütunlu salonlar sarayın zemin katında yer alır. Sarayın en önemli özelliği, kraliçelerin odalarının tavanlarında ve duvarlarında bulunan Bundela tarzı dini fresklerdir.

Resimlerde ağırlıklı olarak Lord Rama, Lord Krishna ve Lord Vishnu'nun hayatı, av sahneleri, kraliyet eğlenceleri ve mitolojik hikayeler tasvir edilmiştir.

Duvarlarda yer alan, 12 kadının gövdesinden oluşan ünlü fil figürü sarayın en çok dikkat çeken sanat eserlerinden biridir. Pencere, kraliçelerin sabah banyosu ve dualarının ardından karşıdaki devasa Chaturbhuj Tapınağı'nı doğrudan görebileceği şekilde konumlandırılmıştır.

Ram Raja Tapınağı

Kralların ve kraliçelerin 1783'te terk edilene kadar ikamet ettiği Raja Mahal (Kral Sarayı), XVI. yüzyılın başlarında inşa edilmiştir. Dış cephesi sade ve süsüzdür, ancak sarayın iç odaları, tanrıların, mitolojik hayvanların ve insanların sosyal ve dini temalarını içeren duvar

resimleriyle süslenmiş, mimari tasarımında son derece kral yaşamına uygun bir yapıya sahiptir. Sarayın üst katında, tavanlarda ve duvarlarda ayna izleri bulunmaktadır. Pencereleri, kemerli geçitleri ve yerleşim planı, "güneş ışığı ve gölgenin gün boyunca farklı ruh halleri ve sıcaklık alanları yaratacak" şekilde tasarlanmıştır. Mahal'in iç duvarlarında Lord Vishnu'nun duvar resimleri bulunmaktadır. Mahal'de birçok gizli geçit vardır.

Bu Mahal'in bir kısmı tapınağa dönüştürüldü ve tanrı Rama'nın onuruna Rama Raja Tapınağı olarak adlandırıldı. Tapınağa bu ismin verilmesiyle ilgili bir efsane vardır. Yerel bir efsaneye göre, tapınak, kraliçe Rani Ganeshkuwari'nin Lord Rama'dan "*rüya ziyareti*" alması ve ona kendisi için bir tapınak inşa etmesini emretmesiyle inşa edilmiştir; Madhukar Shah Krishna'nın bir mürit iken, karısının adanmışlığı Rama'yaydı. Bunun ardından, Chaturbuj Tapınağı olarak bilinen yeni bir tapınağın inşasına onay verildi ve kraliçe, yeni tapınağında kutsal sayılacak Lord Rama'nın bir heykelini almak için Ayodhya'ya gitti. Rama'nın heykeliyle Ayodhya'dan döndüğünde, başlangıçta heykeli sarayında sakladı çünkü Chaturbuj Tapınağı hala inşaat halindedi. Ancak, bir tapınakta kutsal sayılacak heykelin bir sarayda saklanamayacağına dair bir hükümden habersizdi. Tapınak inşaatı tamamlandıktan ve Tanrı'nın heykelinin Chatrubhuj Tapınağı'na yerleştirilmek üzere taşınması gerektiğinde, heykel saraydan taşınmayı reddetti. Bu nedenle, Chaturbuj Tapınağı yerine Rama'nın heykeli sarayda kaldı, Chaturbuj Tapınağı ise kutsal alanında heykelsiz kaldı. Rama sarayda ibadet edildiği için, sarayın bir kısmı Rama Raja Tapınağı'na dönüştürüldü; bu, ülkede Rama'nın Kral olarak ibadet edildiği tek kutsal mekandır. Tapınak bir polis gücü tarafından korunmaktadır ve Tanrı Rama, kral olarak kabul edilir ve her gün onur topuyla selamlanır.

[Rama Raja Tapınağı \(2014\)](#)

Şiş Mahal (Sheesh Mahal)

Şiş Mahal, her iki yanında Raja Mahal ve Jahangir Mahal ile çevrilidir. Kral Udait Singh için inşa edilmiş olan bu kraliyet konaklama yeri, günümüzde üst katlarında sütler bulunan bir otele dönüştürülmüştür. Ayrıca yüksek tavanlı büyük bir yemek salonu da bulunmaktadır.

32 - Orchha

Phool Bagh

Phool Bagh, kale kompleksinde bulunan bir bahçedir. Sekiz sütunlu bir "*saray-köşk*"te sonlanan bir dizi su çeşmesi vardır. Bu bahçenin altında, kraliyet ailesi tarafından serin bir yazlık dinlenme yeri olarak kullanılan yeraltı bir yapı bulunmaktadır. Bu soğutma sistemi, çatısından damlacıkların aktığı ve yağmur oluşturan bir kase şeklinde olan "*Chandan Katora*"ya bağlı bir yeraltı sarayına bağlı bir su havalandırma sisteminden oluşmaktadır.

Orchha kalesi ve içindeki yapılar çok bakımsız ve kendi haline bırakılmış gibi. Kalenin burçlarında maymunlar dolaşıyor. Kapalı odalar karanlık. Fotoğraf çekmekte çok zorlandım. Bu kadar değerli tarihi değeri olan kale ve içindeki sarayların bu kadar pis ve bakımsız olması şaşırtıcı.

4

Agra

Agra, Hindistan'ın Uttar Pradesh eyaletinde, Yamuna Nehri kıyısında, ulusal başkent Delhi'nin yaklaşık 230 Km güneydoğusunda ve eyalet başkenti Lucknow'un 330 km batısında yer alan bir kenttir. Aynı zamanda Braj bölgesinin bir parçasıdır. Yaklaşık 1,6 milyonluk nüfusuyla Agra, Uttar Pradesh'in dördüncü en kalabalık şehri ve Hindistan'ın yirmi üçüncü en kalabalık şehridir.

Agra'nın önemli tarihi dönemi Sikandar Han Lodi'nin hükümdarlığı sırasında başlamış olsa da, şehrin altın çağı XVI. yüzyılın başlarında Babür İmparatorluğu ile başlamıştır. Agra, Babür, Humayun, Akbar, Cihangir ve Şah Cihan dönemlerinde Hint alt kıtasının en önemli şehri ve Babür İmparatorluğu'nun başkentiydi. Babür yönetimi altında Agra, öğrenim, sanat, ticaret ve din merkezi haline geldi ve Agra Kalesi, Sikandra ve Agra'nın en değerli anıtı olan, Şah Cihan tarafından eşi Mumtaz Mahal'in anısına 1632 ile 1648 yılları arasında inşa edilen Tac Mahal'in yapımına tanık oldu.

34 - Agra

XVIII. yüzyılın sonlarında Babür İmparatorluğu'nun gerilemesiyle şehir önce Marathalara, daha sonra da Doğu Hindistan Şirketi'ne geçti. Bağımsızlık sonrası Agra, gelişen turizm endüstrisinin yanı sıra ayakkabı, deri ve diğer imalat sektörleriyle birlikte bir sanayi kentine dönüştü.

Agra Kalesi, UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde yer almaktadır. Şehir, ılıman kışlar, sıcak ve kuru yazlar ve muson mevsimiyle ünlüdür ve Mughlai mutfağıyla tanınır. Agra, Delhi ve Jaipur ile birlikte Altın Üçgen turizm rotasının ve Lucknow ve Varanasi ile birlikte Uttar Pradesh'in turizm rotası olan Uttar Pradesh Miras Kemerinin bir parçasıdır.

Agra adının kökenine dair çeşitli öneriler bulunmaktadır, ancak bunların hiçbiri tam olarak tatmin edici değildir. En kabul gören köken, bölgenin tuzlu toprağı nedeniyle verilen bir isim olan Hintçe agar (tuz tavası) kelimesidir; bir zamanlar bölgede buharlaşma yoluyla tuz üretilirdi. Diğerleri ise Hindu mitolojisinden türeterek, Sanskritçe agra (sözcüğün tam anlamıyla 'ön') sözcüğünün bu durumda Krishna'nın Vrindavan'ın gopileriyle eğlendiğı birçok küçük ormandan ilki anlamına geldiğini iddia eder. Bu nedenle Agravana terimi kuru ormanı anlamına gelir.

Mughal döneminde Agra, imparator Şah Cihan'ın dedesi Akbar'ın onuruna verdiği bir isim olan Akbarabad olarak da biliniyordu.

Tarihçe

Agra'nın iki tarihi vardır: Biri, Yamuna nehrinin doğu veya sol kıyısındaki antik şehir olup, Krishna ve Mahabharata efsanelerinde kaybolacak kadar eskidir ve 1504-1505 yıllarında Sikandar Han Lodi tarafından yeniden kurulmuştur; diğeri ise, nehrin sağ kıyısında 1558'de Akbar tarafından kurulan, Babürlerle ilişkilendirilen ve tüm dünyada Tac Mahal şehri olarak bilinen modern şehirdir. Antik Agra'dan günümüzde temellerin birkaç izi dışında çok az şey kalmıştır.

Hindistan'ın Müslüman istilalarından önce çeşitli Hindu hanedanlıkları altında önemli bir yeri, ancak tarihi belirsizdir ve tarihsel açıdan pek bir önemi yoktur. XVII. yüzyıl tarihçisi Abdullah, Sikandar Lodi'nin hükümdarlığından önce bir köy olduğunu söylemiştir.

Agra'nın tarihsel önem dönemi, Sikandar Han Lodi'nin saltanatı sırasında başlamıştır. 1504-1505 yıllarında, Delhi Sultanlığı'nın Afgan hükümdarı Sultan Sikandar Han Lodi (1489-1517), Agra'yı yeniden inşa ettirmiş ve burayı hükümet merkezi yapmıştır. Sikandar Lodi, Delhi'den Etawah'a kadar Yamuna'nın her iki yakasını da inceleyip haritalandıran bir komisyon atadı ve sonunda şehrin yeri olarak sol kıyıda, yani Yamuna'nın doğu yakasında bir yer seçti. Yamuna'nın sol kıyısındaki Agra, kraliyet mensuplarının, yetkililerin, tüccarların, bilginlerin, ilahiyatçıların ve sanatçıların bulunduğu büyük ve gelişen bir

kasabaya dönüştü. Şehir, Hindistan'daki en önemli İslami öğrenim merkezlerinden biri haline geldi. Sultan, şehrin kuzey banliyölerinde Sikandra köyünü kurdu ve 1495'te burada kırmızı kumtaşından bir Baradari inşa ettirdi. Baradari, Jahangir tarafından türbeye dönüştürüldü ve şimdi Akbar'ın imparatoriçesi Mariam-uz-Zamani'nin Türbesi olarak durmaktadır.

Sultanın 1517'deki ölümünden sonra şehir, oğlu Sultan İbrahim Lodi'ye (1517-1526) geçti. 1526'da yapılan Birinci Panipat Savaşı'nda Babür İmparatoru Babür tarafından yenilgiye uğratılıp öldürülene kadar sultanlığını Agra'dan yönetti.

Şehrin altın çağı Babürlerle başladı. Agra, 1658'de Aurangzeb'in tüm sarayı Delhi'ye taşımasına kadar, Hint alt kıtasının en önemli şehri ve Babür İmparatorluğu'nun başkentiydi. Babür hanedanının kurucusu Babür (1526-1530), 1526'da Birinci Panipat Savaşı'nda Gwalior'un Lodi ve Tomara kabilelerini yendikten sonra Agra'yı ele geçirdi. Babür'ün Agra ile bağlantısı Panipat savaşıdan hemen sonra başladı. Oğlu Humayun'u öne sürdü ve Humayun şehri hiçbir direnişle karşılaşmadan işgal etti. Panipat'ta öldürülen Gwalior Rajası, ailesini ve aşiretinin önde gelenlerini Agra'da bırakmıştı. Onlara cömert davranan ve onları yağmadan koruyan Humayun'a minnettarlık göstergesi olarak bir miktar mücevher ve değerli taş sundular.

[Yamuna Nehri \(2015\)](#)

Bunlar arasında ünlü Koh-i-nur elması da vardı. Babür, Hindistan'daki ilk resmi Babür bahçesi olan Aram Bagh'ı (veya Dinlenme Bahçesi) Yamuna Nehri kıyısında kurdu. Babür, hükümet merkezini Agra'da kurmaya kararlıydı, ancak bölgenin ıssız görünümü onu neredeyse caydırmıştı. Bu durum, anı kitabı Baburnama'daki şu alıntıdan açıkça anlaşılıyor:

Bana her zaman Hindistan'ın en büyük eksikliklerinden birinin yapay su yollarının olmaması olduğu görünür. Nereye yerleşirsem yerleşeyim, su çarkları inşa etmeyi, yapay bir akarsu oluşturmayı ve zarif ve düzenli planlanmış bir eğlence alanı kurmayı amaçlamıştım. Agra'ya geldikten kısa bir süre sonra bu amaçla Yamuna'yı geçtim ve bir bahçe için uygun bir yer bulmak üzere ülkeyi inceledim. Her şey o kadar çirkin ve iğrençti ki, nehirden tamamen tiksinererek ve iğrenerek geri döndüm. Ülkenin güzelliğinin yetersizliği ve hoş olmayan görünümü nedeniyle, bir çarbagh (bahçe evi) yapma niyetimden vazgeçtim; ancak Agra yakınlarında daha iyi bir yer bulunamadığı için, sonunda aynı yeri en iyi şekilde

36 - Agra

değerlendirmek zorunda kaldım... Her köşeye uygun bahçeler diktim, her bahçeye düzenli olarak ve birbirine uygun yataklarda gül ve nergis ekтім. Hindistan'da üç şey bizi rahatsız ediyordu; biri sıcaklığı, diğeri güçlü rüzgarları ve üçüncüsü tozu. Hamamlar, bu üç rahatsızlığı gidermenin yoluydu.

[Kakma İşçiliği \(2015\)](#)

Babür'ün şehrinden, meyve ve çiçek bahçelerinden, saraylarından, hamamlarından, su depolarından, kuyularından ve su yollarından çok az kalıntı kaldı. Babür'ün Çarbagh'ının

kalıntıları bugün Yamuna'nın doğu yakasında Aram Bagh'da görülebilir. Babür'ün ardından oğlu Humayun (1530-40 ve 1555-56) tahta geçti, ancak tahta çıkışından sadece dokuz yıl sonra, 1539'da Babür'e boyun eğmiş ancak oğluna karşı isyan etmiş Afgan soylusu Şer Şah Suri tarafından Kanauj'da tamamen yenilgiye uğratıldı. 1540 ile 1556 yılları arasındaki bu kısa süreli Babür yönetimi kesintisinde, Şer Şah Suri, kısa ömürlü Sur İmparatorluğu'nu kurdu ve bölge sonunda 1556'da İkinci Panipat Savaşı'nda Akbar tarafından yeniden fethedildi.

Akbar (1556-1605) ve ardından torunu Şah Cihan döneminde Agra, dünya tarihinde ölümsüzleşti. Akbar, Yamuna'nın sağ kıyısında, büyük bir kısmı hala orada bulunan modern Agra şehrini inşa etti. Akbar, şehri siyasi, kültürel ve ekonomik açıdan büyük bir merkez haline getirerek, geniş imparatorluğunun çeşitli bölgeleriyle bağlantı kurdu. Akbar, Agra Kalesi'nin yükselen surlarını inşa ettirdi ve Agra'yı öğrenim, sanat, ticaret ve din merkezi haline getirdi. Akbar ayrıca Agra'dan yaklaşık 35 Km uzaklıkta yeni bir başkent olan Fatehpur Sikri'yi kurdu. Yeni başkent daha sonra terk edildi. Ölümünden önce Agra, muhtemelen doğunun en büyük şehirlerinden biri haline gelmişti ve çarşılarında büyük miktarda ticaret ve alışveriş yapılıyordu. Akbar'ın hayatta olduğu dönemde, Eylül 1585'te Agra'yı ziyaret eden İngiliz gezgin Ralph Fitch, şehir hakkında şunları yazıyor:

Agra, taştan yapılmış, güzel ve geniş caddeleri ve yanından geçen güzel bir nehri olan çok büyük ve kalabalık bir şehirdir... Agra ve Fatehpur Sikri, her ikisi de Londra'dan çok daha büyük ve çok kalabalık iki büyük şehirdir. Agra ile Fatehpur arasında on iki mil mesafe vardır ve yol boyunca, sanki bir şehirdeymiş gibi yiyecek ve diğer şeylerin satıldığı, sanki bir pazardaymış gibi kalabalık bir pazar vardır.

Agra, Akbar'ın halefi Cihangir'in saltanatı sırasında da genişlemeye ve gelişmeye devam etti. Cihangir otobiyografisi Tuzuk-e-Jahangiri'de şöyle yazmıştır:

"Agra'nın yaşanabilir kısmı nehrin her iki tarafına da uzanır. Daha fazla nüfusa sahip olan batı tarafında, çevresi yedi kos, genişliği ise bir kos'tur (1 kos = 3 Km). Nehrin diğer tarafındaki, doğuya bakan yerleşim yerinin çevresi ise 2,5 kos'dur."

Mughal İmparatorluğu'nun gerilemesi, çeşitli bölgesel krallıkların ortaya çıkmasına neden oldu ve 18. yüzyılın sonlarında şehrin kontrolü sırasıyla Jatlara, Marathalara, Mughallara, Gwalior hükümdarına ve sonunda İngiliz Doğu Hindistan Şirketi'ne geçti. Bharatpur'un Hindu Jatları, Mughal İmparatorluğu'na karşı birçok savaş yürüttü ve XVII. ve XVIII. yüzyıllarda Mughal topraklarında sayısız sefer düzenledi. Maharaja Suraj Mal komutasındaki Jatlar, bir ay süren kuşatmanın ardından Mughalların Jat ordusuna teslim olmasıyla sonuçlanan bir mücadeleden sonra 12 Haziran 1761'de Agra'yı fethetti. Bu zaferden sonra Jatlar, Tac Mahal'in gümüş kapılarını eritti. Agra, 1774'te Mughal Komutanı Mirza Najaf Khan tarafından geri alınana kadar Jat kontrolünde kaldı. Babürlerin Agra'yı geri almasından 11 yıl sonra, şehir 1785'te bir başka Babür sonrası güç olan Marathalar tarafından fethedildi ve 1803'te İkinci Anglo-Maratha Savaşı'ndan sonra İngiliz Doğu Hindistan Şirketi'nin eline geçti. 1834-1836 yılları arasında Agra, bir Vali tarafından yönetilen kısa ömürlü Agra Başkanlığı'nın başkentiydi. Daha sonra 1836'dan 1858'e kadar bir Vali Yardımcısı tarafından yönetilen Kuzeybatı Eyaleti'nin başkenti oldu. Agra, 1857 Hindistan isyanının merkezlerinden biriydi.

1857 Hindistan isyanı sırasında, Hindistan'ın birçok yerinde Doğu Hindistan Şirketi yönetiminin tehdit altında olduğu bir dönemde, Meerut'taki isyan haberi 14 Mayıs'ta Agra'ya ulaştı. 30 Mayıs'ta, hazineyi getirmek üzere Mathura'ya gönderilen 44. ve 67. Yerli Piyade birliklerinden bazıları isyan ederek hazineyi Delhi'deki isyancılara götürdü. İsyanın Agra'ya da yayılacağı korkusuyla, Agra'daki garnizonun bir parçası olan bu yerli piyade taburlarının geri kalanı 31 Mayıs'ta İngilizler tarafından başarıyla silahsızlandırıldı. Ancak, 15 Haziran'da Gwalior birliği isyan edince, diğer tüm yerli birlikler de onları takip etti. 2 Temmuz'da Nimach ve Nasirabad birliklerinin isyancı kuvveti Fatehpur Sikri'ye ulaştı. İsyancıların Agra'ya ilerlemesinden korkan yaklaşık 6000 Avrupalı ve onlarla bağlantılı kişi, 3 Temmuz'da güvenlik için Agra Kalesi'ne girdi. 5 Temmuz'da, orada konuşlanmış İngiliz kuvveti yaklaşan isyancı kuvvetine saldırmaya çalıştı, ancak yenildi ve İngilizler kaleye geri çekildi. Vali Yardımcısı J.R. Colvin orada öldü ve daha sonra Agra Kalesi bahçesinde Divan-i-am'ın önüne gömüldü. Ancak isyancılar, isyancılar için daha önemli bir cazibe merkezi olan Delhi'ye geçtiler. Şehirde bir kalabalığın ayaklanması ve aşırı düzensizliğe rağmen, İngilizler 8 Temmuz'a kadar kısmi bir düzeni yeniden sağlamayı başardılar. Delhi ise Eylül ayında İngilizlerin eline geçti ve ardından Tuğgeneral Edward Greathed liderliğindeki bir piyade tugayı, isyancılardan herhangi bir direnişle karşılaşmadan 11

38 - Agra

Ekim'de Agra'ya ulaştı. Ancak varışlarından kısa bir süre sonra başka bir isyancı kuvveti tugaya sürpriz bir saldırı düzenledi, ancak yenilgiye uğratıldı ve bozguna uğratıldı. İngilizler için bu küçük zafer, Agra Muharebesi olarak adlandırıldı. Agra'daki ayaklanmanın, Delhi, Jhansi, Meerut ve diğer büyük isyancı şehir ve bölgelere kıyasla görece küçük olduğu söylenmelidir. Bundan sonra İngiliz yönetimi yeniden güvence altına alındı ve İngiliz Rajı, 1947'deki Hindistan'ın bağımsızlığına kadar şehri yönetti. Kuzey Batı Eyaletlerinin başkenti 1858'de Agra'dan Allahabad'a taşındı. Agra yavaş yavaş sadece bir taşra kasabası konumuna geriledi ve refahı azaldı.

Hindistan'ın bağımsızlığından sonra Agra, Uttar Pradesh'in bir parçası olmuş ve Uttar Pradesh ekonomisine önemli katkı sağlayan bir sanayi şehri haline gelmiştir. Şehir artık popüler bir turistik destinasyondur ve dünyanın dört bir yanından turistleri ağırlamaktadır. Tac Mahal ve Agra Kalesi, 1983 yılında UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne girdi.

Agra Kalesi (Kızıl Kale)

Agra Kalesi (Qila Agra), Agra şehrinde bulunan ve Agra'nın Kızıl Kalesi olarak da bilinen tarihi bir Babür kalesidir. Babür İmparatoru Humayun, 1530 yılında bu kalede taç giydi. Daha sonra 1565'ten itibaren Babür İmparatoru Akbar tarafından restore edildi ve günümüzdeki yapı 1573'te tamamlandı. Başkentin Agra'dan Delhi'ye taşındığı 1638 yılına kadar Babür hanedanının yöneticilerinin ana konuğu olarak hizmet verdi. Ayrıca "Lal-Qila" veya "Qila-i-Akbari" olarak da biliniyordu. İngilizler tarafından ele geçirilmeden önce, burayı işgal eden son Hint yöneticileri Marathalardı. 1983 yılında, Agra Kalesi Tac Mahal'in yaklaşık 2,5 kilometre kuzeybatısındadır. Kale surlarla çevrili bir kent olarak tanımlanabilir. Kale Şah Cihan tarafından restore edilmiştir

[Agra Kalesinin Amar Singh Kapısı Kapısı \(2014\)](#)

Agra'nın geri kalanı gibi, Mahmud Gazneli'nin istilasından önceki Agra Kalesi'nin tarihi de belirsizdir. Ancak XV. yüzyılda Chauhan Rajputları burayı işgal etti. Kısa süre sonra, Sikandar Han Lodi (1487-1517) başkentinin Delhi'den Agra'ya taşıyıp Agra'daki mevcut kalede birkaç bina inşa ettirdiğinde Agra başkent statüsünü kazandı. Birinci Panipat Savaşı'ndan (1526) sonra, Babürler kaleyi ele geçirdi ve buradan hüküm sürdü. 1530'de Humayun burada taç

giydi. Kale, Akbar'ın (1556-1605) hükümdarlığı döneminde bugünkü görünümünü aldı. Daha sonra bu kale 13 yıl boyunca Bharatpur'un Jatlarının yönetimi altında kaldı.

Agra Kalesinin Tarihçesi

Agra Kalesi, Delhi Savaşı'ndan (1556) önce Hemu tarafından ele geçirildi. 1526'daki Birinci Panipat Muharebesi'nden sonra Babür, İbrahim Lodi'nin sarayında, kalede kaldı. Daha sonra kaleye bir baoli (basamaklı kuyu) yaptırdı. Halefi Humayun, 1530'da kalede taç giydi. 1540'ta Bilgram Muharebesi'nde Şer Şah Suri tarafından yenilgiye uğratıldı. Kale, 1555'te Humayun tarafından geri alınana kadar Surilerin elinde kaldı. Adil Şah Suri'nin generali Hemu, 1556'da Agra'yı geri aldı ve kaçan valiyi Delhi'ye kadar takip etti ve Tughlaqabad Muharebesi'nde Babürlerle karşılaştı.

Merkezi konumunun önemini fark eden Akbar, burayı başkenti yaptı ve 1558'de Agra'ya geldi. Harabe halindeydi ve Akbar, kaleyi Rajasthan'daki Dhaultpur bölgesinin Barauli bölgesinden getirilen kırmızı kumtaşıyla yeniden inşa ettirdi. Mimarlar temeli attı ve iç çekirdeği tuğla, dış yüzeyleri ise kumtaşıyla inşa edildi. Yaklaşık 4.000 inşaatçı sekiz yıl boyunca her gün çalışarak 1573'te tamamladı.

Kale, 13 yıl boyunca Bharatpur'un Jat hükümdarlarının yönetimindeydi. Kalede "Ratan Singh ki Haveli"yi inşa ettiler. Kale, XVIII. yüzyılın başlarında Maratha İmparatorluğu tarafından işgal edildi ve ele geçirildi. Bundan sonra, Marathalar ve düşmanları arasında birçok kez el değiştirdi. 1761'de Ahmed Şah Abdali tarafından Üçüncü Panipat Savaşı'nda aldıkları feci yenilgiden sonra, Marathalar sonraki on yıl boyunca bölgeden uzak kaldılar. Sonunda Mahadji Shinde kaleyi 1785'te ele geçirdi. 1803'te İkinci Anglo-Maratha Savaşı sırasında Marathalar tarafından İngilizlere kaybedildi. Kale, 1857'deki Hint isyanı sırasında bir savaşın yeri idi. Bu isyan, İngiliz Doğu Hindistan Şirketi'nin Hindistan'daki yönetiminin sona ermesine ve İngiltere'nin Hindistan'da bir yüzyıllık doğrudan yönetimine yol açtı.

Kalenin Yapısı

Kale, yarım daire planlı olup, kirişi Yamuna nehrine paralel uzanır ve duvarları 21,5 m yüksekliğindedir, kapladığı alan 380.000 m² (94 dönüm) dür. Çift surlarda, aralıklarla devasa dairesel burçlar, mazgallar, siperler ve kornişler bulunur. Dört tarafına dört kapı yerleştirilmiştir. Bunlardan biri Khizri kapısı nehre açılır. Kalenin iki kapısı dikkat çekicidir: "Delhi Kapısı" ve "Lahore Kapısı".

Delhi Kapısı: Ekber Şah döneminde inşa edilen, kalenin ana ve en görkemli girişidir. İki sekizgen kulenin arasında yer alan kapı, zarif mermer kakmalarıyla Babür dönemi mimarisinin başyapıtlarından biri kabul edilir.

40 - Agra

Amar Singh Kapısı: Diğer adıyla Lahor Kapısı. Şah Cihan döneminde tasarlanmış olup, mimari olarak Delhi Kapısı ile büyük benzerlikler taşır. Günümüzde kaleye yapılan turist girişleri bu kapıdan sağlanmaktadır.

Kalenin batı tarafında şehre bakan anıtsal Delhi Kapısı, dört kapının en görkemlisi ve Akbar döneminin bir başyapıtı olarak kabul edilir. Hem güvenliği artırmak hem de kralın resmi kapısı olarak 1568 civarında inşa edilmiş olup, her ikisiyle de ilgili özellikler içermektedir. Beyaz mermerden yapılmış karmaşık kakma işçiliğiyle süslenmiştir. Anakaradan kapıya ulaşmak için hendekten geçmek üzere ahşap bir asma köprü kullanılmıştır. İçeride, binicileriyle birlikte iki gerçek boyutlu taş fil tarafından korunan Hathi Pol ("Fil Kapısı") adı verilen bir iç geçit, başka bir güvenlik katmanı eklemiştir. Asma köprü, hafif yükseliş ve dış ve iç kapılar arasındaki 90 derecelik dönüş, girişi aşılmaz kılmaktadır. Bir kuşatma sırasında, saldırganlar bir kalenin kapılarını ezmek için filleri kullanırlardı. Ancak, hız kazanmak için düz ve seviyeli bir koşu yolu olmadığı için bu düzenleme bunu engellemektedir.

[Amar Singh Kapısının içi \(2014\)](#)

Kalenin kuzey kısmı hala Hint ordusu (özellikle Paraşüt Birliği) tarafından kullanılıyor, bu nedenle Delhi Kapısı halkın kullanımına açık değil. Turistler Amar Singh Kapısı'ndan giriş yapıyor.

Abul Fazal, kalede Bengal ve Gujarat mimari tarzlarında beş yüz bina inşa edildiğini kaydetmiştir. Bunlardan bazıları Şah Cihan tarafından beyaz mermer saraylarına yer açmak için yıkılmıştır. Diğerlerinin çoğu ise 1803 ile 1862 yılları arasında Doğu Hindistan Şirketi'nin İngiliz birlikleri tarafından kışla inşa etmek için yıkılmıştır. Nehire bakan güneydoğu tarafında, Delhi Kapısı ve Akbar Kapısı gibi otuzdan az sayıda Babür yapısı ve bir saray ("Bengali Mahal")Amar Singh Kapısı günümüze kadar ulaşmıştır.

Akbar Darwazza (Akbar Kapısı), Şah Cihan tarafından Amar Singh Kapısı olarak yeniden adlandırıldı. Kapı, Delhi Kapısı'na tasarım olarak benzer. Her ikisi de kırmızı kumtaşından yapılmıştır. Bengali Mahal kırmızı kumtaşından inşa edilmiştir ve şimdi Akbari Mahal ve Jahangiri Mahal olarak ikiye ayrılmıştır.

Tarihi yerler

Agra kalesi içinde görülmesi gereken önemli yerler aşağıda tanıtılmıştır.

Cihangir Sarayı

Cihangiri Mahal, kraliyet ailesi üyelerinden kadınlar için ana zenana (saray) olarak yapılmıştır. Ekber'in baş eşi Mariam-uz-Zamani veya diğer birkaç Hindu eşi için inşa edilmiştir. İslam mimarisi tarzındadır.

[Cihangir Sarayı \(2014\)](#)

Saray, Akbar tarafından Hindu eşleri için inşa edilmiştir. Akbar'ın hükümdarlığının günümüze ulaşan en eski yapılarından biridir. Akbar'ın baş Hindu kraliçesi Mariam-uz-Zamani'nin (yaygın olarak 'Jodha Bai' olarak bilinir) evi olduğuna inanılmaktadır. Cihangir anılarında binaların babası Akbar tarafından inşa edildiğini belirtmiş ancak Cihangir Sarayı veya Mahal'in inşası için herhangi bir övgü almamıştır. Cihangir'in hükümdarlığı sırasında, Marwar Prensesi ve Babür İmparatoru Şah Cihan'ın annesi olan eşi Jagat Gosain'in ikametgahı olduğuna inanılmaktadır.

Hauz-i-Jahangiri adı verilen, tek parça taştan oyulmuş devasa bir kase vardır. Bu kase, güzel kokulu gül suyunu saklamak için kullanılıyordu. Bu yekpare havuz (havuz), banyo yapmak için kullanılıyordu. 1,5 m yüksekliğinde, 2,5 m çapında ve çevresi 7,5 m dir. Kenarının dış tarafında, onu Hauz-e-Jahangir olarak belirten Farsça bir yazıt bulunmaktadır. İlk olarak Ekber'in sarayının avlusunun yakınında keşfedilmiştir. 1843 yılında Diwan-e-Am'ın önüne yerleştirilmiştir. 1862'de halka açık bir bahçeye taşınmış ve burada büyük hasar görmüştür. Daha sonra Sir John Marshall onu Agra Kalesi'ne geri getirmiş ve oraya yerleştirmiştir. Bu havuz sayesinde saray, Ekber'in Bengal sarayının bir parçası olmasına rağmen, Cihangir Mahal olarak ün kazanmıştır.

Divan-ı Aam, Halkın Kabul Salonu

Agra Kalesi içindeki Divan-ı Aam (Halk Kabul Salonu), Babür İmparatoru Şah Cihan tarafından 1600'lü yıllarda yaptırılmış tarihi bir yapıdır. Hükümdarın halkın sorunlarını dinlediği, dilekçeleri kabul ettiği ve devlet işlerini görüştüğü bu görkemli salon; zarif kemerli mimarisiyle dikkat çeker.

Başlangıçta Ekber Şah döneminde kırmızı kum taşından inşa edilen yapı, daha sonra Şah

42 - Agra

Cihan tarafından Babür mimarisine uygun olarak beyaz mermer kaplamalarla yenilenmiştir.

Çeşitli devlet sorunlarının ve halk duruşmalarının yapıldığı bu geniş yapının odak noktası, imparatorun oturduğu mermer taht (Padişah tahtı) locasıdır.

Şahcahani Sarayı (Şah Cihani)

Beyaz mermerden yapılmış kırmızı taştan 1628-35 yıllarında yapılmıştır. Jahangiri Mahal ve Khas Mahal arasında

yer alır. Babür İmparatoru Şahcahani'nin mevcut bir kırmızı taş binayı kendi zevkine göre dönüştürme girişiminin en eski örneğidir ve Agra Kalesi'ndeki en eski sarayıdır. Büyük bir salonu, yan odaları ve nehir kıyısında sekizgen bir kulesi vardır. Tuğla ve kırmızı taştan oluşan iskelet yapısı, kalın beyaz sıva ile yeniden yapılmış ve renkli çiçek desenleriyle boyanmıştır. Sarayın tamamı bir zamanlar beyaz mermer gibi parılıyordu. Khas Mahal'e bakan cephesinde, çift sütunlar üzerinde desteklenen ve dışarıdan bir çatı ile korunan beş kemerden oluşan geniş, ferah bir beyaz mermer salon bulunmaktadır. Kapalı batı bölümünde, Gaznin Kapısı, Babür'ün su kuyusu ve bir kuyu yer almaktadır.

[Divan-ı Aam, Halkın Kabul Salonu \(2014\)](#)

Gaznin Kapısı

Agra Kalesi'nde (Hindistan) bulunan Gaznin Kapısı 1842 yılında İngilizler tarafından Afganistan'ın Gazni şehrindeki Gazneli Mahmud'un türbesinden sökülerek getirilmiş tarihî bir eserdir. Doğu Hindistan Şirketi bu kapının, Gazneli Mahmud'un 1025 yılında Hindistan'dan yağmaladığı Somnath Tapınağı'nın kapısı olduğunu iddia ederek Agra Kalesi'ne getirmiştir.

Kapı aslında Somnath'a ait değildir; tamamen Afganistan'ın yerel sedir ağacından yapılmış olup üzerinde Gazneli Mahmud'un unvanlarının yazılı olduğu Arapça işlemler bulunmaktadır. İngiliz Valisi General Lord Ellenborough, Hint halkının gözünü boyamak ve yaklaşık 800 yıllık bir "*hakareti*" telafi etmek amacıyla kapıyı törenle Hindistan'a geri getirmiştir. Daha sonra kapının yalnızca bir replika olduğu anlaşılmış ve halka sergilenmek yerine Agra Kalesi'nin içindeki cephanelik deposuna kaldırılmıştır.

Kapı 5 m yüksekliğinde ve 4 m genişliğinde olup yaklaşık yarım ton ağırlığındadır. Birbirinin yardımıyla perçin kullanılmadan çerçeveye sabitlenmiş geometrik, altıgen ve sekizgen

panellerden oluşmaktadır. Somnath'ta restore edilmesi fikrinden nihayetinde vazgeçildi ve kapı terk edildi.

Cihangir'in Adalet Zinciri

Bu, Babür İmparatoru Cihangir'in yaklaşık 1605 yılında "*adalet zincirini*" (Zancir-i Adl) kurduğu yerdir. Hatıralarında, tahta geçtikten sonra verdiği ilk emrin, "adalet zincirinin bağlanması olduğunu, böylece adaleti yerine getirmekle meşgul olanların gecikmesi veya ikiyüzlülük yapması durumunda, mağdurların bu zincire gelip sallayarak sesinin dikkatimi çekmesini sağlayabileceğini" kaydetmiştir. Saf altından yapılmıştı. 24,5 m uzunluğunda ve 60 çanı vardı. Ağırlığı 1 kuintaldi (1 kuinal = 100 Kg). Bir ucu Şah Burj'un surlarına, diğer ucu ise nehir kıyısındaki bir taş direğe bağlanmıştı. Bu bir efsane değil. William Hawkins gibi çağdaş yabancı gezginler bunu bizzat gördüler. Ayrıca 1620 yılında yapılmış çağdaş bir resimde de betimlenmiştir. Bu, halkın şikayetlerini gidermenin bir yolu; halk, imparatorluğun en yüksek yargı otoritesi olan krala doğrudan, hiçbir ücret, korku veya formalite olmaksızın anında çözüm için başvurabiliyordu. Kast veya inanç, fakir ve zengin arasında hiçbir ayırım yapılmıyordu. Cihangir'in adalet yönetimi, 'Adl-i-Jahangir', Hindistan tarihinde bir efsane haline geldi.

Muthamman Burj (Şah Burj) ve Jharokha

Bu saray, Agra Kalesi'nin nehir kıyısındaki en büyük burcunun üzerinde, doğuya bakacak şekilde yer almaktadır. Başlangıçta Akbar tarafından kırmızı taştan inşa edilmiş olup, hem jharokha darshan (gözetleme kulesi) hem de her gün gün doğumu sırasında güneş ibadeti için kullanılmıştır. Cihangir de 1620 yılında yaptığı resimde sadakatle gösterildiği gibi, burayı jharokha olarak kullanmıştır. Ayrıca güney tarafına 'Adl-i-Janjir'ini (adalet zinciri) kurmuştur. Sekizgen planı nedeniyle 'Muthamman Burj' olarak adlandırılmıştır. İranlı tarihçiler ve yabancı seyyahlar tarafından 'Şah Burj' (imparatorluk veya kral kulesi) olarak da anılmıştır.

[Muthamman Burj \(2014\)](#)

Şah Cihan tarafından 1632-1640 yılları arasında beyaz mermerden yeniden inşa edilmiştir. Şah Cihan ayrıca burayı, "Durbar" gibi vazgeçilmez bir Babür kurumu olan jharokha darshan

44 - Agra

(pencereli ziyaret) için de kullanmıştır. Sekizgen bir yapı olup, beş dış cephesi nehre bakan bir dalan (salon) oluşturmaktadır. Her cephede sütun ve konsol açıklıkları bulunur; en doğudaki cephe öne doğru uzanır ve görkemli bir jharokha'yı barındırır. Sarayın batı tarafında, Şah-Nasin (nişler) bulunan geniş bir dalan vardır. Zeminine sığ bir su havzası (kunda) oyulmuştur. Bolca kakma ile süslenmiştir. Bu dalan, kuzey tarafında bir jali perdesiyle çıkıntılı bir chabutara (çadır), batı tarafında Şiş Mahal'e giden bir dizi oda ve güney tarafında ona bağlı bir odaya sahip bir sütunlu geçit (dalan) bulunan bir avluya açılır. Dolayısıyla, tamamen beyaz mermerden inşa edilmiş büyük bir komplekstir. Tekdüzeliği kırmak için duvarlarda derin nişler bulunmaktadır. Duvarlardaki kakmalarda tekrarlayan stilize sarmaşık motifleri ve orta sütunlardaki oyma bitkiler, konsollar ve lentolar da son derece incelikli kakma tasarımlarıyla dikkat çeken bu yapı, Şah Cihan'ın en süslü binalarından biridir.

Bu saray, Divan-ı Khas, Şiş Mahal, Khas Mahal ve diğer saraylarla doğrudan bağlantılıdır ve Babür imparatoru tüm ülkeyi buradan yönetmiştir. Bu burj, Tac Mahal'in muhteşem ve görkemli bir manzarasını sunmaktadır ve Şah Cihan, hapis hayatının sekiz yılını (1658-1666) bu komplekste geçirmiş ve burada öldüğü söylenmektedir. Cesedi tekneyle Tac Mahal'e götürülerek burada defnedilmiştir.

Şiş Mahal

Babür İmparatoru Şah Cihan tarafından yazlık sarayının bir parçası olarak inşa edilmiştir. En belirgin özelliği, duvarlarında ve tavanında yapılan cam mozaik işçiliğidir. Bu cam parçaları, yarı karanlık iç mekanda binlerce şekilde parıldayan ve ışıldayan yüksek ayna kalitesine sahiptir. Cam, Suriye'nin Halep şehrinden ithal edilmiştir. Şah Cihan, Lahor ve Delhi'de de cam saraylar inşa ettirmiştir. Urdu dilindeki Şiş Mahal sözcüğünün karşılığı "Kristal Saray" dır.

[Şiş Mahal \(2014\)](#)

Şiş Mahal, Agra Kalesi içindeki en muhteşem yapılardan biridir.

Musamman Burj'un (Diwan-i Khas'a yakın sekizgen bir kule) batı tarafında yer alan bu yapı, inanılmaz güzellikte bir manzaraya sahiptir. Bu yapı, Şah Cihan tarafından yaptırılan birçok eklemenden biridir. 1631-1640 yılları arasında inşa edilen yapı, aynı zamanda İmparatorun

hamamı olarak da hizmet vermiştir. Mahal, iç mekanları serin ve hoş tutmak için inşa edilmiş ekstra kalın duvarlarıyla da ünlüdür.

Neden Şiş Mahal veya Aynalar Sarayı olarak adlandırılıyor sorusunun yanıtı şöyledir: Hem duvarlarında hem de tavanlarında aynaların yaygın olarak kullanılmasıdır. Aydınlatıldıklarında, tüm saraya ışıltılı bir etki katarlardı. Şah Cihan'ın tarihçisi Abdülhamid Lahuri, bu büyüleyici aynaların özellikle bu amaçla Halep'ten (Suriye, Halep) getirildiğini yazmıştır. Bu nedenle, bu yapıya "Şişye Halep" de demiştir.

Saray, ortadaki geniş kemerli bir açıklık ve yanlardaki iki dar geçitle birbirine bağlanan iki büyük odadan oluşmaktadır. Buraya sadece iki kapıdan ve güney duvarındaki bir havalandırma deliğinden sızan ışık ulaşmaktaydı. Her iki odada da çeşmeli ve sıcak-soğuk su tesisatlı mermer bir havuz bulunmaktaydı. Mermer kapılar, odanın kolayca buhar banyosu olarak da kullanılabilmesi için yerleştirilmişti. İç salonda, su için iki girişli güzel nişlerin yanı sıra, mumların düşen suya yansımaları sağlayarak hoş bir etki yaratan iki sıra mum nişi de vardı.

Dış salondaki duvar panellerinin kenarları, ortasında bitki resimleri bulunan kakma bordürlerle süslenmiştir. Siyah ve kırmızı renkler bolca kullanılmıştır. Bunların üzerindeki panellerdeki alçı kabartma çalışmaları, cam mozaik çalışmalarıyla birlikte 'guldasta' veya çiçek demetlerini tasvir etmekte olup, bir zamanlar aynalar veya güzel portreler içermiş olabilir. İç salondaki duvar panellerinde kakma işçiliği bulunmamaktadır, ancak istenen güzelliği kazandırmak için özenle boyanmıştır. Yarı tavan altı süslemeleri mevcuttur ve tavanlar sarkıt desenleriyle süslenmiştir. Giriş kapısının tavanı, geleneksel Fars motifleri ve tasarımlarıyla oyulmuş alçı işçiliğiyle bezenmiştir.

5

Taç Mahal

İslam türbe mimarisinin en önemli eserlerinden birisi olarak kabul edilir. Babür İmparatorluğu'nun 5. hükümdarı Şah Cihan'ın 17 Haziran 1631 tarihinde genç yaşta ölen eşi Ercümen Banu Begüm (Mümtaz Mahal) için o zamanki imparatorluğun başkenti olan Agra'da Yamuna Nehri'nin kıyısında yaptırılmıştır. Mümtaz Mahal'in ve 1666'da ölen imparator Şah Cihan'ın mezarlarını barındırır.

Yapı, Şah Cihan'ın hakimiyeti süresinde en parlak dönemini yaşayan Babürlülerin güç ve kudretini temsil eder. Hanedanın güç ve kudreti kadar, Şah Cihan ile eşi Ercümen Banu Begüm arasındaki sevginin de sembolüdür. Şah Cihan'ın tahta çıkması üzerine Mümtaz Mahal adını alan Ercümen Banu, on dördüncü çocuğunu doğururken ölmüştür. Hükümdarın, eşine duyduğu sevginin hatırasına görkemli bir anıt mezar yaptırarak teselliye sanat ve mimaride bulduğu anlatılır.

1983'ten bu yana UNESCO'nun Dünya Mirası listesinde yer almaktadır. Yılda tahminî 3 milyon kişi tarafından ziyaret edilir.

48 - Taç Mahal

1601 yılında Babürlüer tarafından fethedilen Burhanpur şehri, Dekkan sultanlarına karşı girişilen askeri hareketlerde üs olarak kullanılmaktaydı. Eşine seferlerde eşlik eden Mümtaz Mahal, 1631 yılında bir ayaklanmayı bastırmak için çıktığı sefer sırasında da Burhanpur'a eşi ile birlikte gitmişti. On dördüncü çocuğuna hamile olan Mümtaz Mahal, 17 Haziran 1631'de çocuğun doğumu sırasında öldü. Cenazesi altı ay sonra Agra'ya taşınmıştır.

[Taç Mahal \(2014\)](#)

Türbe, iki yanında simetrik yapılar olarak inşa edilmiş cami ve konuk evi ile anıtsal giriş kapısından olan yapılar bütünü içinde yer alır. 1632'de inşasına başlanan eser, çevre düzenlemesi ve diğer yapılarla birlikte 1652'de tamamlanmıştır. Türbenin inşaatı için mimar ve ustalardan oluşan bir heyet kuran hükümdar, Osmanlı, İranlı, Suriyeli usta ve sanatkarlarla birlikte yerel Hint ustalara da görev vermişti. Bağdat'tan hattat, Buhara'dan kakma ustası, İstanbul'dan kubbe ustası, Semerkant'tan minare yapımcısı, Kandahar'dan taş ustası, Şiraz'dan çizim ustası getirilmişti. Tac Mahal'in esas mimarının kim olduğu hakkında birçok görüş ileri sürülmüştür. Kimileri Venedikli Jeromino Veroneo adlı bir İtalyan'ın veya Bordeauxlu Augustin adlı bir Fransız'ın, kimileri de Osmanlı mimarı Mehmet İsa Efendi'nin yapının esas mimarı olduğunu ileri sürmüştür. XVII. yüzyıldan kalma "Divan-ı Mühendis" adlı bir el yazmasında Lutfullah Mühendis el-Lâhûrî, babası Üstad Ahmed'in Tac Mahal'in mimarı olduğundan bahseder. Bu el yazmasının bulunuşundan sonra 1930'larda "Nâdirü'l-asr" Üstad Ahmed'in yapının asıl mimarı olduğu görüşü kabul görmüştür. Şah Cihan'ın gözde mimarı Üstad Ahmed, Tac Mahal'e ilişkin efsanelerde sıklıkla anlatıldığı gibi gözleri kör edilip elleri kesilerek işkence görmemiş; yapının tamamlanışından 9 yıl sonra Lahor'da ölmüştür.

Tac Mahal'in yapımında parlak, ince mavi damarları olan beyaz mermer kullanılmıştır. Aynı mermerden yapılan ve yerden yüksekliği 82 metre olan kubbe, Mimar İsmail Efendi tarafından yapılmış ve 1648 yılında tamamlanmıştır. Yapıdaki yazıları yazan Hattat Settar Efendi'dir.

Kubbe üzerinde altınlı bir alem vardır. Türbenin beyaz mermerden 4 minaresi vardır. Anıtın dört yanına Hattat Settar Efendi tarafından Yasin suresinin tamamı yazılmıştır.

İnşaatta çok sayıda ustanın yanı sıra, günde 20 bin işçinin çalışmasıyla türbe 1643'te, çevresindeki avlu ve yapılar 1649'da bitirildi. Tac Mahal, 20 yılda 1652'de bütünüyle tamamlandı.

Tac Mahal Külliyesi

Tac Mahal dendiğinde akla gelen, Şah Cihan ile eşi Ercümen Banu Begüm'ün sandukalarının bulunduğu, dört minareli ve soğan kubbeli beyaz mermer anıt mezar akla gelir. Aslında Tac Mahal bir anıt mezar külliyesidir. Külliyeinin boyutları 305 x 580 m dir.

Külliyeeye, güneyindeki görkemli ana giriş kapısı, kırmızı kumtaşından yapılmış olup üçlü açıklıklara sahip büyük bir yapıdır, Tac Mahal'in iç kısmına geçişi sağlar. Üzerindeki hat yazılarıyla süslenmiş bu kapı, içerideki anıtın manevi önemini pekiştiren bir geçiş noktasıdır. Bu büyük portal 1647 yılında bitirilmiştir. Ana kapıdan geçildiğinde karşınıza Dört minaresi, soğan kubbesi ile beyaz mermerden yapılmış Taç Mahal gelir. Ana kapı ile Tac Mahal arasında havuz bulunur.

Tac Mahal'in ana giriş kapısı olan Darvaza-i Ravza, kompleksin diğer yapıları gibi heybetli ölçülere sahiptir. Giriş kapısı yaklaşık 30 m yüksekliğinde ve 41 m genişliğindedir. Giriş eyvanı, her bir bölümü çevreleyen beyaz sıva boyasıyla kontrast oluşturan kırmızı kumtaşından mukarnaslar içerir. (Kapının kuzey cephesi güney cephesiyle aynıdır; çerçevesi kitabesinin sol alt köşesinde hattat Amanat Han'ın imzası da bulunur.) Ortadaki kemerin tepesinde, kırmızı kumtaşından yapılmış ve bir chajja ile taçlandırılmış on bir kemer dizisi bulunur; chajja'yı on bir beyaz mermer chatrı (Chatrı, Hint-Aryan dillerinde "şemsiye" veya "kubbe" anlamına gelen bir kelimedir. Genellikle mimari, geleneksel eşyalar veya kuşçuluk terimi olarak karşınıza) taçlandırır.

Mimari elemanların sıralar halinde bu şekilde düzenlenmesi, Tac Mahal kompleksinin tasarımına ve iç hiyerarşilerine uygun olarak, kapının hem kuzey hem de güney tarafında bulunur. Giriş kapısının köşeleri, yine kırmızı kumtaşından yapılmış ve hafifçe dışarı doğru çıkıntı yapan geçmeli kulelerle vurgulanır; bu kuleler beyaz mermer çerçevelerle süslenmiştir. Büyük giriş kapısının güney cephesindeki sivri kemer, ziyaretçilerin ana yapı olan

[Tac Mahal'in ana girişi \(2015\)](#)

50 - Taç Mahal

Mümtaz Mahal türbesine ilk bakışını çerçeveler.

Tüm bu yapıları çevreleyen devasa Charbagh (Dört Bahçe), cennetin yeryüzündeki bir tasviri "Firdevs Bağları" olarak tasarlanmıştır. Yürüyüş yolları, su kanalları ve fiskiyelerle dört eşit parçaya ayrılan bu bahçe, türbeye hem doğal bir güzellik hem de sembolik bir anlam katar. İslam'da kutsal olan bu dörtlü sistem cennetteki dört nehri (süt, bal, şarap ve saf su) sembolize eder.

Tac Mahal'in hava fotoğrafı, Açık kaynaklardan alınmıştır.

Tac Mahal'in bahçesi, yaklaşık 300 x 300 m boyutlarındadır. Bahçe ortasındaki havuz, özel olarak tasarlanmıştır ve Tac Mahal ile giriş kapısının görüntüsünü yansıtmaktadır. İlk tasarlandığı dönemde bahçede pek çok gül, nergis ve meyve ağaçlarının bulunduğu aktarılmıştır. Bahçe içerisinde, Şah Cihan'ın diğer eşleri ve sevdiği hizmetkarlarının mezarları da bulunmaktadır. Doğu-batı yürüyüş yolları, dış bahçe duvarlarıyla birleşen iki katlı pavyonlarla (Nöbet kuleleri) son bulur. Su kemerleri, türbenin hemen kuzeyindeki Yamuna Nehri'nden bahçeye su sağlıyordu. Merkezi çeşmeler, bakır borularla birbirine bağlanan yeraltı bakır kaplar sistemiyle çalışıyordu.

Nöbethaneler yükseltilmiş platformlar üzerine inşa edilmiş olup iki katlıdır. Her katta, sırasıyla doğu ve batı cephelerinin ortasında üçlü bir kemer bulunur. Zemin katta kemerler jali perdeyle kapatılır; üst katta ise açık kalırlar. Çatı katının ortasında, mermer kubbeyle örtülü büyük bir chhatri bulunur.

Tac Mahal'in Mimari Özellikleri

Tac Mahal havuz seviyesinden yaklaşık 2 m yükseklikteki düzlem üzerine yerleştirilmiştir. Sol tarafında cami, sağ tarafında konuk evi bulunur. Külliye de bulunan, Tac Mahal dışındaki yapılar kırmızı kum taşından yapılmıştır.

Tac Mahal'in en çarpıcı özelliklerinden biri, soğan biçimindeki çift katmanlı (çifte kubbe) ana kubbesidir. İran'dan gelen bu tasarım, iç mekanı daha ferah ve alçak gösterirken, dışarıdan bakıldığında 73 metrelik bir yükseklik ve anıtsal bir duruş sağlar. Kubbenin üzerinde lotus çiçeği motifleri ve en tepesinde bronz bir alem bulunur. Aslı 466 Kg ağırlığında altın olan bu alemin 1810 yılında İngiliz bir subay tarafından çalındığı ve ortadan kaybolduğu rivayet edilir. Tac Mahal'in soğan kubbesinin çapı 17,7 m dir. Bu ölçü,

kubbenin iç çapının ölçüsüdür. Kubbenin dış yüksekliği yaklaşık 35 m dir. Kubbe, 12 metrelik silindirik bir kasnak üzerinde yükselir ve yapının en çarpıcı mimari özelliklerinden biri olan soğan biçimindedir. Büyük eyvanlar, genellikle kubbelerin görünümünü gizlemektedir fakat bu tasarımda kubbe altı, öncelikle silindirik olarak yükseltilmiş daha sonra üzerine kubbe yerleştirilmiştir. Kubbenin altındaki silindirik tambur yüksekliği ise 7 m dir. Böylelikle kubbe yüksekliği, 55 metre olan gövde yüksekliğine yaklaşmıştır. Kubbe üzerinde, klasik nilüfer çiçeği motifi bulunmaktadır.

Ana türbenin dört köşesinde, her biri 40 metre yüksekliğinde dört minare yer alır. Bu minareler, mükemmel simetriyi korumak için ana yapıdan hafifçe dışa doğru eğimli inşa edilmiştir. Bu mühendislik dehası, olası bir depremde minarelerin ana türbeye değil, dışarı doğru yıkılmasını sağlamayı amaçlamıştır.

Minareler 3 katlı olup alt kısmındaki çapı yaklaşık 5,4 m civarındadır. Minareler yukarı doğru incelenerek, tepelerinde 3 metreye yakın bir çapa ulaşır. Bu kademeli inceleme, minarelere sadece estetik bir görünüm kazandırmakla kalmaz, aynı zamanda yapının ağırlığını daha dengeli bir şekilde dağıtmaya yardımcı olur. Her minarenin içinde, zirveye çıkan ve 150’den fazla basamağı olan bir merdiven bulunur. Minarelerin her biri, her katta bir kapıyla erişilebilen üç şerefeye sahiptir ve ince sütunlar ve çok sivri kemerlerle desteklenen bir chatri ile taçlandırılmıştır.

Tac Mahal, tek bir anıt mezardan çok daha fazlasını içeren, büyük ve titizlikle tasarlanmış bir yapılar kompleksidir. Her bir yapı, bütünün estetik ve sembolik anlamını tamamlamak üzere belirli bir rol üstlenir.

Kompleksin odağı olan ana türbe, Parlak beyaz mermerden yapılmıştır ve Babür mimarisinin en zarif örneğidir. Şah Cihan’ın eşi Mümtaz Mahal ve Şah Cihan’ın sembolik mezarlarını içerir. Yapının en dikkat çekici özelliği, soğan biçimli ana kubbesidir ve bu kubbe, dört küçük kubbeyle çevrelenmiştir.

Tac Mahal’in ana türbesi, mükemmel bir kare planına sahiptir ve her bir kenarı 57 m uzunluğundadır. Bu ölçü, türbenin oturduğu 95 x 95 m daha büyük platformdan ayırır ve sadece ana binanın boyutlarını belirtir. Türbede yer alan süsleme programı; zeminden itibaren görülmekte olup özellikle yapının dört cephesinde yer alan anıtsal eyvan düzenlemesine sahip giriş kapılarında, kapıların yanında yer alan köşe hücrelerinde, yapının taçlandırıldığı kubbesinde ve türbeden ayrı olarak yapılmış olan aynı platform üzerinde yükselen dört köşesindeki minarelerinde bulunmaktadır. Türbenin iç mekanında da mermer üzerine rölyef ile oluşturulmuş bitkisel bezemeler yanında yine renkli taş kakmalarla oluşturulmuş bitkisel motifler bulunmaktadır. Yoğun olarak iç mekânda yer alan bitkisel bezemeler daha özenli natüralist çiçekler şeklinde ve vazo içerisinde karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca ana mezar odasında bulunan Mümtaz Mahal ve Şah Cihan’ın mezar

52 - Taç Mahal

sandukaları da yapının süsleme kompozisyonunu tamamlar şekilde değerli renkli taşlarla oluşturulmuş bitkisel bezemelere ve eşsiz hat süslemelere sahiptir.

Tac Mahal'in batı ve doğu taraflarında yer alan bu iki yapı, ana türbeye görsel bir denge sağlar. Batıdaki yapı cami olarak kullanılır ve günümüzde de ibadete açıktır. Doğudaki, tamamen aynı tasarıma sahip olan Mehman Khana (Misafir Evi) ise camiye simetrik denge sağlamak amacıyla inşa edilmiştir ve ibadet için kullanılmaz. Bu iki yapı da ana türbenin aksine kırmızı kumtaşından yapılmıştır.

Mümtaz Mahal ve Şah Cihan'ın sandukaları üst katta, kubbenin altındadır. Sandukaların bulunduğu yerdeki kubbe sesi yankılayacak biçimde yapılmıştır. Şah'ın ve eşinin asıl lahitleri ise, en alt katta bulunmaktadır. Asıl mezarlar yılda bir kez halkın görmesi için açılmaktadır. 2015 yılında gittiğimde bu güne denk geldim ancak çok kalabalık olduğu için ziyaretimi bir gün erteledim.

[Mümtaz Mahal ve Şah Cihan'ın sandukaları \(2015\)](#)

Tac Mahal'in yüz binlerce akik, sedef ve firuze gömülü olan duvarlarında ayrıca 42 zümrüt, 142 yakut, 625 pırlanta ve 50 adet çok iri inci vardır.

Tac Mahal'in dünyanın en görkemli yapılarından biri olarak kabul edilmesinin başlıca sebepleri arasında mimari özellikleri yer alır. Mümtaz Mahal'in onuruna Tac Mahal adını alan türbe, "pietra dura" olarak bilinen bir teknikle yapılmıştır. Pietra Dura yarı değerli taşlarla (yeşim, kristal, lapis lazuli, ametist ve turkuaz dahil) karmaşık tasarımlar oluşturan bir tekniktir. Tüm bu taşların yanı sıra yapının mimarisine beyaz mermer dahil olur.

Beyaz mermer kullanımının Tac Mahal özellikleri arasında ilginç bir yeri vardır. Beyaz mermer, gün ışığına özel olarak renk değiştiriyor gibi görüldüğü için yapıya olağanüstü bir görünüm verir.

[Taç Mahaldeki süslemeler \(2014\)](#)

Taç Mahal'in beyaz mermerlerinin Hindistan'ın hava kirliliği nedeniyle sarardığı belli olmaktadır. Bunun için çözümler araştırılmaktadır.

İmparator, bu araziyi Raja Jai Singh'ten, karşılığında Agra'nın merkezinde geniş araziler vererek aldı. Raja Jai Singh, Hümayun Türbesi'nin yapımında yer alan ve daha sonra Tac Mahal'in arazisini Şah Cihan'a veren önemli bir Rajput lideri ve soylusuydu. Jai Singh, Racputların önde gelen klanlarından olan Kacvaha Klanı'nın lideri ve Amber (günümüzdeki Jaipur) Maharaja'sıydı. Babür İmparatorluğu'na bağlı yüksek rütbeli bir soylu ve general olarak hem Cihangir hem de Şah Cihan döneminde görev yapmıştır.

Tac Mahal'in yapım aşamaları ve tarihleri, kaynaklara göre küçük farklılıklar gösterse de genel olarak detaylı bir kronolojiye sahiptir:

- 1631 Yılında anıt mezarın yapımına, İmparatoriçe Mümtaz Mahal'in vefatının ardından karar verildi ve inşaat hazırlıklarına başlandı.
- 1632 Yılında temel atma töreni yapıldı ve inşaat resmen başladı.
- 1643 Yılında ana türbe, cami (Masjid) ve misafir evi (Mehman Khana) gibi kompleksin en önemli yapıları tamamlandı.
- 1648/1649 Yılları arasında ana kapı, avlu ve çevre surları gibi dış yapılar da bitirilerek kompleksin büyük bir bölümü tamamlanmış oldu.
- 1653 Yılında ise bahçelerin, fiskiyelerin ve diğer son detayların tamamlanmasıyla tüm Tac Mahal kompleksi yaklaşık 22 yıl süren bir çalışmanın ardından tamamen hizmete açıldı.

Tac Mahal ile ilgili efsaneler

Geleneksel Babür mimari uygulaması, Tac Mahal'in yapısında tarih boyunca hiçbir değişiklik yapılmasına izin vermez. Hikayeye göre Tac Mahal'e eşlik etmesi gereken büyük bir anıt mezarın daha olması gerekiyordu. Şah Cihan, öldüğünde kendi kalıntılarının gömüleceği ikinci büyük bir türbe inşa etmeyi planlıyordu. Bu türbe de Tac Mahal'den Yamuna Nehri boyunca uzanacaktı. İki yapının da bir köprüyle birbirine bağlanması gerekiyordu. Ancak Şah Cihan planladığı gibi ikinci büyük bir türbe inşa ettirmeden oğlu tarafından tahttan indirildi. Şah Cihan'ın Mümtaz Mahal'den olan üçüncü oğlu Aurangzeb, hasta babasını 1658 yılında tahttan indirdi ve kendisini yeni imparator olarak ilan etti. Şah Cihan ise hayatının son yıllarını Agra'daki Kızıl Kale'nin bir kulesinde, karısı için yaptırdığı görkemli anıt mezarın manzarası eşliğinde ev hapsinde geçirdi. 1666 yılında öldüğünde ise karısı Mümtaz Mahal'in yanına gömüldü.

Yapı ile ilgili bazı efsaneler vardır. Bunlardan bazıları aşağıda anlatılmıştır:

- Şah Cihan'ın Yamuna Nehri kıyısında Tac Mahal'in tam karşısına kendisi için siyah

54 - Taç Mahal

mermerden bir anıt mezar yaptırmayı planladığına ancak oğlu tarafından tahttan indirildiği için bu planı gerçekleştiremediğine inanılır. Bu iddia ilk defa, 1665'te Agra'ya giden seyyah Jean-Baptiste Tavernier'in yazılarında yer almıştır. Tac Mahal'in tam karşısındaki Mehtap Bağ'ında 2006 yılında arkeologlar tarafından siyah mermerler bulunması, bu iddianın inanılabilirliğini artırmıştır ancak daha sonra yapılan çalışmalarda bu mermerlerin bir yazlık saraya ait olduğu ortaya konmuştur.

- Yaygın bir efsaneye göre kubbeyi desteklemek için yapılan iskele, kubbeden daha fazla masraf ve iş gücü gerektirmişti. İnşaatin bitimine yakın Şah Cihan'a iskeleyi sökmenin 5 yıl alacağı bilgisi verilmesi üzerine Şah Cihan, herkesin söktüğü tuğlanın kendisine kalacağı şeklinde bir emir yayınlamış ve iskele bir gecede sökülmüştü.

Şah Cihan ve Mümtaz Mahal

Tac Mahal'in büyüleyici hikayesi, bir imparatorun eşine duyduğu sonsuz aşkla başlar. Babür İmparatorluğu'nun en güçlü ve en zengin hükümdarlarından biri olan Şah Cihan, gücünün zirvesindeyken kalbini bir kadına, yani eşsiz güzellikteki Mümtaz Mahal'e kaptırır. Onları sadece bir evlilik değil, aynı zamanda siyasi ittifakların ötesine geçen, derin bir aşk ve bağlılık hikayesidir. Mümtaz Mahal'in ani ölümü, imparatoru öyle bir yasa boğar ki, onun anısını ölümsüz kılmak için tarihin en görkemli aşk abidesini, yani Tac Mahal'i inşa etmeye karar verir.

Şah Cihan (gerçek adı: Şihabuddin Muhammed Hürrem veya Ebu'l Muzaffer Şehabeddin Muhammed Sâhib-kıran), 5 Ocak 1592 tarihinde Lahor'da doğdu. Babür İmparatorluğu'nun beşinci hükümdarı ve en zengin, en güçlü padişahlarından biriydi. Saltanatı, Babür mimarisinin ve sanatının altın çağı olarak kabul edilir. Dedesi Ekber (Hindistan'daki ünlü Fetihpur Sikri bölgesini yaptırmıştır) ve babası Cihangir'in askeri eğitiminden geçerek iyi bir komutan oldu. Hatta genç yaşta, babasının emriyle birçok ayaklanmayı bastırdı. Amcası Şah Abbas ile girdiği savaşlar, askeri dehasını gösteren önemli olaylardır. 1627'de babasının vefatından sonra taht mücadelesini kazanarak 1628'de resmen imparator oldu.

Şah Cihan, hükümdarlığı boyunca daha çok iç isyanlar ve hanedanlıktaki çekişmeler gibi sıkıntılarla mücadele etmiştir. Ancak Babür ve Timurlu kültürü açısından tartışmasız bir altın çağın yaşanmasını sağlamıştır. Şah Cihan'ın 30 yıllık hükümdarlığı (1628-1658), Babür İmparatorluğu'nun mimari şaheserlerle ve sanatla dolu en ihtişamlı dönemiydi. Bugün Yeni Delhi olarak bilinen ve Hindistan'ın başkenti de olan antik kenti "*Şahcihanabad*" adıyla yeniden kurdu ve burayı imparatorluğun başkenti yaptı. Önemli kentlerde kaleler, türbeler, saraylar, camiler ve medreseler yaptırmış, babası ve dedesinin izinden giderek Kuzey Hindistan'ın imarına katkıda bulunmuştur.

Döneminde birçok şair ve minyatür sanatçısına destek vermiş, Hint minyatür sanatının da Babür ekolünün inşasını sağlamıştır. Tac Mahal'in yanı sıra, Delhi'deki Kızıl Kale ve Cuma Mescidi gibi birçok ikonik yapı onun döneminde inşa edildi. Ünlü Tavus Kuşu Tahtı onun dönemine aitti ve Kızıl Kale'de Divan-ı Khas'ta bulunmaktaydı. Döneminde başta Kuh-i Nur olmak üzere Babür hazinesinin paha biçilmez olduğu bilinmektedir, "Işık Dağı" anlamına gelen dünyanın en büyük elmaslarından biri olan Kuh-i Nur Kraliçe Victoria 1877 yılında Hindistan Kraliçesi ilan edildiğinde İngiliz Saray Mücevherleri'nin bir parçası haline gelmiştir.

Aslında Şah Cihan'ın asıl amacı mirasçılarından olduğu Timur İmparatorluğu'nu yeniden kurmaktı. Hatta bunun için Timur'un hayali olan Semerkant'ı üç kere ele geçirmiş ancak hepsinde de kaybetmiştir.

Ancak ömrünün son yılları hüzünlü geçti. 1658'de oğlu Evrengzib tarafından akli dengesinin yerinde olmadığı gerekçesi ile tahttan indirildi ve hapsedildi. 22 Ocak 1666 tarihinde Tac Mahal'in yapımından 12 yıl sonra, ömrünün son sekiz yılını geçirdiği, Tac Mahal'e bakan bir penceresi olan Agra Kalesi'ndeki bir odada vefat etti. Naaşı, ömrünün aşkı olan Mümtaz Mahal'in yanına defnedildi.

Büyük Babür İmparatoru Şah Cihan, savaşları haricinde aslında efsanevi büyük aşkıyla tanınmaktadır. Tac Mahal'in tarihi kayıtlarına göre evlilik tarihlerinde iki farklı tarih bulunmaktadır. 1607 yılında Şah Cihan 15, Mümtaz Mahal ise 14 yaşındayken nişanlanmışlar ve beş yıl sonra (farklı kayıtlara göre 10 Mayıs 1612 veya 7 Haziran 1612) astronomların mutluluk getireceği kehanetinde bulunduğu bir günde evlenmişlerdir. Bu bilgilerle birlikte Mümtaz Mahal, Şah Cihan'ın 3. eşi'dir.

Mümtaz Mahal (gerçek adı: Ercümen Banu Begüm), Babür İmparatoru Şah Cihan'ın en sevdiği eşi ve Tac Mahal'in ilham kaynağı olan kraliçedir. 27 Nisan 1593 tarihinde Agra'da doğdu. Babası, Babür İmparatorluğu'nun baş veziri (sadrazam) ve İmparator Cihangir'in eşi olan İmparatoriçe Nur Cihan'ın kardeşi Ebul Hasan Asaf Han'dı.

1612 yılında, nişanlılıklarından beş yıl sonra, 19 yaşında Şehzade Hürrem (geleceğin Şah Cihan'ı) ile evlendi. Evlilikleri, siyasi bir anlaşmadan öte, derin bir aşka dayanan bir birliktelikti. Şah Cihan, ona sarayda "*Mümtaz Mahal*" (Sarayı'nın Seçilmiş Mücevheri, Gözdesi) adını verdi. Öyle ki Şah Cihan, efsaneleşen sevgisi ve güvenini, imparatorluk mührünü Mümtaz Mahal'e emanet ederek göstermiştir.

Mümtaz Mahal, Şah Cihan'ın en güvendiği danışmanı ve eşiydi. Onunla birlikte tüm imparatorluk seferlerine katıldı. 13 çocuk dünyaya getiren Mümtaz Mahal, bir isyanı bastırmak için ordularıyla Burhanpur'a giden Şah Cihan'a, dokuz aylık hamile olmasına rağmen her zamanki gibi eşlik etmiş, Burhanpur'da 13. ve son çocuğu olan Gauhara

56 - Taç Mahal

Begüm'ü doğururken 17 Haziran 1631 tarihinde hayatını kaybetmiştir. Naaşı geçici olarak Burhanpur'da, Şah Cihan'ın amcası Daniyal tarafından Tapti Nehri kıyısında inşa edilen ve Zainabad olarak bilinen duvarlarla çevrili bir bahçeye gömüldü. Bu asıl mezarı hâlâ burada bulunmaktadır.

Şah Cihan, eşinin ölümünden sonra bir yıl boyunca inzivaya çekildi, iki yıl boyunca müzik dinlemeyi, mücevher takmayı, zengin ve renkli kıyafetler giymeyi ve parfüm kullanmayı bıraktı. Şah Cihan'ın en büyük kızı, sadık Cihanara Begüm, onu yavaş yavaş kederinden kurtardı ve sarayda Mümtaz'ın yerini aldı.

Eşinin ölümü, Şah Cihan'ı derinden etkiledi ve bu büyük aşkın anısını yaşatmak için dünyanın en güzel anıt mezarı olan Tac Mahal'i inşa etmeye karar verdi. Tac Mahal bitip nakledilene kadar, bedeni 23 yıl boyunca Burhanpur'da kaldı, ardından Tac Mahal anıt mezarına gömüldü.

Mümtaz Mahal, Şah Cihan'ın 13 çocuğunu doğuran ve imparatorun en yakın sırdaşı olan tek eşiydi. Şah Cihan, onu yalnızca bir eş değil, aynı zamanda en güvendiği danışmanı olarak görüyordu. Öyle ki, imparatorluğun en zorlu askeri seferlerinde bile Mümtaz Mahal, onun yanında yer alıyordu. Onları, tüm siyasi ittifakların ve protokollerin ötesine geçen, tarihin en büyük aşk hikayelerinden biriydi.

Eşinin ölümü, Şah Cihan'ı o kadar derinden etkiledi ki, günlerce odasına kapandı ve yas tuttu. Hatta rivayete göre, onun bu acısı yüzünden saçları bir gecede ağarmıştır. Bu tarifsiz acı ve kayıp duygusuyla Şah Cihan, Mümtaz Mahal'in anısını sonsuza dek yaşatacak, benzeri görülmemiş bir güzellikte anıt mezar inşa etmeye karar verdi. Amacı sadece eşinin bedenini gömmek değil, aynı zamanda onun ruhunu ve aralarındaki sonsuz aşkı simgeleyecek bir cennet bahçesi yaratmaktı. Tac Mahal, bu nedenle sadece bir yapı değil, bir imparatorun eşine olan sonsuz aşkın mermere işlenmiş en görkemli ifadesi olarak ayakta durmaktadır.

Mahal'in 1631 yılında vefat etmesiyle Şah Cihan, eşinin anısını sonsuza dek yaşatmak için eşsiz bir anıt mezar yaptırmaya karar verdi. Yapının yeri için, imparatorluğun başkenti Agra'da, Yamuna Nehri'nin hemen kıyısında bulunan ve Babür bahçelerinin görkemli manzarasına hakim olan bir arazi seçildi. Mümtaz Mahal'in hayır işlerini çok sevdiği kayıtlarda geçmektedir, Yamuna nehri kıyısında bahçeler tasarladığı ve vaktini burada geçirmeyi sevdiği bilinirdi. Tac Mahal'in cennet bahçelerine benzer bahçe tasarımının ilhamının buradan geldiği düşünülmektedir.

Taç Mahal'in yapımında görev almış önemli kişiler

Taç Mahal gibi efsane bir yapımın gerçekleşmesine katkı sağlamış kişilerin kim oldukları konusunda kaynaklarda farklı bilgiler bulunmaktadır. Taradığım kaynaklardan bulduğum güvenilir bilgilere göre bu kişileri aşağıda tanıttım.

Ahmed Lahori

O dönemdeki en güvenilir kaynaklara göre, Tac Mahal'in baş mimarı Üstat Ahmed Lahori'ydi. İmparator Şah Cihan tarafından projenin tamamlanması için görevlendirilmişti. Lahori, Babür İmparatorluğu'nun baş mimarıydı ve sonraki yıllarda Delhi'deki Kızıl Kale'nin de mimarı olmuştur.

Lahori, Tac Mahal'in mükemmel simetrik yapısını tasarlayan deha olarak kabul edilir. Geleneksel Babür "Charbagh" (dörtlü bahçe) planını ana türbe, cami ve misafirhane ile birleştirerek, estetik ve işlevsel açıdan kusursuz bir denge kurmuştur. Bu plan, anıtın her yönden aynı derecede görkemli görünmesini sağlamıştır.

O, Tac Mahal'e simgesel yüksekliğini ve iç ferahlığını veren yenilikçi çifte kubbe sisteminin mimarıdır. Bu teknik, yapının dış kubbesini daha anıtsal ve yüksek gösterirken, iç mekânın tavanını daha alçak ve etkileyici bir seviyede tutmaya olanak sağlamıştır.

Yapının Yamuna Nehri'nin yumuşak kıyısına inşa edilmesi büyük bir mühendislik sorunuuydu. Lahori, derin kuyular kazıp bunları taş ve molozla doldurarak sağlam bir temel oluşturdu. Ayrıca, minareleri ana türbeye doğru değil, dışarı doğru hafifçe eğimli tasarlayarak olası bir depremde ana yapıya zarar vermelerini engellemiştir.

Baş mimar olarak, 20 binden fazla işçiyi ve farklı alanlardaki sanatçıları (hattatlar, mozaik ustaları, taş işçileri vb.) yöneterek, projenin tamamının sorunsuz ve uyum içinde ilerlemesini sağlamıştır.

Mir Abdül Kerim

Hümayun Türbesi'nin inşasında da görev almış olan Mir Abdül Kerim, projenin tasarım ve uygulama aşamasından sorumlu iki önemli isimden biriydi. Onun rolü, projenin günlük idari ve operasyonel işlerinin sorunsuz bir şekilde yürütülmesini sağlamaktı. Mir Abdül Kerim, Şah Cihan'ın babası olan İmparator Cihangir döneminin de gözde mimarıydı. Bu tecrübesi ve yeteneği sayesinde, Tac Mahal gibi büyük bir projede üst düzey bir yönetici olarak görevlendirilmiştir.

Üstat Ahmed Lahori ve diğer mimarlar projenin tasarımını ve vizyonunu oluştururken, Mir

58 - Taç Mahal

Abdül Kerim bu planın sahada, yani gerçek inşaat sürecinde uygulanmasından sorumluydu. Yani o, kuramsal planı fiziksel bir yapıya dönüştüren ekibin başındaki isimdi.

İsmail Han

Ana kubbenin tasarımından sorumlu olan İsmail Han, o dönemde Osmanlı'nın mimari tekniklerini yakından tanıyan bir ustaydı. Kubbenin kusursuzluğu ve mukarnas detayları onun ustalığını yansıtır.

Dönemin kaynakları onun aslen Semerkant'lı olduğunu belirtse de bazı rivayetler onun Osmanlı İmparatorluğu'ndan geldiğini ve "İsmail Efendi" olarak da bilindiğini öne sürer. Bu ikinci iddia kesin olarak kanıtlanmamış olsa da onun mimari yaklaşımının Osmanlı ve Orta Asya kubbe teknikleriyle güçlü benzerlikler taşıdığı bilinmektedir.

İsmail Han'ın en büyük katkısı, Tac Mahal'in soğan biçimli kubbesinin tasarımıdır. Bu tasarım, estetik olduğu kadar teknik olarak da bir şaheserdir. Kubbenin, içeriden alçak, dışarıdan ise görkemli ve yüksek görünmesini sağlayan çift katmanlı (çifte kubbe) yapısı, onun mühendislik dehasının bir kanıtıdır. XI. yüzyıldan itibaren Büyük Selçuklu mimarlığında uygulanan bu tekniğin boyut ve malzeme olarak limitlerini zorlamış, yapının ağırlığını dengeleyerek ana türbe üzerinde daha az stres oluşmasını sağlamıştır.

Amanat Han Şirazi

Tac Mahal'in hem iç hem de dış cephesindeki hat yazıları, dönemin en ünlü hattatlarından biri olan Amanat Han Şirazi (diğer adıyla Abdülhak) tarafından yapılmıştır. İran'ın Şiraz kentinden gelen Amanat Han, Şah Cihan'ın sarayında çalışmıştır. O kadar başarılı bir iş çıkarmıştır ki, Şah Cihan ona "*Amanat Han*" (Güvenilir Usta) unvanını vermiştir. Yapının girişindeki ana kapı üzerinde kendi imzasını, "*Amanat Han*" olarak, bir Farsça dize içinde bırakmıştır. Tac Mahal'deki yazılar genellikle Kur'an-ı Kerim'den seçme ayetlerdir ve farklı boyutlardaki yazıların boyutları, yerden bakıldığında aynı hizada ve büyüklükte görünmeleri için ustaca ayarlanmıştır.

Chiranjilal

Chiranjilal, Tac Mahal'in süslemelerinde kullanılan karmaşık pietra dura (taş kakma) sanatının baş ustası olarak bilinen yetenekli bir Delhi'li zanaatkardır. Anıtın beyaz mermer yüzeyine işlenen zarif çiçek motifleri, bitki desenleri ve geometrik süslemeleri yaratan sanatçı ekibine liderlik etmiştir. Bu sanat, mermerin içine açılan oyuklara yakut, lapis lazuli, turkuaz ve yeşim gibi binlerce yarı değerli taşın titizlikle yerleştirilmesiyle gerçekleştirilmiştir.

Belucistan'dan gelme taş ustaları, Güney Hindistan'dan gelen kakma ve jali ustaları, Buhara'dan gelen heykeltıraşların da içinde bulunduğu sayıları 37'yi bulan zanaatkar ve ustanın altında binlerce işçi çalışmıştır. Şah Cihan tasarımın en başından uygulamanın sonuna kadar işin başında bulunup kontrol ettiği için baş mimar olarak onun isminin anılması da kaçınılmazdır.

Tac Mahal'in mimarisi, Pers ve Hint mimarisinin bir sentezi olsa da o dönemde Osmanlı İmparatorluğu ile Babür İmparatorluğu arasında sanatçı ve fikir alışverişi oldukça yoğundu. Özellikle kubbelerin yapımında kullanılan teknikler ve bazı süsleme motifleri, Osmanlı mimarisinin etkilerini gösterir.

Bu nedenle, kesin bir isim vermek mümkün olmasa da Tac Mahal'in yapımında yer alan sanatçıların ve zanaatkârların arasında, Osmanlı mimari tarzını bilen ve uygulayan ustaların bulunması oldukça olasıdır. Mimarideki bu benzerlikler, iki büyük imparatorluk arasındaki kültürel bağların canlı bir kanıtı olarak kabul ediliyor.

Tac Mahal'in Korunması

Taç Mahal'in temiz tutulmasına özen gösteriliyor. Sandukaların bulunduğu özel bölümde görevliler ziyaretçileri kakma işlerine dokunmamaları konusunda uyarıyorlar. Ancak bazı görevliler yabancı ziyaretçilerden bahşiş almak adına bunlara açılı ışık tutarak özelliklerini göstermeye çalışıyorlar. Tac Mahal'i ziyaret etmeye gelenler özellikle sandukaların çevresinde yoğunlaşıyorlar. Bu nedenle sandukaların fotoğrafını çekmek zor hatta olanaksız gibi. Doğal olarak bahşiş buna da çözüm oluyor.

Tac mahal'in bulunduğu havuz seviyesinden yaklaşık 2 m yükseklikteki düzleme çıkılırken ayakkabılar çıkarılıyor. Böylece Tac Mahal'in temiz tutulmasına çalışılıyor.

60 - Taç Mahal

6

Fatehpur Sikri

Fatehpur Sikri, Hindistan'daki Uttar Pradesh eyaletinin Agra bölgesinde yer almaktadır. Yapay bir gölün güneydoğusunda, Vindhyan dağ sıralarının eğimli yamaçlarında inşa edilmiştir. "Zafer şehri" olarak bilinen şehir, Babür İmparatoru Akbar (1556-1605) tarafından başkent ilan edilmiş ve 1571 ile 1573 yılları arasında inşa edilmiştir. Fatehpur Sikri, Babürlerin ilk planlı şehri olup, saraylar, kamu binaları, camiler ve saray halkı, ordu, kralın hizmetkarları ve tüm şehir için yaşam alanlarından oluşan muhteşem idari, konut ve dini yapılarıyla dikkat çekmektedir. Başkentin 1585'te Lahor'a taşınmasının ardından Fatehpur Sikri, Babür imparatorlarının geçici ziyaretleri için bir bölge olarak kalmıştır.

62 - Fatehpur Sikri

Kent 60.735 hektarlık bir alanı kapsamakta olup, 475.542 hektarlık bir tampon bölgeye sahiptir. Üç tarafı 6 Km uzunluğunda, kulelerle güçlendirilmiş ve dokuz kapıyla geçilen bir surla çevrili şehir, zengin ve çok yönlü Hint-İslam tarzlarının bir sentezini sergileyen, etkileyici bir dizi laik ve dini yapı içermektedir. Şehir başlangıçta dikdörtgen planlıydı, dik açılarla kesişen yollar ve ara sokaklardan oluşan bir ızgara düzenine sahipti ve verimli bir drenaj ve su yönetimi sistemi bulunuyordu. İyi tanımlanmış idari blok, kraliyet sarayları ve Cami-i Kebir şehrin merkezinde yer almaktadır. Binalar, az miktarda mermer kullanılarak kırmızı kumtaşından inşa edilmiştir.

Tarihçe

Arkeolojik kanıtlar, bölgenin Boyalı Gri Çömlek döneminden beri yerleşim yeri olduğunu göstermektedir. Bölge Sunga yönetimi altında ve daha sonra VII. yüzyıldan XVI. yüzyıla kadar bölgeyi kontrol eden Sikarwar Rajputları altında gelişmiştir. Bu dönemde Khanwa Muharebesi'ne (1527) kadar bir kale inşa etmişlerdir. Bölge daha sonra Delhi Sultanlığı'nın yönetimi altına girmiş ve Khalji hanedanlığı döneminde büyüyen birçok cami inşa edilmiştir.

[Fatehpur Sikri \(2015\)](#)

Mughal Öncesi Dönem

Eskiden büyük bir göl olan Şikrinin güneydoğu kıyısında bulunan Birchhabili Tila bölgesinde yapılan kazılar, VI. yüzyıla kadar uzanan bir yerleşimin varlığını göstermiştir. VI-IX. yüzyıllara tarihlenen en eski katman, tuğla duvarlar, bina temelleri, işlenmiş bir kumtaşı sütun ve yine kumtaşından yapılmış insan yapımı bir çukur da dahil olmak üzere çeşitli bina kalıntıları içermektedir. Stilistik olarak VI. veya VII. yüzyıla tarihlenen kırık bir Jain tanrıçası Ambika heykeli, taş sütun ve Brahmi alfabesiyle yazılmış iki harfli bir yazıtla birlikte, bu dönemde burada bir Jain tapınağının varlığını göstermektedir. Bu katmandan elde edilen diğer buluntular arasında çeşitli çömlek parçaları, oyun parçaları, yazı tabletleri, kalıplar, cam ve demir bilezikler ve bir mızrak ucu bulunmaktadır.

Yaklaşık olarak IX.-XII. yüzyıllara tarihlenen ikinci katmanda, yerel olarak çıkarılan kırmızı kumtaşından bir Jain tapınağı inşa edilmiştir. Bu döneme ait çok sayıda Jain heykeli bulunmaktadır. Bunların en önemlisi, kaidesinde 1010 yılında Vajrama adlı bir kralın hükümdarlığı döneminde Saikriya'ya yerleştirildiğini kaydeden bir yazıt bulunan Jain

versiyonu Sarasvati heykelidir. Saikriya, Sikri'nin çağdaş adını temsil eder ve Vajrama, Gwalior'lu Kachchhapaghata kralı Vajradaman ile aynı olabilir. Bu da Sikri'nin XI. yüzyılın başlarında Kachchhapaghataların Gwalior kolunun kontrolü altında olduğunu düşündürmektedir.

On yıldan kısa bir süre sonra, 1018–19'da Gazneli Mahmud, Hindistan'ın bu bölgesine büyük bir baskın düzenleyerek Mathura, Bulandshahr ve Bayana gibi yakındaki şehirlerdeki tapınakları yağmalayıp yıktı. Ancak, Sikri'deki tapınaklara dokunmamış gibi görünüyor. Sikri'de 1044 yılına tarihlenen başka bir dinsel heykel, buradaki tapınaklara dokunmadığını gösteriyor. Onları 1300 yıllarında yıkanın Alauddin Khalji olması daha olasıdır. Sikri'de onun yönetimi altında inşa edilen bir cami hala ayakta duruyor, bu yüzden en azından kasabayla bir şekilde ilgisi vardı.

Babür ve Humayun Dönemi

Akbar başkentini kurmak için yeri seçmeden önce bile, öncülleri Babür ve Humayun, Fatehpur Sikri'nin kentsel düzenini yeniden tasarlamak için çok şey yaptılar. Babür ve sonrakilerin Agra'nın gürültüsünden ve karmaşasından uzaklaşmak, Yamuna'nın serbest sol kıyısında hem tekneyle hem de karadan bağlantılı, kesintisiz bir bahçe dizisi inşa etmek istedikleri için Fatehpur Sirki kurmuş olabilecekleri düşünülüyor.

Babür'ün çok sevdiği bu yeri, Babür ordularının kullandığı büyük gölden dolayı Shukri (Teşekkürler) olarak adlandırmıştı. Babür'ün anılarını içeren Baburnamede, "Sikri"yi "Shukri" olarak işaret etmektedir. Anılarına göre Babür, Rana Sangha'yı şehrin dışında yendikten sonra burada "*Zafer Bahçesi*" adında bir bahçe inşa ettirmiştir. Gulbadan Begum'un Humayun-Nama'sında, bahçede dinlenme ve yazı yazmak için kullandığı sekizgen bir köşk inşa ettiği anlatılmaktadır. Yakındaki gölün ortasına büyük bir platform inşa ettirmiştir. Hiran Minar'dan yaklaşık bir kilometre uzaklıkta, bir kaya yamacının dibinde bir baoli (su kuyusu) bulunmaktadır. Bu, muhtemelen zaferini anlatan ünlü bir yazıtın asıl bulunduğu yerdi.

Akbar Döneminde Altın Çağ

Abul Fazl, Akbarnama'da Akbar'ın şehrin kuruluş nedenlerini şöyle kaydeder: "*Yüce oğulları (Salim ve Murad) Sikri'de doğduğundan ve Şeyh Salim'in Allah'ı bilen ruhu oraya yerleştiğinden, kutsal kalbi, manevi ihtişama sahip bu yere dışsal bir ihtişam kazandırmayı arzuladı. Şimdi sancakları buraya ulaştığına göre, önceki planı ileriye taşındı ve işlerin yöneticilerine Şahinşah'ın özel kullanımı için yüksek binalar inşa etmeleri emri verildi.*"

Akbar, 1569'da oğlu, daha sonra Cihangir olarak bilinen kişi, Sikri köyünde doğana kadar varissiz kaldı. Akbar, Cihangir'in doğumunu önceden bildiren Çiştî azizi Şeyh Salim'in

64 - Fatehpur Sikri

onuruna bir dini kompleks inşa etmeye başladı. Cihangir'in ikinci doğum gününden sonra, muhtemelen oğlunun dayanıklılığını sınamak için surlarla çevrili bir şehir ve imparatorluk sarayı inşa etmeye başladı. Başkentini Şeyh Salim'in hankahında kurarak, Akbar bu popüler Sufi tarikatıyla ilişki kurdu ve bu bağlantı aracılığıyla saltanatına meşruiyet kazandırdı.

Şehir 1571 yılında kuruldu ve daha önce bu yerde bulunan Sikri köyünün adını aldı. Gujarat'taki başarılı seferinin onuruna Buland Darwaza inşa edildi ve şehir Fatehpur Sikri - "Zafer Şehri" olarak anılmaya başlandı. Akbar, 1585 yılında Pencap'ta bir sefere gittiğinde şehri terk etti. Daha sonra 1610 yılına kadar tamamen terk edildi. Terk edilmesinin nedeni genellikle su kaynaklarının yetersizlik olarak gösterilir, ancak Akbar'ın ilgisini kaybetmesi de sebep olmuş olabilir.

Gerileme Dönemi

Akbar, şehri terk ettikten sonra 1601 yılında sadece bir kez ziyaret etti. 1616-1624 yılları arasındaki veba salgını sırasında Cihangir, 1619'da burada üç ay kaldı. Muhammed Şah da bir süre burada kaldı ve onarım çalışmaları yeniden başladı. Ancak, Babür İmparatorluğu'nun gerilemesiyle birlikte binaların durumu kötüleşti.

Ekim 1803'te Daulat Rao Sindhia'nın taburlarını kovalarken Gerard Lake, en ağır bagajı ve kuşatma toplarını kasabada bıraktı. 1803'te Agra'yı işgal ettikten sonra, İngilizler burada bir idari merkez kurdular ve bu merkez 1850'ye kadar böyle kaldı. 1815'te Hastings Markisi, Sikri ve Sikandra'daki anıtların onarımını emretti. Kasaba 1865'ten 1904'e kadar belediye statüsündeydi ve daha sonra ilan edilmiş bir bölge haline getirildi.

Fatehpur Sikri'deki Önemli Yapılar

Fatehpur Sikri'de bulunan bazı önemli yapılar aşağıda tanıtılmıştır:

Divan-ı Am (Halkın Kabul Salonu)

Divan-ı Am (Halkın Kabul Salonu), batıda imparatorun tahtının küçük bir yükseltilmiş oda şeklinde yerleştirilmesiyle bölünen bir dizi revakla çevrilidir. Bu oda delikli taş perdelerle ayrılmış ve eğimli taş çatıya sahiptir. Oda, geniş bir avlu boyunca kümelenmiş imparatorluk saray kompleksiyle doğrudan bağlantılıdır. Kuzey tarafında,

[Divan-ı Am \(Halkın Kabul Salonu\) içi \(2014\)](#)

halk arasında Divan-ı Khas (Özel Kabul Salonu) veya 'Mücevher Evi' olarak bilinen bir bina bulunmaktadır.

Panch Mahal

"Beş Katlı Saray" anlamına gelen Panch Mahal, Akbar tarafından yaptırılmıştır. Bu yapı, eğlence ve dinlenme amacıyla kullanıldığı varsayımını destekleyen Zenana (Harem) bölümlerine yakın konumdadır. Fatehpur Sikri'deki en önemli yapılardan biridir. Budist tapınağının tasarım unsurlarını kullanan olağanüstü bir yapıdır. Sütunlar üzerinde kurulu olan yapı, zemin katında asimetrik olarak düzenlenmiş, giderek küçülen dört kattan oluşur ve 84 sütun içerir. Başlangıçta aralarında jaali (paravan) bulunan bu sütunlar, tüm yapıyı destekler. Bir zamanlar bu paravanlar, üst teraslarda serin esintinin tadını çıkaran ve Sikri surlarının ve tepenin eteğinde yer alan şehrin muhteşem manzarasını izleyen kraliçeler ve prensesler için purdah (örtü) görevi görüyordu.

[Panch Mahal \(2014\)](#)

Köşk, solunda yer alan kalenin görkemli bir manzarasını sunmaktadır. Panch Mahal'in önündeki havuza Anoop Talab denir. Köprü hariç suyla dolu olurdu ve müzik konserleri ve diğer eğlenceler için bir mekan olurdu. Zemin katta 84 sütun, birinci katta 56 sütun, ikinci ve üçüncü katlarda ise sırasıyla 20 ve 12 sütun bulunmaktadır. En üst katta bir chhattri'yi destekleyen 4 sütun vardır. Toplamda 176 sütun vardır ve her biri benzersiz tasarımlara sahip zarif bir şekilde oyulmuş sütunlardır. Fars badgir'i veya rüzgar yakalayıcı kulesi modelinde asimetrik olarak yerleştirilmiş, tamamen sütunlu beş katlı olağanüstü bir yapıdır.

Anup Talao (Eşsiz Havuz)

Anup Talao, 1576 yılında tamamlanan bir köşktür. Fatehpur Sikri Kalesi'nin avlusundaki bir havuzun ortasına yerleştirilmiştir. Köşk, dört köprüye atıfta bulunarak "Char-Chamad" olarak da bilinir. Mahal-i Khass avlusundaki (Khwabgah) imparatorluk dairelerinin kuzeyinde ve Akbar'ın misafirlerini ağırlayan Hujra-i-Anup Tala-u adlı köşkün kuzeydoğusunda yer almaktadır.

66 - Fatehpur Sikri

Babür döneminde, İmparator Akbar'ın emriyle inşa edilen "eşsiz havuz", yerel avluyu serinletmeye yardımcı olmak ve imparator için bir eğlence mekanı sağlamak amacıyla yapılmıştır. Kırmızı kumtaşından yapılmış havuz, simetrik olarak kare şeklinde iki taraflı bir plana sahiptir. Dört taş köprü arasında bir merkez platforma sahip olan bu platform, bir zamanlar bir pavyonla örtülü bir sandalyeye ev sahipliği yapıyordu. Bu platform aynı zamanda performans sergileyenler için bir sahne olarak da kullanılıyordu. Taş köprüler, su yüzeyine maruz kalan üst kısımlarında güzel kabartma oymaları bulunan sütunlar tarafından desteklenmektedir. 1578'de Anup Talao'nun bakır, gümüş ve altın paralarla doldurulması emredildi ve bunların tamamı daha sonra Akbar tarafından halkına dağıtılacaktı.

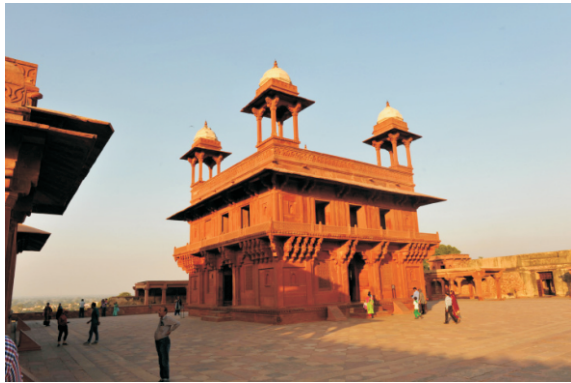

[Anup Talao \(Eşsiz Havuz\) \(2014\)](#)

Divan-ı Khas ve Khwabgah (Uyku Odası)

Divan-ı Khas (Özel Kabul Salonu) ve Khwabgah (Uyku Odası), Babür İmparatoru Ekber Şah tarafından XVI. yüzyılın sonlarında Hindistan'daki Fetihpur Sikri antik başkentinde inşa edilen dünyaca ünlü iki tarihi yapıdır. Her iki yapı da Babür ve Türk-İslam mimarisinin simgesi sayılır.

Divan-ı Khas (Özel Kabul Salonu): Dışarıdan iki katlı görünse de içi tek kattır. Yapının ortasında yer alan devasa, zengin oymalı sütun en ünlü kısmıdır. Bu sütunun üst kısmından köşelere yayılan dört adet çapraz taş köprü bulunur. Ekber Şah'ın devletin ileri gelenleriyle ve farklı din alimleriyle burada tartışmalar yürüttüğü ve merkezi tahtında oturduğu bilinir.

Khwabgah (Uyku Odası): Divan-ı Khas'ın hemen kuzeyinde, İmparatorun kişisel dinlenme alanı olarak tasarlanmıştır. Zengin taş oymacılığı, zarif balkonları, delikli taş kafesleri ve dönemin estetiğini

[Diwan-i-Khas \(Özel Seyirci Salonu\) \(2014\)](#)

yansıtan duvar freskleriyle dikkat çeken oldukça gösterişli bir yapıdır. Babür İmparatoru Ekber Şah'ın 1570-1585 yılları arasında inşa ettirdiği ve UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde yer alan Fatehpur Sikri kompleksindeki Khwabgah (Rüyalar Sarayı/Uyku Odası), imparatorun şahsi yatak odası ve dinlenme alanı olarak kullanılan zarif, iki katlı kırmızı kum taşı bir yapıdır.

[Khwabgah \(Kraliyet Yatak Odası\) \(2014\)](#)

Ekber Şah'ın özel dairesi olup imparatorun gece uyuduğu, kitap okuduğu ve soylularla gizli toplantılar yaptığı çok işlevli bir alandır.

Yatak odasının merkezinde, tavana yakın bir noktada bulunan merdivenle çıkılan çok yüksek, platform tarzında bir yatak bulunmaktaydı. Bu oda çevresinde sütunlu verandalarla ve eğimli taş çatılarla korunuyordu.

Yapının bir odası imparatorun kişisel kütüphanesi (Kutub Khana) olarak kullanılmış ve tarihsel kayıtlara göre burada yaklaşık 25.000 el yazması kitap bulunmuştur. Harem ve Yönetim Bağlantısı: Khwabgah, imparatorluk haremi ve ünlü çok katlı saray Panch Mahal ile kapalı geçiş yolları üzerinden doğrudan bağlantılıydı.

Binanın hemen önünde, avluda müzisyenlerin ve şarkıcıların imparatorun huzurunda performans sergilediği bir platformun yer aldığı Anup Talao (Eşsiz Havuz) yer alır.

Jodha Bai'nin sarayı

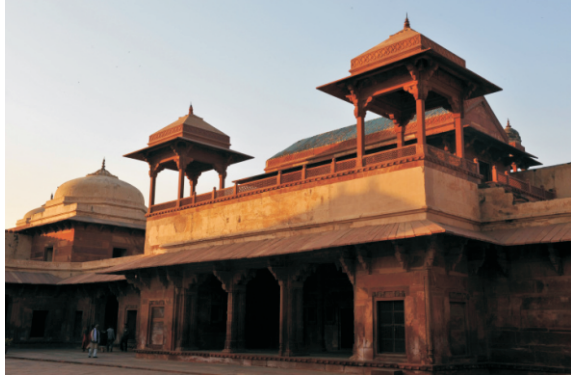
1569 yılında Babür İmparatoru Akbar tarafından en sevdiği kraliçesi Mariam-uz-Zamani (yaygın olarak "Jodha bai" olarak bilinir) için yaptırılan Fatehpur Sikri'deki en büyük saraydır. Bu Mahal, zenana'nın (kraliyet ailesine ait kadınlar için saray) en büyük kompleksidir. Kırmızı kumtaşından yapılmış, Hindu ve Pers mimarisinin kaynaşmasının bir başyapıtıdır. Hindu prensesi olarak doğan

[Jodha Bai'nin sarayının Kapısı \(2014\)](#)

68 - Fatehpur Sikri

Mariam-uz-Zamani, Akbar ile babası Raja Bharmal arasındaki siyasi ittifak sonucu 1562 yılında Babür İmparatoru Akbar ile evlendi. Zamanla Akbar'ın en sevdiği eşi oldu ve kraliyet ailesini bir varisile onurlandıran Akbar'ın ilk eşi oldu. 1569 yılında Akbar'ın üçüncü ve hayatta kalan ilk çocuğu Prens Salim'i dünyaya getirdi. Akbar imparatorluğuna bir varis doğumu için dua ettiği kutsal adam Şeyh Salim Çisti'nin dualarının etkinliğine olan inancını kabul ederek başkentini Agra'dan Fatehpur Sikri'ye taşıdı.

[Jodha Bai Sarayı \(2014\)](#)

Sikri'deki inşaat 1569'da başladı ve imparatoriçe ve yeni doğan oğlu Prens Salim için büyük bir saray kuruldu. Bu, şehrin en büyük konut sarayıydı ve bugün bile, harabe halinde olsa da, Akbar'ın Amber prensesine olan aşkının bir anıtı olarak ayakta durmaktadır. Kraliçenin ibadet için kullandığı sarayın içindeki kendine özgü Hindu tarzı tapınak.

Jodha Bai Sarayı, Akbar tarafından onun şerefine yaptırılmış ve haremdeki en büyük konut sarayıydı. Ayrıca Raniwas ve Zenani Dyodhi olarak da bilinir. Rajasthani sanatının etkisini gösterir ve bir avlu etrafında inşa edilmiştir. Mahremiyetin sağlanmasına özel önem verilmiştir. Bu saray binası, doğu tarafında tek bir muhteşem geçit bulunan dikdörtgen bir bloktan oluşur; bu geçit muhafız odalarıyla korunmaktadır ve üçgen tavanlara ve diğer dairelere sahiptir. Sarayın doğu geçidi son derece görkemlidir ve tipik Rajasthani mimarisine sahiptir.

Bu sarayın Khawabgah'ı güzel ve geniş iki katlı bir komplekstir. Saray, Hindu eşinin ibadet için kullandığı bir Hindu tapınağı ve bir Tulsi math'ı içerir. Bu saray, içten de Akbar'ın sarayına bağlıydı. Binada, duvarlardaki Lord Krishna tasvirlerinin yanı sıra çeşitli Hindu motifleri de kullanılmıştır.

Bu saray, belirgin Gujarati ve Rajasthani mimari desenlerine sahiptir. İç mekanda kuğular, filler, papağanlar, Srivastava işaretleri vb. gibi birçok motif bulunabilir. Saraydaki tapınak olarak hizmet veren batı süiti, vedikalar ve diğer Hindu motiflerini içerir. Konsollu güzel kıvrımlı sütunlar içerir. Binanın üst yapısı, çetirler (gölgelik), duvar konsollu sütunlar, yarım daire kubbeler ve çeşitli nişlerden oluşmaktadır. Saray, kırmızı kumtaşından inşa edilmiş olup büyüleyici görünmektedir.

Jama Masjid

Jama Camii, diğer adıyla Jama Masjid, XVI. yüzyıldan kalma bir Sufi Cuma camisi ve türbe kompleksidir. Babür İmparatoru Akbar tarafından inşa edilen cami, inşa edildiği dönemde imparatorluğun en büyük camisiydi. Jama Camii'nin tasarımı, Babür öncesi çeşitli sultanlıklar tarafından inşa edilen önceki camilerden esinlenmiş ve sonraki Babür mimarisi için önemli bir örnek teşkil etmiştir.

[Jama Masjid \(2014\)](#)

Cami kompleksindeki diğer önemli anıtlar arasında, caminin güney kapısı görevi gören Buland Darwaza ve caminin onuruna inşa edildiği aziz Salim Çiști'nin Türbesi bulunmaktadır.

Akbar, yeni başkenti Fatehpur Sikri'nin bir parçası olarak Cami-i Kebir'i yaptırdı. Yapı, şehirde inşa edilen ilk yerlerden biriydi ve kendi yazıtlarına göre 1571 ile 1574 yılları arasında tamamlandı. Cami, Akbar'ın manevi danışmanı Sufi Şeyh Salim Çiști'nin onuruna yaptırılmıştı. Ayrıca Şeyh'in soyundan gelenler için bir hankah (manastır okulu) olarak da hizmet vermesi amaçlanmıştı. Zamanında, çeşitli yazarlar ve seyyahlar tarafından güzelliği ve ihtişamı nedeniyle övüldü.

Cami, Akbar'ın dini planlarında önemli bir rol oynadı. 1579'da Fatehpur Sikri sakinlerinin katıldığı cemaat namazı için hutbe verdi. Atalarından bazıları bunu yapmış olsa da hutbe okuma genellikle dini liderlere ayrılmıştı ve bu nedenle ulema tarafından radikal olarak algılandı. Akbar, halkın dualarına da katıldı ve hatta caminin zeminini süpürürken görüldü. Kavuri-Bauer, tüm bu eylemlerin Akbar'ın bilinçli hamleleri olduğunu ve camiye kendisini sıradan bir hükümdar yerine ilahi bir hükümdar olarak göstermek için kullandığını savunuyor.

Fatehpur Sikri'deki Cami Mescidi, Akbar'ın yönetiminden sonra "Mughal mirasının ve gururunun sembolü" olarak kaldı. Cami, Akbar'ın oğlu ve halefi Cihangir tarafından büyük beğeni topladı ve babasının en büyük mimari başarılarından biri olarak nitelendirildi. Cihangir, 1619'da Fatehpur Sikri'de kaldığı süre boyunca oğlu Hurrām ile cami kompleksi hakkında uzun uzun konuştu. Hurrām daha sonra Mughal İmparatoru Şah Cihan oldu ve bu camiye Delhi'deki kendi Cami Mescidi için model olarak gösterdi.

70 - Fatehpur Sikri

Mimarisi

Jama Masjid, Fatehpur Sikri bölgesinin bulunduğu kayalık sırtın en yüksek noktasında yer almaktadır. Düz bir yüzey sağlamak amacıyla inşa edilmiş yükseltilmiş bir kaide üzerine yerleştirilmiştir. Cami kompleksi çevre duvarlarıyla çevrilidir. Güney duvarının hemen dışında büyük bir baoli (sekizgen basamaklı kuyu) bulunmaktadır. Fatehpur Sikri'nin geri kalanı gibi, cami de yerel olarak çıkarılan kırmızı kumtaşından yapılmıştır. Ayrıca süsleme için sarı kumtaşı, mermer ve arduvaz kullanılmış olup Farsça ve Arapça hat sanatına sahiptir.

İnşa edildiği dönemde cami, Babür Hindistanı'ndaki en büyük camiydi. İslami, Hindu ve Jain mimarisinin bir karışımını temsil eder ve belirgin bir Gujarati etkisi taşır.

Cami kompleksine üç kapıdan giriliyor. Badshahi Darwaza (İmparatorluk Kapısı) olarak bilinen doğu kapısı, Akbar tarafından camiye giriş için kullanılıyordu. Kesme mozaiklerle süslenmiştir. Kuzey ve güney kapıları tarihsel olarak birbirine benzemiş olabilir. Ancak 1573'te güney kapısı, Akbar tarafından Gujarat'taki askeri seferinin başarısını kutlamak için Buland Darwaza (Yüksek Kapı) olarak yeniden inşa edildi. En belirgin kapıdır ve kendi başına bir anıttır; birçok katında koridorlar ve odalar bulunur.

Avlu (sahn) 165 x 130 m ölçülerindedir. Ortasında bir abdest havuzu bulunmaktadır. Avlunun kuzey, güney ve doğu tarafları dalanlarla (kemerler) çevrilidir. Bunlar, konsollarla desteklenen sürekli, çıkıntılı bir saçak (çatı kenarı) ile gölgelenmiştir. Bu kemerlerin parapetlerinin tepesinde çatriler bulunur. Kemerlerin iç kısmı, muhtemelen müminler için yatakhane olarak kullanılan hujralara (hücrelere) bölünmüştür.

Avlunun kuzey tarafında Salim Çiști Türbesi, İslam Han Türbesi ve Çiști ailesinin diğer birkaç üyesinin türbeleri bulunmaktadır. Salim Çiști'nin türbesi, Jama Mescidi kompleksinin kırmızı kumtaşından, tamamen makrana mermeri kullanımıyla tezat oluşturmaktadır. Avlunun altında yeraltı su rezervuarları bulunmaktadır.

Dikdörtgen namaz salonu (boyutları 89 m x 20 m), İslami geleneğe uygun olarak avlunun batı ucunda, Mekke'ye bakacak şekilde yer almaktadır. Cephesine, üç kemerli giriş içeren görkemli bir piştak hakimdir. Salonun bölündüğü üç bölüme karşılık gelen çatıdan üç kubbe yükselmektedir. Orta bölüm kare ve zengin bir şekilde dekore edilmiş olup, geometrik mermer kakmaların yanı sıra çok renkli çiçek resimleri de içermektedir. Batı duvarında, mozaik ve sırlı fayanslarla çevrili süslü mihraplar bulunmaktadır. İki yan bölüm, her biri kare bir oda içeren sütunlu salonlardır. Bu salonlar kendi süslü mihraplarını içerir ve Hindu tarzı sütunlarla desteklenir. Dua salonunun uç kısımlarında zenanalar (kadın galerileri) bulunmaktadır.

Buland Darwaza (Yüksek Kapı)

Avlunun güneyinde, 1572'deki Gujarat zaferini anmak için 1575 yılında tamamlanan, 40 metre yüksekliğinde görkemli bir yapı olan Buland Darwaza (Yüksek Kapı) bulunmaktadır. Bu yapı, İmparator Akbar'ın tüm saltanatının en büyük anıtsal yapısı ve aynı zamanda Hindistan'daki en mükemmel mimari başarılarından biridir.

7

Jaipur

Jaipur Hindistan'ın kuzeybatısındaki Rajasthan eyaletinin başkenti ve en büyük şehridir. Başkent Yeni Delhi'ye 268 Km uzaklıkta bulunan Jaipur, eski şehirdeki binalarının baskın renk şeması nedeniyle Pembe Şehir olarak da bilinir.

Jaipur, 1727 yılında Amer'in Kachhwaha Rajput hükümdarı Sawai Jai Singh II tarafından kurulmuştur ve şehir onun adını almıştır. Vidyadhar Bhattacharya tarafından tasarlanan şehir, modern Hindistan'ın en eski planlı şehirlerinden biridir. İngiliz sömürge döneminde şehir, Jaipur Devleti'nin başkenti olarak hizmet vermiştir. 1947'de Hindistan'ın bağımsızlığından sonra, Jaipur 1949'da yeni kurulan Rajasthan eyaletinin başkenti oldu.

Amber Kalesi, Hawa Mahal ve Jantar Mantar olmak üzere iki Dünya Mirası alanına sahiptir. 6 Temmuz 2019'da şehir, Dünya Mirası Şehirleri listesine alındı. Ayrıca Hindistan'ın Paris'i olarak da bilinir.

74 - Jaipur

Jaipur adını, 1727'de şehri kuran Amer'in Kaçvaha hükümdarı Sawai Jai Singh II'den almaktadır. Sanskritçede, bir şehri veya kasabayı belirtmek için genellikle "pur" veya "pura" kelimesinin çeşitli türevleri kullanılır. Dolayısıyla "Jaipur" esasen "Jai'nin Şehri" veya "Jai'nin Şehri" anlamına gelir.

Tarihçe

18 Kasım 1727'de Kachhwaha klanından Jai Singh II, 1699'dan 1743'e kadar bölgeyi yönetti. Artan nüfus ve su kıtlığı nedeniyle başkentini 11 kilometre uzaklıktaki Amber'den Jaipur'a taşımayı planladı. Jai Singh, Jaipur'un yerleşim planını yaparken birçok mimara danıştı ve şehri, Vidyadhar Bhattacharya'nın mimari rehberliğinde Vastu Shastra ve Shilpa Shastra ilkelerine dayanarak kurdu. Şehrin inşası 1726'da başladı. Sawai Ram Singh II'nin yönetimi sırasında, 1876'da Galler Prensi Albert Edward'ı karşılamak için şehir pembe renge boyandı. Caddelerin çoğu hala pembe renkte boyalı olup, Jaipur'a kendine özgü bir görünüm ve Pembe Şehir lakabını kazandırmıştır.

[Jaipur \(2014\)](#)

XIX. yüzyılda şehir hızla büyüdü ve 1900 yılına gelindiğinde nüfusu 160.000'e ulaştı. Geniş bulvarlar kaldırım döşendi ve başlıca endüstrileri arasında 1868'de kurulan bir sanat okulunun da katkısıyla metal işçiliği ve mermer yer alıyordu. Ağustos 1981'de, sağanak yağışlar nedeniyle havaalanı da dahil olmak üzere şehrin büyük bölgeleri sular altında kaldı ve sekiz kişinin ölümüne ve şehrin Dravyavati Nehri'nde büyük hasara yol açtı. 6 Temmuz 2019'da şehir, Dünya Mirası Şehirleri listesine dahil edildi.

Jaipur'da görülmeye değer yer olarak Kent Sarayı ve Astronomi Müzesi sayılabilir. Asıl görülmesi gereken yer Amber Kalesidir.

Kent Sarayı

Jaipur Şehir Sarayı, Jaipur, Rajasthan'daki Jaipur Devleti hükümdarlarının kraliyet ikametgahı ve eski idari merkezidir. İnşaat, 1727'de sarayını Amber'den Jaipur'a taşıyan Maharaja Sawai Jai Singh II'nin hükümdarlığı altında Jaipur şehrinin kurulmasından kısa bir süre sonra başladı. Jaipur, 1949'da günümüz Hindistan eyaleti Rajasthan'ın başkenti olana

kadar krallığın başkenti olarak kaldı ve Şehir Sarayı, Jaipur Maharajasının törensel ve idari merkezi olarak işlev gördü. Sarayın inşaatı 1732'de tamamlandı ve aynı zamanda dini ve kültürel etkinliklerin yanı sıra sanat, ticaret ve sanayinin de hamisiydi. Vastushastra kurallarına göre inşa edilmiş olup, Mughal ve Rajput mimari tarzlarının unsurlarını bir araya getiriyordu. Şu anda Maharaja Sawai Man Singh II Müzesi'ne ev sahipliği yapıyor ve Jaipur kraliyet ailesinin evi olmaya devam ediyor. Saray kompleksinde çeşitli binalar, avlular, galeriler, restoranlar ve Müze Vakfı'nın ofisleri bulunmaktadır. MSMS II Müze Vakfı'nın başkanlığını Jaipur'dan (Himachal Pradesh'teki Sirmour'dan) Rajamata Padmini Devi yapmaktadır. Prenses Diya Kumari, Müze Vakfı'nı sekreter ve mütevelli olarak yönetmektedir. Ayrıca Jaipur'daki Saray Okulu ve Maharaja Sawai Bhawani Singh Okulu'nu da yönetmektedir.

[Kent Sarayı kapısı-Rajendra Pol \(2015\)](#)

1744'te Jai Singh'in ölümünden sonra, bölgedeki Rajput kralları arasında iç savaşlar çıktı, ancak İngiliz Rajı ile samimi ilişkiler sürdürüldü. Maharaja Ram Singh, 1857'deki Sepoy İsyanı'nda İngilizlerin yanında yer aldı ve İmparatorluk yöneticileriyle yakınlaştı. Jaipur şehrinin ve tüm anıtlarının (Şehir Sarayı dahil) pembe renkte sıva ile boyanması onun sayesinde ve o zamandan beri şehir "Pembe Şehir" olarak anılmaktadır. Renk şemasındaki değişiklik, Galler Prensi'nin (daha sonra Kral VII. Edward olan) ziyareti sırasında gösterilen misafirperverliğin bir göstergesiydi. Bu renk şeması o zamandan beri Jaipur şehrinin bir simgesi haline geldi.

Jaleb meydanı yakınındaki Udai Pol, Jantar Mantar yakınındaki Virendra Pol ve Tripolia (üç kapı veya pol), Şehir Sarayı'nın üç ana giriş kapısıdır. Tripolia kapısı, kraliyet ailesinin saraya girişi için ayrılmıştır. Halk ve ziyaretçiler, saray kompleksine yalnızca Udai Pol ve Virendra Pol'den girebilirler. Udai Pol, bir dizi keskin dönüşle Sabha Niwas'a (Diwan-e-Aam veya halka açık kabul salonu) çıkar. Virendra Pol, Rajendra Pol

[Kent sarayının kapısı \(2015\)](#)

76 - Jaipur

aracılığıyla Sarvato Bhadra'ya (Diwan-e-Khas) bağlanan Mubarak Mahal avlusuna çıkar.

Kent Sarayında bulunan yerler aşağıda tanıtılmıştır:

Sabha Niwas (Diwan-e-Aam)

Rajputların kabul salonlarının çizgileri örnek alınarak inşa edilen Diwan-e-Aam (Sabha Niwas), halkın kabul edildiği bir salondur. Mermer sütunlarla desteklenen çok sayıda sivri kemere ve güzelce boyanmış alçı tavana sahiptir. Salonun güney ucundaki kafesler, kadınların salondaki işlemleri denetlemek ve purdah kurallarına uyarken dış dünyayla etkileşim kurmalarını kolaylaştırmak için kullanılmış olmalıdır.

Sarvato Bhadra (Diwan-e-Khas)

Sarvato Bhadra, eşsiz bir mimari özelliştir. Alışılmadık isim, binanın biçimine atıfta bulunur: Sarvato Bhadra, dört köşesinde kapalı odaları olan tek katlı, kare, açık bir salondur. Sarvato Bhadra'nın bir kullanım amacı, hükümdarın krallığın yetkilileri ve soylularıyla, daha fazla insanın girebildiği bir sonraki avludaki Sabha Niwas'ın görkemli alanlarından daha özel, samimi bir alanda mahkeme kurabileceği anlamına gelen Diwan-e-Khas veya Özel Kabul Salonu olarak kullanılmasıydı. Ancak aynı zamanda kompleksin en önemli ritüel binalarından biridir ve bugün de 'yaşayan miras'ı temsil ederek öyle olmaya devam etmektedir. Kamusal alanlar ve özel konut arasında yer alması nedeniyle, geleneksel olarak Jaipur Maharacalarının taç giyme törenleri gibi önemli özel etkinlikler için kullanılmıştır.

Günümüzde, Dussehra gibi kraliyet festivalleri ve kutlamaları için kullanılmaya devam etmektedir. Gangaur ve Teej festivallerinde, tanrıçanın heykeli, şehirde bir alay eşliğinde taşınmadan önce salonun ortasına, tahtına yerleştirilir. Makar Sankranti hasat festivali sırasında, 150 yıl önce yaşamış olan Maharaja Sawai Ram Singh II'ye ait kağıt uçurtmalar merkezde sergilenir ve çatı uçurtma uçurmak için kullanılır. Ayrıca partiler ve düğünler gibi daha modern kutlamalar için de kullanılmaktadır.

Burada, her biri 1,6 m yüksekliğinde ve 4000 litre kapasiteli ve 340 kilogram ağırlığında iki devasa gümüş kap sergilenmektedir. Bunlar, lehimleme yapılmadan 14.000 eritilmiş gümüş sikke kullanılarak yapılmıştır. Dünyanın en büyük gümüş kapları olarak Guinness Dünya Rekoru'nu elinde tutmaktadırlar.

[Gümüş kaplar \(2015\)](#)

Bu kaplar, Maharaja Sawai Madho Singh II tarafından 1902'de (Edward VII'nin taç giyme töreni için) İngiltere'ye yaptığı yolculukta içmek üzere Ganj suyunu taşımak için özel olarak yaptırılmıştır. Bu nedenle kaplara Gangajalis (Ganj suyu kapları) adı verilmiştir.

Pritam Niwas Kavşağı

Chandra Mahal'e giriş sağlayan iç avludur. Burada, dört mevsimi ve Hindu tanrılarını temsil eden temalarla süslenmiş dört küçük kapı (Ridhi Sidhi Pol olarak bilinir) vardır. Kapılar şunlardır: Sonbaharı temsil eden ve Lord Vishnu'ya adanmış Kuzeydoğu Tavus Kuşu Kapısı (kapı girişinde tavus kuşu motifleri bulunur); yaz mevsimini çağrıştıran ve Lord Shiva-Parvati'ye adanmış Güneydoğu Lotus Kapısı (sürekli çiçek ve yaprak deseni bulunur); ilkbaharı çağrıştıran ve Lord Ganesha'ya adanmış, yeşil renkteki Kuzeybatı Yeşil Kapı, aynı zamanda Leheriya ("dalgalar" anlamına gelir) kapısı olarak da adlandırılır; ve son olarak, kış mevsimini temsil eden ve Tanrıça Devi'ye adanmış, tekrarlanan çiçek deseni bulunan Güneybatı Gül Kapısı.

Mubarak Mahal

Şehir Sarayı'nın ilk avlusunda yer almaktadır. Bu Mahal, XIX. yüzyılın sonlarında Maharaja Madho Singh II tarafından inşa edilmiştir. Bu Mahal aynı zamanda Uğurlu Saray olarak da bilinir. Bu Mahal, Maharaja Sawai Man Singh II müzesinin tekstil ürünlerini içermektedir. Mubarak Mahal, Orta Çağ Hindistan'ının mimari cazibesini barındırmaktadır. Bu muhteşem konak, eski zamanların Rajputları tarafından inşa edilmiştir. Mubarak Mahal, yapısal cazibesiyle ünlü, göz kamaştırıcı büyük bir konaktır. Bu konakta geniş odalar bulunmaktadır ve en çekici özelliği, içinde güzel duvar resimleri bulunan resepsiyon salonudur. Görkemli görünümü çok güzeldir. Süslü sütunları ve son derece oyma mobilyaları görülmeye değerdir. Burada doğrudan Divan-ı Khas'a çıkan muhteşem bir geçit görebilirsiniz. Divan-ı Khas açık bir salondur. Turistler burada sergilenen iki gümüş kabı görebilir ve hayran kalabilirler. Mubarak Mahal, Şehir Sarayı'nda turistleri karşılayan saraydır.

Birinci kattaki evlerde ince muslinler, Benares ipekleri, yerel el baskılı pamuklar ve Kuzey Hindistan'dan işlemeli paltolar bulunmaktadır. Burada, çoğu fildişiyle işlenmiş güzel müzik aletleri, Jaipur mavi seramikleri, Babür camları, nargile tabanları ve genç

[Mubarak Mahal \(2015\)](#)

78 - Jaipur

kraliyet ailesi için keyifli oyuncaklar da sergilenmektedir. Müzenin en çekici bölümü, 1,2 metre genişliğinde ve 250 kilogram ağırlığında olan ancak ilginç bir şekilde 108 karısı bulunan Sawai Madhosingh I'nin giydiği hacimli kıyafetlerin sergilendiği bölümdür. Bu ayrıntılı kalenin en önemli özelliği, tüm binayı çevreleyen geniş avlusudur.

Chandra Mahal

Chandra Mahal, Şehir Sarayı kompleksindeki en eski binalardan biridir. Rajput hükümdarları tarafından uğurlu sayılan yedi katlıdır. İlk iki kat, Sukh Niwas'tan (zevk evi) oluşur, ardından renkli cam işçiliğiyle Shobha Niwas ve mavi beyaz süslemeleriyle Chhavi Niwas gelir. Son iki kat ise Shri Niwas ve kelimenin tam anlamıyla bu sarayın taçlandırıcı pavyonu olan Mukut Mandir'dir. Bangaldar çatılı Mukut Mandir'de, Maharaja ikamet ettiğinde her zaman Jaipur kraliyet sancağı ve (başlıktaki Sawai'yi vurgulayan) çeyrek bayrak dalgalanır.

Jaipur Maharacalarının arma bayrağı olan 'bir buçuk bayrak' hakkında anlatılan bir anekdot vardır. Jai Singh'in düğününe katılan İmparator Aurangzeb, genç damatla el sıkıştı ve evliliğinde ona iyi dileklerde bulundu. Bu vesileyle Jai Singh, İmparatora saygısızca bir söz söyleyerek, el sıkışma şeklinin İmparatorun kendisini (Jai Singh'i) ve krallığını korumasını zorunlu kıldığını belirtti. Aurangzeb, bu söze öfkeyle karşılık vermek yerine, memnuniyet duydu ve genç Jai Singh'e "bir buçuk" anlamına gelen 'Sawai' unvanını verdi. O zamandan beri Maharacalar isimlerinin başına bu unvanı ekliyorlar. Orada ikamet ettikleri süre boyunca, binalarının ve saraylarının tepesine bir buçuk büyüklüğünde bir bayrak da asıyorlar.

[Chandra Mahal \(2014\)](#)

Jantar Mantar (Astronomi Müzesi)

Jaipur'daki Jantar Mantar, XVIII. yüzyılın başlarında inşa edilmiş bir astronomik gözlem alanıdır. Yaklaşık 20 ana sabit aletten oluşan bir set içerir. Bunlar, bilinen aletlerin taş işçiliğindeki anıtsal örnekleridir, ancak çoğu durumda kendilerine özgü özelliklere sahiptirler. Çıplak gözle astronomik konumların gözlemlenmesi için tasarlanmış olup, çeşitli mimari ve aletsel yenilikleri bünyesinde barındırırlar. Bu, Hindistan'ın tarihi gözlemevlerinin en önemlisi, en kapsamlısı ve en iyi korunmuş olanıdır. Bu, Babür

döneminin sonlarında bilgin bir prensin sarayının astronomik becerilerinin ve kozmolojik kavramlarının bir ifadesidir.

Jaipur'daki Jantar Mantar gözlemevi, XVIII. yüzyılın ilk yarısında Hindistan'da inşa edilen en önemli ve en iyi korunmuş sabit anıtsal aletler topluluğunu oluşturmaktadır; bunlardan bazıları kendi kategorilerinde şimdiye kadar inşa edilmiş en büyükleridir. Çıplak gözle astronomik konumların gözlemlenmesi için tasarlanan bu aletler, birçok mimari ve aletsel yeniliği bünyesinde barındırmaktadır. Gözlemevi, birçok medeniyet tarafından paylaşılan Batlamyusçu konum astronomisi geleneğinin bir parçasıdır. Bu tür gözlemlerle Zij'in astronomik tablolarının tamamlanmasına katkıda bulunmuştur. Bu geleneğin geç ve nihai anıtsal bir doruk noktasıdır.

[Jantar Mantar \(2014\)](#)

Kurucusu Prens Jai Singh II'nin teşvikiyle, gözlemevi farklı bilimsel kültürlerin buluşma noktası olmuş ve kozmolojiyle bağlantılı yaygın sosyal uygulamalara yol açmıştır. Ayrıca, kentsel boyutları, zamanı kontrol etme yeteneği ve rasyonel ve astrolojik tahmin kapasitesiyle kraliyet otoritesinin bir sembolü olmuştur. Gözlemevi, aynı anda siyasi, bilimsel ve dini olan ihtiyaçların bir araya gelmesinin anıtsal bir örneğidir.

Amber Kalesi

Amer Kalesi veya Amber Kalesi, Hindistan'ın Rajasthan eyaletindeki Amer kasabasında bulunan bir kaledir. Amber, Rajasthan'ın başkenti Jaipur'dan 11 Km uzaklıkta bulunan 4 Km² bir alana sahip bir kasabadır. Bir tepenin üzerinde yer alan kale, Jaipur'daki başlıca turistik yerdir. Amber Kalesi, sanatsal tarz unsurlarıyla bilinir. Büyük surları, kapıları ve taş döşeli yolları ile kale, Amer Sarayı'nın ana su kaynağı olan Maota Gölü'ne bakmaktadır.

Amber Sarayı, Rajput mimarisinin harika bir örneğidir. Binalarının ve eserlerinin bazılarında Babür mimarisinin etkisi vardır. Kırmızı kumtaşı ve mermerden inşa edilen çekici, gösterişli saray, her biri avlulu dört kat üzerine kurulmuştur. Saray, Diwan-e-Aam veya "Halkın Kabul Salonu", Diwan-e-Khas veya "Özel Kabul Salonu", Sheesh Mahal (ayna sarayı) veya Jai Mandir ve saray içindeki bir su şelalesinin üzerinden esen rüzgarlar tarafından yapay olarak serin bir iklimin yaratıldığı Sukh Niwas'tan oluşmaktadır. Bu nedenle, Amber Kalesi halk arasında Amer Sarayı olarak da bilinir. Saray, Rajput Maharacalarının ve ailelerinin

80 - Jaipur

ikametgahıydı. Kalenin Ganesh Kapısı yakınındaki sarayın girişinde, 1604 yılında Bengal'deki Jessore Raja'sını yendiğinde Raja Man Singh'e verilen Chaitanya kültürünün bir tanrıçası olan Shila Devi'ye adanmış bir tapınak bulunmaktadır. (Jessore şu anda Bangladeş'tedir). Raja Man Singh'in 12 kraliçesi vardı, bu yüzden her kraliçe için birer tane olmak üzere 12 oda yaptırdı. Her odanın Kral'ın odasına bağlı bir merdiveni vardı, ancak kraliçelerin yukarı çıkmaması gerekiyordu. Raja JaiSingh'in sadece bir kraliçesi vardı, bu yüzden üç eski kraliçenin odasına eşit bir oda inşa etti.

Bu saray, Jaigarh Kalesi ile birlikte, aynı Aravalli sıradağlarının Cheel ka Teela'sının (Kartallar Tepesi) hemen üzerinde yer almaktadır. Saray ve Jaigarh Kalesi, ikisi bir yeraltı geçidiyle birbirine bağlı olduğundan tek bir kompleks olarak kabul edilir. Bu geçit, savaş zamanlarında kraliyet ailesi üyelerinin ve Amber Kalesi'ndeki diğerlerinin daha güçlü Jaigarh Kalesi'ne geçmelerini sağlamak için bir kaçış yolu olarak tasarlanmıştır. Arkeoloji ve Müzeler Dairesi Müdürü tarafından Amer Sarayı'na yıllık turist ziyaretinin günde 5000 ziyaretçi olduğu ve 2007 yılında 1,4 milyon ziyaretçiye ulaşıldığı bildirildi. 2013 yılında Kamboçya'nın Phnom Penh kentinde düzenlenen Dünya Miras Komitesi'nin 37. oturumunda, Amer Kalesi, Rajasthan'ın diğer beş kalesiyle birlikte, Rajasthan Tepe Kaleleri grubunun bir parçası olarak UNESCO Dünya Miras Alanı ilan edildi.

Amer veya Amber, adını Cheel ka Teela'nın tepesine inşa edilmiş Ambikeshwar Tapınağı'ndan almaktadır. Ambikashwara, Shiva tanrısının yerel adıdır. Bununla birlikte, yerel halk inanışına göre kale, adını Ana Tanrıça Durga olan Amba'dan almaktadır.

Tarihçe

Amber, Susawat klanı tarafından yönetilen bir Meena devletiydi. Kakil Deo, Susawatları yendikten sonra, Khoh'tan sonra Amber'i Dhundhar'ın başkenti yaptı. Kakil Deo, Dulherai'nin oğluydu. Eski zamanlarda Jaipur devleti Amber veya Dhundhar olarak biliniyordu ve beş farklı kabilenin Meena reisleri tarafından kontrol ediliyordu. Bunlar Deoti'nin Bargurjar Rajput Raja'sının egemenliği altındaydı. Daha sonra bir Kachhwaha prensi olan Dulha Rai, Meenaların egemenliğini yok etti ve Deoli'nin Bargurjarlarını da yenerek Dhundhar'ı tamamen Kachwaha yönetimi altına aldı.

Amber Kalesi aslen Raja Man Singh tarafından inşa edilmiştir. Jai Singh I, 1600'lerin başlarında kaleyi genişletti. Sonraki 150 yıl boyunca ardı ardına gelen hükümdarlar tarafından iyileştirmeler ve eklemeler yapıldı ve 1727'de Sawai Jai Singh II döneminde Kachwahalar başkentlerini Jaipur'a taşıdı.

Orta Çağ döneminde Amer, Dhundar (batı sınırlarında bir kurban tepesine atfedilen anlam) olarak biliniyordu ve XI. yüzyıldan itibaren, başkent Amber'den Jaipur'a taşınana kadar 1037 ile 1727 yılları arasında Kaçvahalar tarafından yönetiliyordu. Amber'in tarihi, imparatorluklarını Amer'de kurdukları için bu yöneticilerle ayrılmaz bir şekilde bağlantılıdır.

Amber Kalesinin Düzeni

Amer Kalesi'nin Zenana avlusu

Saray, her birinin kendi giriş kapısı ve avlusu olan altı ayrı ama ana bölüme ayrılmıştır. Ana giriş, ilk ana avluya çıkan Suraj Pol (Güneş Kapısı) üzerindedir. Burası, orduların savaşlardan dönüşlerinde savaş ganimetleriyle zafer geçit törenleri düzenlediği ve Kraliyet ailesinin kadınlarının da kafesli pencerelerden izlediği yerdi. Bu kapı, sarayın ana girişi olduğu için özel olarak inşa edilmiş ve muhafızlarla donatılmıştır. Doğuya, yükselen güneşe doğru bakıyordu, bu yüzden adı da buradan gelmektedir. Kraliyet süvarileri ve ileri gelenler saraya bu kapıdan girerdi.

Jaleb Chowk, askerlerin toplanacağı yer anlamına gelen Arapça bir ifadedir. Bu, Sawai Jai Singh'in hükümdarlığı döneminde (1693-1743) inşa edilen Amber Sarayı'nın dört avlusundan biridir. Maharaja'nın kişisel muhafızları, ordu komutanı veya Fauj Bakshi'nin emri altında burada geçit törenleri düzenlerdi. Maharaja, muhafız birliğini denetlerdi. Avluya bitişik olarak at ahırları bulunuyordu ve üst kat odaları muhafızlar tarafından kullanılıyordu.

Birinci avlu

Jalebi Chowk'tan ana saray alanına çıkan etkileyici bir merdiven var. Burada, merdiven basamaklarının sağındaki girişte, XVI. yüzyılda Maharaja Mansingh'ten başlayarak 1980'lere kadar Rajput Maharacalarının ibadet ettiği Sila Devi tapınağı bulunuyor; bu tarihte kraliyet ailesi tarafından uygulanan hayvan kurban etme ritüeli (bir manda kurban edilmesi) durduruldu.

Hindu tanrısı Ganesha'nın adını taşıyan

[Ganesh Pol Girişi \(2015\)](#)

82 - Jaipur

ve hayattaki tüm engelleri kaldırdığına inanılan Ganesh Pol veya Ganesh Kapısı, Maharacaların özel saraylarına giriş kapısıdır. Mirza Raja Jai Singh'in (1621–1627) emriyle inşa edilen birçok fresk içeren üç katlı bir yapıdır. Bu kapının üzerinde, kraliyet ailesinin kadınlarının " jâlîs " adı verilen kafesi mermer pencerelerden Diwan-i-Aam'da düzenlenen törenleri izlediği Suhag Mandir bulunmaktadır.

[Birinci avlu, Zenana Avlusu \(2015\)](#)

Sila Devi tapınağı

Jalebi Chowk'un sağ tarafında, Sila Devi tapınağı (Sila Devi, Kali veya Durga'nın bir enkarnasyonuydu) adı verilen küçük ama zarif bir tapınak bulunmaktadır. Tapınağın girişi, kabartmalı gümüş kaplı çift kapıdan sağlanmaktadır. Kutsal alandaki ana tanrıça, gümüşten yapılmış iki aslanla çevrilidir. Bu tanrıçanın yerleştirilmesine atfedilen efsaneye göre, Maharaja Man Singh, Bengal'deki Jessore Raja'sına karşı savaşta zafer kazanmak için Kali'den kutsama dilemiştir. Tanrıça, bir rüyada Raja'ya, deniz yatağından heykelini çıkarıp yerleştirmesini ve ona tapınmasını emretmiştir. Raja, 1604'te Bengal savaşını kazandıktan sonra, heykeli denizden çıkarıp tapınağa yerleştirmiş ve tek bir taş levhadan oyulmuş olduğu için ona Sila Devi adını vermiştir. Tapınağın girişinde ayrıca tek bir mercan parçasından yapılmış bir Ganesha heykeli de bulunmaktadır.

Sila Devi kurulumunun bir başka versiyonuna göre, Raja Man Singh, Jessore Rajasını yendikten sonra, Kamsa'nın Krishna'nın büyük kardeşlerini bu taş üzerinde öldürdüğü Mahabharata destanıyla bağlantılı olduğu söylenen siyah bir taş levha hediye olarak aldı. Bu hediye karşılığında Man Singh, kazandığı krallığı Bengal Rajasına iade etti. Bu taş daha sonra, asura kralı Mahishasura'yı öldüren Durga Mahishasuramardini'nin heykelini oymak ve kalenin tapınağına Sila Devi olarak yerleştirmek için kullanıldı. Sila Devi o zamandan itibaren Jaipur'daki Rajput ailesinin soy tanrıçası olarak tapınmaya başlandı. Ancak, aile

[Sila Devi tapınağı \(2014\)](#)

tanrıçaları Ramgarh'ın Jamva Mata'sı olmaya devam etti.

Bu tapınakla ilişkilendirilen bir diğer uygulama ise Navaratri festivali günlerinde (yılıda iki kez kutlanan dokuz günlük bir festival) yapılan hayvan kurban etme dini ritüelleridir. Bu uygulama, festivalin sekizinci gününde tapınağın önünde, kraliyet ailesinin huzurunda ve çok sayıda adanmışın izlemesiyle bir manda ve keçi kurban etmeyi içeriyordu. Bu uygulama 1975'ten itibaren kanunla yasaklandı ve bundan sonra kurban, Jaipur'daki saray arazisinde, sadece kraliyet ailesinin yakın akrabalarının izlediği özel bir etkinlik olarak gerçekleştirildi. Ancak şimdi hayvan kurban etme uygulaması tapınak arazisinde tamamen durduruldu ve tanrıçaya yapılan adaklar sadece vejetaryen türündedir.

İkinci avlu

Birinci seviye avlunun ana merdiveninden yukarı çıktığında ikinci avlu, Diwan-i-Aam veya Halkın Kabul Salonu'nu barındırır. Çift sıra sütunla inşa edilen Diwan-i-Aam, her biri fil şeklinde bir başlıkla donatılmış 27 sütunlu yükseltilmiş bir platformdur ve üstünde galeriler bulunur. Adından da anlaşılacağı gibi, Raja (Kral) burada halktan gelen dilekçeleri dinlemek ve kabul etmek için kabul töreni düzenlerdi.

[Diwan-i-Aam veya Halkın Kabul Salonu \(2015\)](#)

Üçüncü avlu

Üçüncü avlu, Maharaja'nın, ailesinin ve maiyetinin özel odalarının bulunduğu yerd. Bu avluya, mozaikler ve heykellerle süslenmiş Ganesh Pol veya Ganesh Kapısı'ndan girilir. Avluda, biri diğerinin karşısında, Babür Bahçeleri tarzında düzenlenmiş bir bahçe ile ayrılmış iki bina bulunur. Giriş kapısının solundaki bina, cam kakmalı paneller ve çok aynalı tavanlarla zarif bir şekilde süslenmiş Jai Mandir olarak adlandırılır. Aynalar dışbükey şekildedir ve renkli folyo ve boya ile tasarlanmıştır; bu aynalar, kullanıldığı dönemde mum ışığı altında parıldardı. Ayrıca Sheesh Mahal (ayna sarayı) olarak da bilinen ayna mozaikleri ve renkli camlar, "titreyen mum ışığında parıltıyan bir mücevher kutusu" idi. Sheesh Mahal, 16. yüzyılda Kral Man Singh tarafından inşa edilmiş ve 1727'de tamamlanmıştır. Bu aynı zamanda Jaipur devletinin kuruluş yılıdır. Ancak bu çalışmaların çoğu 1970-80 yılları arasında bozulmaya bırakılmıştı, ancak o zamandan beri restorasyon ve yenileme

84 - Jaipur

sürecindedir. Salonun etrafındaki duvarlarda oyma mermer rölyef paneller bulunmaktadır. Salon, Maota Gölü'nün büyüleyici manzaralarını sunmaktadır.

Jai Mandir'in tepesinde, çiçekli cam kakmalar ve alçıtaşı kabartma işçiliğiyle özel bir görüşme salonu olan Jas Mandir bulunmaktadır.

Avluda görülen diğer bina, Jai Mandir'in karşısında yer alır ve Sukh Niwas veya Sukh Mahal (Zevk Salonu) olarak bilinir. Bu salona sandal ağacından yapılmış bir kapıdan girilir. Duvarlar, " chînê khâna " adı verilen nişlerle mermer kakma işçiliğiyle süslenmiştir. Bu yapının içinden geçen açık bir kanal aracılığıyla borularla su akıtılır ve bu da çevreyi klimalı bir ortam gibi serin tutar. Bu kanaldan gelen su bahçeye akar.

[Ayna Saray \(2015\)](#)

Sihirli çiçek

Burada özellikle dikkat çeken bir unsur, ayna sarayının etrafındaki sütunlardan birinin tabanındaki iki uçan kelebeği tasvir eden "sihirli çiçek" oyma mermer paneldir; çiçeğin, balık kuyruğu, lotus, kapüşonlu kobra, fil hortumu, aslan kuyruğu, mısır koçanı ve akrep dahil olmak üzere yedi benzersiz tasarımı vardır ve bunların her biri, paneli ellerle kısmen örtmenin özel bir yoluyla görülebilir.

Bahçe

Üçüncü avluda yüksek platformlar üzerine inşa edilmiş olan doğudaki Jai Mandir ve batıdaki Sukh Niwas arasında yer alan bahçe, Mirza Raja Jai Singh (1623–68) tarafından yaptırılmıştır. Chahar Bagh veya Babür Bahçesi'nin çizgileri doğrultusunda tasarlanmıştır. Altıgen bir tasarıma sahip, çukur bir zeminde yer almaktadır. Ortasında çeşme bulunan yıldız şeklinde bir havuzun etrafında mermerle kaplı dar kanallar bulunmaktadır. Bahçeye gelen

[Bahçe \(2015\)](#)

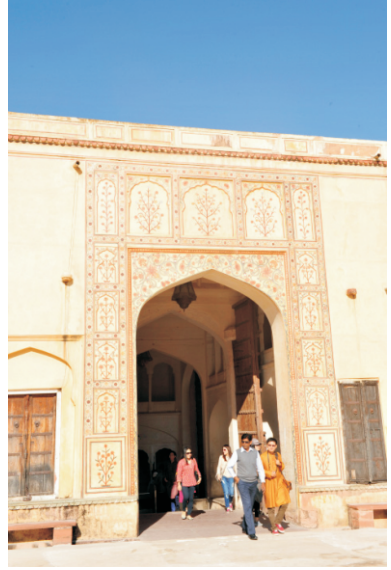
su, Sukh Niwas'tan ve ayrıca Jai Mandir'in terasında başlayan "chini khana nişleri" adı verilen şelale kanallarından şelaleler halinde akmaktadır.

Trablus Kapısı

Tripolia Kapısı, "üç kapı" anlamına gelir. Saraya batıdan giriş kapısıdır. Üç yöne açılır; biri Jaleb Chowk'a, diğeri Man Singh Sarayı'na ve üçüncüsü de güneydeki Zenana Deorhi'ye.

Aslan kapısı

Sarayın en önemli kapısı olan Aslan Kapısı, eskiden korunaklı bir kapıydı; saray arazisindeki özel odalara açılır ve gücü simgelemek için 'Aslan Kapısı' olarak adlandırılmıştır. Sawai Jai Singh'in (1699-1743 MS) hükümdarlığı döneminde inşa edilen kapı, fresklerle kaplıdır; muhtemelen davetsiz misafirlere karşı güvenlik amacıyla zikzak şeklinde tasarlanmıştır.

[Singh Pol, veya Aslan Kapısı \(2014\)](#)

Dördüncü avlu

Dördüncü avlu, Zenana'nın (cariyeler veya metresler dahil olmak üzere kraliyet ailesi kadınları) yaşadığı yerdi. Bu avluda kraliçelerin ikamet ettiği ve kralın dilediği zaman hangi kraliçeyi ziyaret ettiğinin anlaşılamaması için ziyaret ettiği birçok oturma odası vardı, çünkü tüm odalar ortak bir koridora açılıyordu.

Man Singh I Sarayı

Bu avlunun güneyinde, saray kalesinin en eski kısmı olan Man Singh I Sarayı yer almaktadır. Sarayın inşası 25 yıl sürmüş ve Raja Man Singh I'in (1589–1614) hükümdarlığı döneminde 1599 yılında tamamlanmıştır. Bu, ana saraydır. Sarayın merkezi avlusunda sütunlu baradari veya köşk bulunmaktadır; zemin ve üst katlardaki odalar fresklerle ve renkli çinilerle süslenmiştir. (Gizlilik için

[Dördüncü avlu \(2015\)](#)

86 - Jaipur

perdelerle kapatılan) bu köşk, maharaniler (kraliyet ailesinin kraliçeleri) tarafından toplantı yeri olarak kullanılıyordu. Bu köşkün her tarafı, açık balkonlu birkaç küçük odaya bağlanmaktadır. Bu saraydan çıkış, birçok tapınak, saray evi ve camiye sahip bir miras şehri olan Amer kasabasına çıkmaktadır.

Kraliçe anneler ve Raja'nın eşleri, kadın hizmetlilerinin de yaşadığı Zanani Deorhi'deki sarayın bu bölümünde ikamet ediyordu. Kraliçe anneler, Amer kasabasında tapınaklar inşa etmeye büyük ilgi gösterdiler.

Amber Kalesi Gezi Anıları

Amber kalesi Hindistan'da görülmeye değer yerlerden biri. Gezgincileri çekmek için oldukça başarılı çalışmalar var.

Kaleye yaklaştığınızda, güzel bir manzara ile karşılaşıyorsunuz: Karşınızdaki tepede amber renginde kale ve durduğunuz yerde kalenin yansımasını gördüğünüz bir gölet.

Kaleye yürüyerek çıkabilirsiniz ancak filler sizi bekliyor. Fil üzerinde kaleye çıkmak farklı bir deneyim olabilir. Kaleye arka taraftan çipler ile de çıkabiliyorsunuz.

İlk avluya bakan balkonda bulunan bir bando kısa aralıklar ile gün boyu çalmaya devam ediyor.

[Man Singh I Sarayı \(2015\)](#)

[Man Singh I Saray Meydanı'ndaki Baradari köşkü. \(2015\)](#)

[Amber Kalesi \(2014\)](#)

8

Yeni Delhi

Yeni Delhi, Hindistan'ın başkentidir. Yeni Delhi'nin temeli, 1911 de V. George tarafından atılmıştır. İngiliz mimarlar Edwin Lutyens ve Herbert Baker tarafından tasarlanmıştır. Yeni başkent, 13 Şubat 1931'de Genel Vali ve Vali Yardımcısı Irwin tarafından açılmıştır.

Aralık 1911'de Kolkata, İngiliz yönetimi sırasında Hindistan'ın başkentiydi. Ancak, XIX. yüzyılın sonlarından itibaren milliyetçi hareketlerin merkezi haline gelmişti ve bu da Genel Vali Curzon tarafından Bengal'in bölünmesine yol açmıştı. Bu durum, Kolkata'da İngiliz yetkililerine yönelik siyasi suikastlar da dahil olmak üzere siyasi ve dini faaliyetlerde büyük bir artışa neden oldu. Halk arasında sömürge karşıtı duygular, İngiliz mallarına karşı tam bir boykota yol açtı ve bu da sömürge hükümetini Bengal'i yeniden birleştirmeye ve başkenti derhal Yeni Delhi'ye taşımaya zorladı.

88 - Yeni Delhi

Eski Delhi, Orta Çağ Hindistan'ının ve Delhi Sultanlığı'nın, özellikle de 1649'dan 1857'ye kadar süren Babür İmparatorluğu'nun siyasi merkezi olarak hizmet vermişti. 1900'ların başlarında, Hindistan'ın resmi adı olan Britanya Hindistan İmparatorluğu'nun başkentini doğu kıyısındaki Kolkata'dan Delhi'ye taşıma önerisi İngiliz yönetimine sunulmuştu. Britanya Hindistanı Hükümeti, Hindistan'ı kuzey Hindistan'ın merkezinde bulunan Delhi'den yönetmenin lojistik açıdan daha kolay olacağını düşünüyordu. Yeni Delhi şehrinin inşası için arazi, 1894 tarihli Arazi Edinimi Yasası kapsamında edinildi.

12 Aralık 1911'deki Delhi Durbar'ında, V. George, Kingsway Kampı'ndaki Coronation Park'ta vali konutunun temel taşı atarken, Raj'ın (kırallığı) başkentini Kolkata'dan Delhi'ye taşıacağını ilan etti. Üç gün sonra, V. George ve eşi Mary, Kingsway Kampı'nda Yeni Delhi'nin temelini attılar. Yeni Delhi'nin büyük bölümleri, 1912'de Delhi'yi ilk ziyaret eden Edwin Lutyens ve XX. yüzyılın önde gelen Britanyalı mimarları Herbert Baker tarafından planlandı. Sözleşme Sobha Singh'e verildi. Orijinal plan, Tughlaqabad Kalesi içinde, Tughlaqabad'da inşa edilmesini öngörüyordu, ancak kale içinden geçen Delhi-Kolkata ana hattı nedeniyle bu plandan vazgeçildi. İnşaat, I. Dünya Savaşı'ndan sonra başladı ve 1931'de tamamlandı. Daha sonra "Lutyens'in Delhi'si" olarak adlandırılan şehir, 10 Şubat 1931'de Vali Irwin tarafından düzenlenen törenlerle açıldı.

Lutyens hazırlanmış olan kent planı üzerinde değişikliklere gitti. Yeni imparatorluk başkentini planlamak üzere kurulan ve başkanlığını George Swinton'ın, üyeleri ise John A. Brodie ve Lutyens'in yaptığı Delhi Şehir Planlama Komitesi, hem kuzey hem de güney bölgeleri için raporlar sunmuştu. Ancak, gerekli mülklerin edinilmesinin maliyetinin çok yüksek olduğu tespit edilince, bu planlar Genel Vali tarafından reddedildi. Bugün Hindistan Kapısı'nda doğuya bakan Yeni Delhi'nin merkezi eksenini, daha önce bir ucunda Genel Vali Konağı'nı diğer ucunda Paharganj'a bağlayan kuzey-güney eksenini olarak tasarlanmıştı. Sonunda, alan kısıtlamaları ve kuzey tarafında çok sayıda tarihi alanın bulunması nedeniyle, komite güney bölgesinde karar kıldı. Eskiden Raisina Köyü olan Raisina Tepesi'nin tepesindeki bir alan, o zamanlar Genel Vali Konağı olarak bilinen Rashtrapati Bhavan için seçildi. Bu seçimin nedeni, tepenin doğrudan Dinapanah kalesinin karşısında yer almasıydı; bu kale aynı zamanda Delhi'nin eski bölgesi olan Indraprastha'nın da yeri olarak kabul ediliyordu. Daha sonra, temel taşı, Taç Giyme Sütunu'nun bulunduğu 1911-1912 Delhi Durbar'ının yerinden alınarak Sekreterliğin ön avlusunun

[Hindistan Kapısı](#) (2015)

duvarlarına yerleştirildi. Kral Yolu olarak da bilinen Rajpath, Hindistan Kapısı'ndan Rashtrapati Bhavan'a kadar uzanıyordu. İki bloğu Rashtrapati Bhavan'ı çevreleyen ve Hindistan hükümetinin bakanlıklarını barındıran Sekreterlik binası ve Parlamento Binası, her ikisi de Baker tarafından tasarlanmış olup Sansad Marg'da yer almakta ve Rajpath'a paralel uzanmaktadır.

Güneyde, Safdarjung Türbesi'ne kadar olan arazi, bugün Lutyens'in Bungalov Bölgesi olarak bilinen yeri oluşturmak için satın alındı. Raisina Tepesi'nin kayalık sırtında inşaata başlanmadan önce, önümüzdeki yirmi yıl boyunca inşaat malzemelerini ve işçileri taşımak için, Konsey Binası (şimdiki Parlamento Binası) çevresinde, İmparatorluk Delhi Demiryolu adı verilen dairesel bir demiryolu hattı inşa edildi. Valilik Sarayı (şimdiki Rashtrapati Bhavan), Merkez Sekreterliği, Parlamento Binası ve Tüm Hindistan Savaş Anıtı'nın (Hindistan Kapısı) inşaatı sona ererken, 1929'da bir alışveriş bölgesi ve yeni bir meydan olan Connaught Place'in inşasına başlandı ve 1933'te tamamlandı.

[Hindistan Meclisi \(2015\)](#)

Bağımsızlık Sonrası

Hindistan 1947'de bağımsızlığını kazandıktan sonra, Yeni Delhi'ye sınırlı özerklik verildi ve Hindistan Hükümeti tarafından atanan bir Baş Komiser tarafından yönetildi. 1966'da Delhi bir birlik bölgesi haline getirildi ve sonunda Baş Komiserin yerini bir Vali Yardımcısı aldı. 1991 Anayasa Yasası, Delhi Birlik Bölgesi'nin resmi olarak Delhi Ulusal Başkent Bölgesi olarak bilinmesini ilan etti. Seçilmiş hükümete geniş yetkiler verilen bir sistem getirildi.

Delhi güneybatısına doğru geliştirilerek, elçilikler, yüksek komisyonlar ve büyükelçiler için arazi tahsis edildi. T.C. Büyük Elçiliği bu alanda bulunmakta ve caddelerden birini adı Atatürk'tür.

[Mustafa Kemal Atatürk Caddesi \(2014\)](#)

Gandhi Anıtı

Mohandas Karamchand Gandhi (2 Ekim 1869 – 30 Ocak 1948), Hindistan'ın ve Hindistan Bağımsızlık Hareketi'nin siyasi ve ruhani lideri. Görüşleri Gandizm olarak anılır. Kötülüğe karşı aktif ama şiddetsiz direniş ve gerçek ile ilgili olan Satyagraha felsefesinin öncüsüdür. Bu felsefe Hindistan'ı bağımsızlığına kavuşturmuş ve dünya üzerinde vatandaşlık hakları ve özgürlük savunucularına ilham kaynağı olmuştur. Gandhi, Hindistan'da ve dünyada, Tagore tarafından verilen ve yüce ruh anlamına gelen Mahatma ve baba anlamına gelen babu adlarıyla anılır. Hindistan'da resmî olarak "*Ulusun Babası*" ilan edilmiştir ve doğum günü olan 2 Ekim Gandhi Jayanti adıyla ulusal tatil olarak kutlanır. 15 Haziran 2007'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulu oybirliği ile 2 Ekim gününü "Dünya Şiddetsizlik Günü" olarak ilan etmiştir.

Hindistan'ın Gujarat Eyaleti'nde doğan Gandhi, İngiltere'de hukuk okumuş ve 22 yaşında Baro'ya kabul edilmiştir. Gandhi, bir başka İngiliz Milletler Topluluğu ülkesi olan, tam da ırk ayrımının yaşam biçimi olduğu dönemde Güney Afrika'ya iş teklifi alıyor ve 21 yıl burada yaşıyor. 1893 yılında Güney Afrika'da bir trenin birinci sınıfında yolculuk yaparken bir Beyaz'ın şikayeti üzerine trenden atılması Gandh'inin direnişinin başlangıcı oluyor. Bu arada sürekli dinlerle, Hinduizm, Müslümanlık, Hristiyanlık ve Musevilik ile ilgili kitaplar okuyor. Güney Afrika'da bulunduğu süre içinde ırkçılık ile ilgili sürekli ayrımcılığa uğruyor. İşte bu dönemde Satyagraha'nın "gerçeğe bağlılık ya da şiddet içermeyen protestolar" felsefesini kabul ediyor.

Gandhi ilk olarak Güney Afrika'da Hint topluluğunun vatandaşlık hakları için barışçıl başkaldırı gerçekleştirdi. Afrika'dan Hindistan'a döndükten sonra yoksul çiftçi ve emekçileri baskıcı vergilendirme politikasına ve yaygın ayrımcılığa karşı protesto etmeleri için örgütledi. Hindistan Ulusal Kongresi'nin liderliğini üstlenerek ülke çapında yoksulluğun azaltılması, kadınların serbestisi, farklı din ve etnik gruplar arasında kardeşlik, kast ve dokunulmazlık ayrımcılığına son verilmesi, ülkenin ekonomik yeterliliğine kavuşması ve en önemlisi olan Swaraj, yani Hindistan'ın yabancı hâkimiyetinden kurtulması konularında ülke çapında kampanyalar yürüttü. Gandhi, Hindistan'da alınan Britanya tuz vergisine karşı 1930'da yaptığı 400 kilometrelik Tuz Yürüyüşü ile ülkesinin Britanya'ya karşı başkaldırmasına öncülük etti. 1942'de Britanyalı yetkililere açık çağrıda bulunarak

[Gandhi Anıtı \(2014\)](#)

Hindistan'ı terk etmelerini istedi. Hem Güney Afrika hem de Hindistan'da birçok kez hapsedildi.

Neredeyse çocukluğunda, 15 yaşında evlendiği eşi Kasturba ile 1915 yılında nihayet Hindistan'a döndüğünde halkı onu sevinçle karşılıyor. Ülkenin Hindistan Ulusal Kongresinde (Congress Party) sık sık etkili konuşmalar yapıyor. Ülkede Britanya'nın sömürgeciliğinden kurtulabilmek için gösteriler, ayaklanmalar sürüp gidiyor.

Gandhi anıtı, Mahatma Gandhi'nin 1948'de yakıldığı yeri işaretleyen açık hava anıtıdır. Yamuna Nehri kıyısında geniş ve sakin bir parkın içinde yer alan bu sade siyah mermer platformun bir ucunda, "Hey Ram" (Son sözleri) yazısı ve daima yanan sonsuz bir alev bulunur.

Gandhi'nin Evi

Yeni Delhi'de, Gandhi Smriti'ye eski ismiyle Birla House'a, Mahatma Gandhi'nin ömrünün son 144 gününü geçirdiği, 30 Ocak 1948'de de bir suikasta uğrayarak hayatını kaybettiği evini ziyaret ettik. Ev zengin bir sanayici olan Birla ailesinin eviymiş ve Gandhi son 144 gününü bu evin iki odasında geçirmiş. Ev müzeye dönüştürülmüş. Müzede Gandhi'nin kullandığı odalar olduğu gibi korunmuş. Gözlükleri, bastonu, kullandığı çatal kaşık bıçağı, yatağı, tahta çalışma masası ve Mahabarata Destanı'ndaki Bhagavad Gita bölümünün çok okunmuş, yıpranmış bir nüshası sergileniyor. Diğer odalarda Hindistan özgü nesnelere sergileniyor. Beş kez Nobel Barış Ödülü'ne aday gösterilen ancak hiç alamayan Gandhi'nin özellikle yaşamının son 48 saati bu müze evde değişik biçimlerde anlatılıyor.

[Gandhi'nin öldürüldüğü yatak odası \(2014\)](#)

Gandhi her akşam bahçenin bir ucundaki Dua Evi'ne doğru dostları ile birlikte giderken 37 yaşındaki sağcı aşırı milliyetçi, Hindutva ideolojisi sahibi, sabıkalı bir siyasi suçlu, Nathuram Vinayak Godse, Gandhi'nin yanına yaklaşır, selam veriyor. Ardından cebinden silahını çıkartıp Gandhi'nin göğsüne üç el ateş ediyor ve Gandhi hayatını kaybediyor.

Evin oldukça geniş bir bahçesi var. Geniş bahçede Gandhi ve iki yanında ellerinde güvercin

92 - Yeni Delhi

tutan bir kız bir oğlan heykeli, Gandhi'nin yoga pozisyonunda dev bir heykeli, her gün dua ettikleri bölüm Dua Evi ve Gandhi'nin suikaste uğradığı yerde yapılan bir şehit anıtı, bir sütunlu bölüm var.

Bahçede, dünyanın dört bir yanından farklı bayraklar ve inanç sembolleriyle süslenmiş bu gong, birlik, uyum ve umudun bir sembolü olarak Gandhi Smriti'ye hediye edilmiştir.

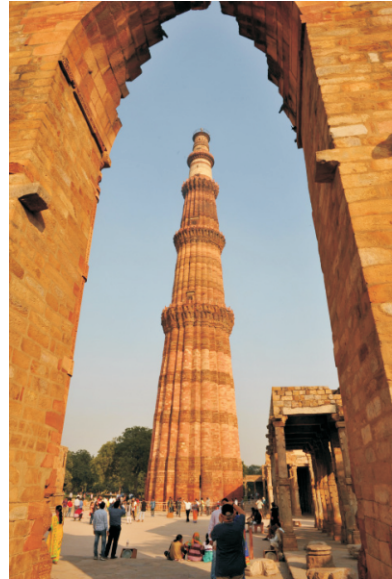
[Gandhi'nin konakladığı evin bahçesindeki Barış Gongu \(2014\)](#)

Kutup Minare

Kutub Minar, Delhi'de Kuvvetii-i-İslam Camisi'nin 50 m güneyinde XIII.yüzyılda inşa edilmiş zafer anıtı niteliğindeki minare. Hint- İslam mimarisinin başyapıtlarından kabul edilen minare, 72,5 m yüksekliği ile XIV. yüzyılda Tac Mahal'in inşa edilmesine kadar Hindistan'ın, en yüksek yapısı olarak kalmıştır.

Gurlu hükümdarı adına Delhi'yi fetheden Kutbiddin Aybek tarafından, İslâmiyet'in Hindistan'da kazandığı zaferin sembolü olarak yapımı başlatılan eser, kendisinden sonra Delhi Sultanı olan damadı Şemseddin İltutmuş tarafından tamamlatılmış. 1368'deki onarım sırasında 5 katlı hale getirilmiştir. Selçuklu, Gurlu ve Gazneli mimarisinin izlerini taşır. Minareye, Kutub Minar adı, yakınına 1235'te evliya Kutbiddin-i Bahtiyar Kaki'nin gömülmesinden sonra verilmiştir.

1993'ten beri Kutub Minar ve çevresindeki anıtlar UNESCO Dünya Mirası listesindedir.

[Kutup Minare \(2014\)](#)

Gittikçe daralan beş katlı bir gövdesi olan minare, bağımsız bir yapıdır. İlk üç katı kırmızı kumtaşından, dördüncü ve beşinci katları daha çok mermerden yapılmıştır. Her katın arasında mukarnaslar ve yazı kuşaklarıyla bezenmiş dört şerefe bulunur.

Taban çapı 14,42 m, yüksekliği 72,59 m dir. Kutub Minarenin en üst kısmındaki çapı 2 metredir.

Kutbiddin Aybek devrinde yapılan ilk katının üzeri Gurlu Muhammed'e methiyelerle doludur.

Tarihçe

Kutub Minare'nin yapımını, 1193'te Delhi'nin Gurlular tarafından fethinden sonra, o sırada Gazne'de Gurlu Muhammed'in ordusunda komutan olan Kutbiddin Aybek tarafından başlatmıştır. İslâmiyet'in Hindistan'da kazandığı zafer in sembolü olarak düşünülen minare, Hindistan'ın ilk büyük İslam binası olarak inşası başlayan Kuvvetü'l-İslâm (İslam'ın Gücü) Camii'nin 50 m güneyine, camiden ayrı bir yapı olarak inşa edildi. Türk Delhi Sultanlığı'nı kuran Aybek'in sağlığında yalnız birinci katı bitirilebildi. Aybek'in damadı Sultan İltutmuş, üç kat daha ilave ettirerek yapıyı dört kat halinde tamamlattır.

Kutub Minare'nin dördüncü katı, Firuz Şah Tuğluk zamanında yıldırım düşmesi sonucu yandı. 1368'teki onarım sırasında dördüncü katla birlikte beşinci kat ilave edildi.

[Semseddin İltutmuş'un kabri \(2015\)](#)

Başlangıçta özel bir adı olmayan yapı, 1235'te minarenin yakınına mutasavvıf Kutbiddin-i Bahtiyar Kaki'nin gömülmesinden sonra Kutub Minar olarak anılmaya başlamıştır.

Alaeddin Halaci, cami bünyesi içinde kalan ve ölçüleriyle Kutub Minareyi geçmesi amaçlanan ikinci bir minarenin yapımını başlatmış; fakat onun ölümü üzerine yarım kalmıştır. Kutub Minar, 1993'te çevresindeki anıtlarla birlikte Dünya Miras Komitesi'nin 17. oturumunda Unesco Dünya Mirası lisesine girdi.

Kutub Minaresini 2015 te ziyaret ettiğimde, alanda film çekimi sürüyordu.

Cuma Camisi

Delhi Ulu Camii, XVII. yüzyılda Babür İmparator'u Şah Cihan tarafından ülkenin başkenti Delhi'de yaptırılmıştır. Hindistan'ın en büyük ve en ihtişamlı camilerinden biridir. Şehrin en işlek pazarlarından "Çavri Pazarı" Yolunun başlangıcında yer alır.

Cihan Şah ülkesinin başkentini Agra şehrinden Delhi şehrine taşıdı. Şahcihanabad ismini

94 - Yeni Delhi

verdiği şehre yeni binalar yaptırdı. Cami bu yeni inşaat çalışmalarının yapıldığı dönemde inşa edildi. İnşaatında 6000 kişinin çalıştığı caminin yapımına 1650 yılında başlandı ve cami 1656 yılında tamamlandı. Caminin bahçesinde 25.000 Müslüman aynı anda saf tutabilir. Cami de geyik derisine yazılmış antik değeri olan bir Kur'an ve birkaç kutsal emanet bulunmaktadır. Cuma Camii kırmızı kumtaşı ve mermer şeritlerden yapılmış 3 büyük kapısı, 4 kulesi ve 40 metre yüksekliğinde 2 minaresi bulunmaktadır.

Cami, toplam 1170 m²'lik bir alan üzerine inşa edilmiştir. Kuzey, güney ve doğu cephelerinde avluya açılan üç ana giriş kapısı bulunmaktadır. Avlu zeminini, kırmızı kum taşı döşemeleriyle kaplanmıştır. Yapının üst bölümünde, bakır kaplamalı üç kubbe yer almaktadır. Bu kubbelerden ortada bulunanı, yanlardakilere göre daha büyük ve daha yüksektir. Kubbe kaplamalarında beyaz mermer kullanılmıştır. Caminin kuzey ve güney cephelerinde yer alan iki minare, 39,6 metre yüksekliğindedir. Minareler, beyaz mermer ve kırmızı kumtaşı şeritlerle inşa edilmiştir. Her minarede üç şerefe bulunmaktadır ve 130 basamakla çıkılmaktadır. Minarelerin üst kısımlarında sekizgen planlı, kubbeli çardaklar yer almaktadır.

Cuma Camisi'nin bulunduğu bölgede Çavri Pazarı bulunmaktadır. Bu pazarda ne ararsanız bulabilirsiniz. Bir çay dükkanına girip çeşitli çaylardan satın

[Yeni Delhi Cuma Camisi \(2015\)](#)

[Yeni Delhi Camisinin Mimberi \(2015\)](#)

[Çavri pazarı \(2015\)](#)

aldım. Dükkan eski görünümlü ancak hizmeti oldukça modern. Satın aldığınız çayları vakumlanmış poşetlere koyuyorlar.

Çarşının sokakları aşırı kalabalık, yürümek çok zor. Kolaylık olsun diye bir çekçeğe binmeyi yeğliyorum.

Humayun Kabri

Humayun Kabri ya da Türbesi Hindistan'ın Delhi şehrinde bulunan Babür İmparatoru Humayun'un türbesidir. Türbe, Humayun'un ilk eşi ve baş cariyesi İmparatoriçe Bega Begum'un himayesinde 1558 yılında yaptırılmış ve onun tarafından seçilen Fars mimarlar Mirak Mirza Ghiyas ve oğlu Sayyid Muhammed tarafından tasarlanmıştır. Hint alt kıtasındaki ilk bahçeli türbe olup, Humayun'un 1538'de bulunduğu Purana Qila (Eski Kale) olarak da bilinen Dina-panah Kalesi'ne yakın, Delhi'nin Nizamuddin Doğu bölgesinde yer almaktadır. Bu ölçekte kırmızı kumtaşı kullanılan ilk yapıdır. Türbe 1993 yılında UNESCO Dünya Mirası Alanı ilan edildi ve o zamandan beri kapsamlı bir restorasyon çalışması yapıldı ve bu çalışma tamamlandı.

Kompleks, İmparator Humayun'un ana türbesini de kapsar ve İmparatoriçe Bega Begum, Hajji Begum ve ayrıca Humayun'un büyük-büyük torunu ve daha sonraki İmparator Şah Cihan'ın oğlu Dara Şikoh'un yanı sıra İmparator Cihandar Şah, Farrukhsiyar, Rafi Ul-Darjat, Rafi Ud-Daulat, Muhammed Kam Bakhsh ve Alamgir II dahil olmak üzere çok sayıda sonraki Babür hükümdarının mezarlarını barındırır.

[Hümayun Kabri \(2015\)](#)

Külliyeye tipik Fars bahçelerine özgü, ancak Hindistan'da daha önce hiç görülmemiş başarılı Çarbagh bahçesiyle birlikte, sonraki Babür mimarisi için bir emsal oluşturdu. Babası, ilk Babür İmparatoru Babür'ün Kabil'deki (Afganistan) Bagh-e Babür (Babür Bahçeleri) adlı oldukça mütevazı türbesinden açık bir karşılık olarak görülmektedir. İkincisi, cennet bahçesine gömülme geleneğini başlatan ilk İmparatordu. Atası ve Asya'nın fatihi Timur'un Semerkant'taki türbesi Gur-e Amir'den esinlenerek inşa edilen bu türbe, Agra'daki Tac Mahal ile zirveye ulaşan gelecekteki Babür kraliyet türbeleri mimarisi için bir emsal oluşturdu.

Battashewala Mezarları Kompleksi, Humayun Mezarları Kompleksi Dünya Mirası Alanı'nın

96 - Yeni Delhi

tampon bölgesinde yer almaktadır; iki kompleks küçük bir yol ile ayrılmış olup kendi ayrı duvarları içinde bulunmaktadır.

Tarihçe

Humayun'un türbesi, ilk eşi ve baş cariyesi İmparatoriçe Bega Begüm'ün (Hacı Begüm olarak da bilinir) emriyle inşa edildi. İnşaat 1565'te başladı ve 1572'de tamamlandı. Maliyeti 1,5 milyon rupiydi ve tamamı İmparatoriçe tarafından ödendi.

Bir zamanlar ünlü olan ve dört meydandan oluşan, dört gezinti yoluyla ayrılmış ve merkezdeki bir yansıtma havuzundan yayılan Charbagh'ın (Dört Bahçe) kaderi şöyledir: Anıtı çevreleyen 13 hektarlık bir alana yayılan bahçe, inşa edildikten sonraki yıllarda defalarca

[Humayun Kabrinin Kapısı \(2015\)](#)

değişime uğradı. Başkent 1556'da Agra'ya taşınmıştı ve Babür İmparatorluğu'nun çöküşü, bahçenin pahalı bakımının imkansız hale gelmesiyle anıtın ve özelliklerinin bozulmasını hızlandırdı. XVIII. yüzyılın başlarında, bir zamanlar yemyeşil olan bahçelerin yerini, surlarla çevrili alana yerleşmiş insanların sebze bahçeleri aldı. 1857 Hint İsyanı sırasında, İngiliz kuvvetleri son Babür imparatoru Bahadur Şah Zafar'ı türbenin bulunduğu yerle birlikte ele geçirdi. İsyan, İngilizlerin Delhi'yi tamamen ele geçirmesine yol açtı ve 1860'ta bahçenin Babür tasarımı, aksel yollardaki dört merkezi su havuzunun yerini dairesel yatakların alması ve çiçek yataklarına bolca ağaç dikilmesiyle daha İngiliz tarzı bir bahçeye dönüştürüldü. Bu durum, XX. yüzyılın başlarında, Genel Vali Lord Curzon'un emriyle, 1903 ile 1909 yılları arasında gerçekleştirilen büyük bir restorasyon projesiyle orijinal bahçelerin restore edilmesiyle tersine çevrildi.

Hindistan'ın Bölünmesi sırasında, Ağustos 1947'de Purana Qila, Humayun Türbesi ile birlikte, yeni kurulan Pakistan'a göç eden Müslümanlar için önemli bir mülteci kampı haline geldi ve daha sonra Hindistan hükümeti tarafından yönetildi. Bu kamplar yaklaşık beş yıl açık kaldı ve sadece geniş bahçelere değil, aynı zamanda su kanallarına ve ana yapılarla da önemli ölçüde zarar verdi.

Kompleksin restorasyonunda önemli bir aşama, anıtın 1993 yılında Dünya Mirası Alanı ilan edilmesiyle başladı. Bu, restorasyonuna yeni bir ilgi getirdi ve Aga Khan Vakfı ve ASI'nin

himayesinde ayrıntılı bir araştırma ve kazı süreci başladı. Bu, kompleksin ve bahçelerin büyük bir kısmının restore edildiği ve tarihi çeşmelerin yüzyıllarca kullanılmamış olmasının ardından tekrar çalışır hale geldiği 2003 yılında doruk noktasına ulaştı. Restorasyon o zamandan beri sürekli bir süreç olmuştur ve sonraki aşamalar kompleksin çeşitli yönlerini ve anıtlarını ele almıştır.

Hümayun Kabrinin Mimarisi

Hint alt kıtasındaki Türk ve Babür egemenliği, bölgeye Orta Asya ve Fars İslam mimarisi tarzlarını da getirmiş ve XII. yüzyılın sonlarına doğru Delhi Sultanlığı'nın başkenti Delhi ve çevresinde bu tarzda ilk anıtlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu, Kutb Minar'ı (1192) ve bitişiğindeki Kuvedü'l-İslam camisini (1193) inşa eden Türk Köle Hanedanlığı ile başlamıştır. Kuzey Hindistan, sonraki yüzyıllarda yabancı hanedanlıklar tarafından yönetilmiş ve bu da Hint-İslam mimarisinin doğmasına yol açmıştır. O dönemde hakim mimari tarz, sütunlar, kirişler ve lentolar kullanan trabeat iken, bu durum, özellikle dekoratif konsol braketleri, balkonlar, pandantif süslemeler ve hatta köşkler veya çatriler de dahil olmak üzere, Hint mimarisinin, özellikle de Rajasthani mimarisinin unsurlarını bünyesine katarak gelişen, kemerleri ve kirişleriyle kavisli yapı tarzını getirdi ve Babür yönetiminin kalıcı bir mirası haline gelecek olan kendine özgü bir Babür mimari tarzı geliştirdi. Kırmızı kumtaşı ve beyaz mermerin birleşimi daha önce Delhi Sultanlığı dönemine ait türbelerde ve camilerde, özellikle de 1311 yılında Halji hanedanlığı döneminde inşa edilen Mehrauli'deki Kutub kompleksindeki son derece dekoratif Alai Darwaza kapı evinde görülmüştü.

Yüksek molozdan yapılmış çevre, batı ve güneyde bulunan, 16 m yüksekliğindeki iki katlı yüksek geçitlerden girilir: Geçidin her iki yanında odalar ve üst katlarda küçük avlular bulunur. Moloz duvarcılık ve kırmızı kumtaşından inşa edilen türbe, kaplama malzemesi olarak ve ayrıca döşeme, kafes perdeler (jaalis), kapı çerçeveleri, saçaklar (chhajja) ve ana kubbe için beyaz mermer kullanır. Sekiz metre yüksekliğinde ve 12.000 m²'lik bir alana yayılan tonozlu bir teras üzerinde durmaktadır. İç yapının tasarımına zemin hazırlamak için kenarları sekizgen görünmesi için pahlanmış olsa da esasen kare bir tasarıma sahiptir. Moloz çekirdekli kaide, her tarafında elli altı hücreye sahiptir ve 100'den fazla mezar taşı barındırır. Tüm temel yapı, birkaç basamak yüksekliğinde yükseltilmiş bir platform üzerindedir.

[Kabirler \(2015\)](#)

Pers mimarisinden esinlenilmiştir. Türbe 47 m yüksekliğe ulaşır ve kaidesi 91 m genişliğindedir ve yüksek boyunlu bir tambur üzerine Pers çift kubbesini kullanan ilk Hint yapısıdır ve 42,5 m ölçülerindedir ve Timurlu türbelerinde yaygın olan, hilal şeklinde biten 6 m yüksekliğinde pirinç bir tepe süsü ile taçlandırılmıştır. Çift veya 'çift katmanlı' kubbenin dış katmanı beyaz mermer dış cepheyi desteklerken, iç kısmı mağara benzeri iç hacme şekil verir. Saf beyaz dış kubbenin aksine, binanın geri kalanı kırmızı kumtaşından yapılmıştır ve monotonluğu gidermek için beyaz ve siyah mermer ve sarı kumtaşı detayları kullanılmıştır.

Dış cephedeki simetrik ve sade tasarım, iç mekanın karmaşık yerleşim planıyla keskin bir tezat oluşturmaktadır. İç mekan, sekiz adet iki katlı tonozlu odanın, ortadaki çift yükseklikteki kubbeli odadan yayıldığı, dokuz katlı kare bir plana sahiptir. Güneyde hafifçe girintili, etkileyici bir giriş eyvanından (yüksek kemer) girilebilirken, diğer taraflar karmaşık taş kafes işçiliği olan jaalilerle kaplıdır. Bu beyaz kubbenin altında, kubbeli bir odada (hujra), ikinci Babür İmparatoru Humayun'un tek bir anıt mezarını içeren sekizgen bir mezar odası bulunmaktadır. Anıt mezar, İslami geleneğe göre kuzey-güney eksenine hizalanmıştır; baş kuzeye, yüz ise Mekke'ye doğru yanlamasına çevrilmiştir. İmparatorun gerçek mezar odası ise, ana yapının dışında ayrı bir geçitten erişilebilen, üst anıt mezarın tam altında, yeraltı bir odada bulunmaktadır; bu geçit çoğunlukla ziyaretçilere kapalıdır. Bu gömme tekniği, cephenin her tarafında görülen çok sayıda geometrik ve arabesk desende mermer ve hatta taş kakma süsleme olan pietra dura ile birlikte, Hint-İslam mimarisinin önemli bir mirasıdır ve ikiz anıt mezarları ve enfes pietra dura işçiliğiyle öne çıkan Tac Mahal gibi, Babür İmparatorluğu'nun daha sonraki birçok türbesinde gelişmiştir.

Ana oda ayrıca, batıda Mekke'ye bakan merkezi mermer kafes veya zikir üzerinde bir mihrap tasarımı olan sembolik bir unsur taşır. Geleneksel olarak mihraplara Kur'an'ın 24. Suresi olan Nur Suresi yazılmak yerine, bu sadece bir taslaktır ve ışığın kiblede veya Mekke yönünden doğrudan odaya girmesine izin verir, böylece İmparatorun statüsünü rakiplerinin üzerine ve ilahi olana daha yakın bir konuma yükseltir.

Yüksek tavanlı bu oda, iki katta yer alan ve birbirine bağlanan kemerli lobilerle birbirine bağlanan dört ana sekizgen odayla çevrilidir. Aralarında dört yardımcı oda daha bulunmaktadır; bu da türbenin bir hanedan türbesi olarak inşa edildiğini düşündürmektedir. Toplu olarak sekiz yan odanın konsepti, sadece ana türbenin etrafında tavaf etme imkanı sunmakla kalmaz (bu uygulama

[Humayun Kabrinin kubbesi \(2015\)](#)

Sufizmde yaygındır ve birçok Babür imparatorluk türbesinde de görülebilir), aynı zamanda İslam kozmolojisindeki Cennet kavramını da yansıtır. Ana odaların her birinden, onlardan yayılan sekiz küçük oda daha vardır ve böylece simetrik zemin planı, toplamda 124 tonozlu odayı içerdiğini ortaya koymaktadır. Birçok küçük oda da, türbenin ana duvarları içinde, Babür kraliyet ailesinin ve soylularının diğer üyelerinin türbelerini içermektedir. Bunların arasında en öne çıkanlar, Hamida Begum'un kendisinin ve Dara Shikoh'un türbeleridir. Kompleksin tamamında, birinci kattaki terasta bulunanlar da dahil olmak üzere toplamda 100'den fazla mezar bulunmaktadır ve bu nedenle "Mughalların Yurdu" adını almıştır. Mezarların üzerinde yazıt bulunmadığı için kimlikleri belirsizliğini korumaktadır.

Bina, kırmızı kumtaşı ve beyaz mermerin eşsiz kombinasyonunu kullanan ilk binaydı ve Rajasthani mimarisinde popüler olan ve başlangıçta mavi çinilerle kaplı olan merkezi kubbeyi çevreleyen küçük kanopiler veya chhatriler gibi Hint mimarisinin çeşitli unsurlarını içeriyordu.

Char Bagh

Ana türbenin yapımı sekiz yıldan fazla sürerken, aynı zamanda dörtgen bir düzene sahip Fars tarzı bir bahçe olan 30 dönümlük (120.000 m²) bir Çarbagh'ın merkezine yerleştirildi. Bu ölçekte Güney Asya'da türünün ilk örneği idi. Son derece geometrik ve kapalı Cennet bahçesi, İslam'ın cennet kavramı olan jannat'ta akan dört nehri yansıtan, kaldırım yolları (khiyabanlar) ve iki kesişen merkezi su kanalı ile dört kareye bölünmüştür. Dört karenin her biri, patikalarla 8 küçük bahçeye daha bölünerek toplamda 32 minyatür bahçe oluşturur (türbe merkezde yer alır), bu da daha sonraki Babür bahçelerinin tipik bir tasarımıdır. Merkezi su kanalları, türbe yapısının altında kaybolup diğer tarafta düz bir çizgi halinde yeniden ortaya çıkıyor gibi görünmektedir; bu da "*Cennet Bahçesi*"nin altında akan nehirlerden bahseden bir Kur'an ayetini akla getirir.

Ana eksenlerin kesiştiği yerde, merkezde duran türbe, biçim ve konum bakımından bir bahçe köşküne benziyor. Ancak burada, ölen hükümdarın bedeninin yattığı yeri işaret ediyor. "*Bahçe egemenlikle, türbe ise hanedanlıkla ilgilidir. Türbe, Humayun'un türbesinde olduğu gibi bir bahçeye yerleştirildiğinde, egemenlik ve hanedanlık, kralın her zaman olduğu gibi ve her zaman olacağı gibi kral olduğu teleolojik bir ifadede birleşir.*"

Türbenin ve bahçenin tamamı üç taraftan yüksek moloz duvarlarla çevrilidir. Dördüncü tarafın Yamuna nehri olması amaçlanmıştı, ancak nehir daha sonra yapıdan uzaklaşarak yatağını değiştirdi. Merkezi geçitler iki kapıda son bulur: güney duvarında ana bir kapı ve batı duvarında daha küçük bir kapı. İki katlı iki girişi vardır; şu anda Batı kapısı kullanılırken, Babür döneminde kullanılan Güney kapısı artık kapalıdır. Doğu duvarının ortasında,

100 - Yeni Delhi

havanın serbestçe akmasına izin verecek şekilde tasarlanmış on iki kapılı bir bina veya oda olan bir baradari bulunur. Kuzey duvarında ise bir hamam, bir banyo odası bulunur.

Külliyedeki Diğer Anıtlar

İsa Han Türbesi ve Camisi

Batıdaki ana girişten türbe kompleksine giden yolda birçok anıt bulunmaktadır. Bunların arasında en dikkat çekici olanı, ana türbeden yirmi yıl öncesine dayanan bir yapıdır. 1547 yılında inşa edilen bu yapı, Babür İmparatorluğu'nda Şer Şah Suri'nin sarayında bulunan ve Babürlere karşı savaşan Afgan soylusu İsa Han Niyazi'nin türbe kompleksidir. Sekizgen türbe, kendi yaşamı ve Şer Şah'ın oğlu İslam Şah Suri'nin hükümdarlığı döneminde inşa edilen sekizgen bir bahçenin içinde yer almaktadır. Daha sonra İsa Han'ın tüm ailesinin mezar yeri olarak kullanılmıştır. Türbenin batı tarafında, kırmızı kumtaşından yapılmış üç bölmeli geniş bir cami bulunmaktadır. Sekizgen türbe, Delhi'deki Lodi Bahçeleri'ndeki diğer Sur hanedanı anıtlarına çarpıcı bir benzerlik göstermekte ve ana türbenin zarif mimari tarzının gelişiminde belirgin bir ilerlemeyi ortaya koymaktadır. Burada bulunan mimari detaylardan bazıları daha sonra Humayun'un ana mezarında da görüldü, ancak çok daha büyük bir ölçekte, örneğin mezarın duvarla çevrili bir bahçe içine yerleştirilmesi gibi.

[İsa Han Türbesi \(2015\)](#)

[İsa Han Türbesi ve Camisi \(2015\)](#)

Bu Halima Türbesi ve Bahçesi

Komplekse batıdan girerken ziyaretçiler ilk olarak Bu Halima Bahçesi olarak bilinen bir bahçe kompleksine girerler, ancak onun hakkında çok az şey bilinmektedir ve türbe veya bir

zamanlar üzerinde durduğu yükseltilmiş platform merkezde olmadığı için daha sonra eklenmiş gibi görünmektedir.

Afsarwala Türbesi ve camisi

Kompleksin güneybatı ucunda, bilinmeyen bir kişiye adanmış Afsarwala türbesi yer almaktadır. Türbenin içindeki mermer mezarlardan birinin tarihi 1566-67 CE'dir. Caminin kendisi de, türbeden uzakta değil, ona bitişik olarak konumlanmasından yola çıkarak aynı döneme tarihlendirilebilir.

Arap Seray

Kelime anlamı atlar için sarayı (dinlenme evi) olan yapı, Afsarwala camisinin bitişğinde yer almaktadır ve görünüşe göre inşaat işleri için gelen zanaatkarlar için 1560-1561 yılları arasında Bega Begum tarafından inşa edilmiştir. 300 Arabayı barındırabiliyordu. (Araba veya Gari (araç) anlamına gelir).

Nila Gumbad

Kompleksin sınırlarının dışında, çarpıcı mavi sırlı çinileri nedeniyle 'Mavi Kubbe' olarak adlandırılan Nila Burj (şimdi Nila Gumbad olarak biliniyor) adlı türbe bulunmaktadır. Bu türbe, Babür İmparatoru Akbar'ın sarayında görevli olan Bairam Han'ın oğlu Abdul Rahim Han-I-Khana tarafından hizmetlisi Miyan Fahim için inşa edilmiştir. Fahim, sadece oğluyla birlikte büyümekle kalmamış, daha sonra da 1625-26 yıllarında, Cihangir döneminde, Babür generali Mahabat Han'ın isyanına karşı savaşırken Rahim'in oğullarından Feroze Han ile birlikte ölmüştür. Bu yapı, dışı sekizgen, içi kare olmasıyla benzersiz mimarisıyla bilinir; tavanı boyalı ve oyma siva ile süslenmiştir, yüksek boyunlu bir kubbesi vardır ve dönemin türbelerinde yaygın olan çift kubbe özelliğinin belirgin bir şekilde yokluğunu göstermektedir.

Çillah Nizamuddin Aulia

Delhi'nin koruyucu azizi Nizamuddin Aulia'nın (ö. 1325) ikametgahı olduğuna inanılan bu yapı, ana kompleksin hemen dışında, ana türbenin kuzeydoğu köşesine yakın bir konumda yer almakta olup, Tuğlak dönemi mimarisinin bir örneğidir.

Türbe kompleksinden daha uzakta ise, Humayun'un büyük yeğeni Muzaffar Hüseyin Mirza'nın türbesi olan ve 1603-04 yıllarında her iki tarafında beş kemer bulunan bir platform üzerine inşa edilen Bada Bateshewala Mahal adlı Babür dönemi anıtları bulunmaktadır; iç duvarları oyma ve boyalı siva ile süslenmiştir. Chote Bateshewala Mahal ise bir zamanlar kubbeli tavanı ve taş kafesleri olan kemerli sekizgen bir binaydı. Bu anıtların her ikisi de şimdi kompleksin otoparkına bakan bir ticari alanın içinde yer

102 - Yeni Delhi

almaktadır. Bir diğere dönem yapısı ise, 1621 yılında Cihangir'in sarayının baş hadımı Mihr Banu Ağa tarafından inşa edilen, 12 ayaklı ve 11 kemerli açıklığı olan Barapula köprüsüdür.

Berber Türbesi

Char Bagh'in güneydoğru köşesine doğru, Nai-ka-Gumbad veya Berber Türbesi olarak bilinen, kraliyet berberine ait bir türbe bulunmaktadır. İçindeki bir yazıt sayesinde 1590-91 CE'ye tarihlendirilmektedir. Ana türbeye yakınlığı ve ana türbe kompleksi içindeki tek diğere yapı olması önemini göstermektedir; ancak, içinde kimin gömülü olduğuna dair herhangi bir yazıt bulunmamaktadır; Berber Türbesi adı, yapının yerel adıdır ve bu nedenle hala kullanılmaktadır.

Türbe, güneyden yedi basamakla çıkılan yükseltilmiş bir platform üzerinde yer almaktadır; kare planlı olup çift kubbeli tek bir bölmeden oluşmaktadır. İçeride, her biri Kur'an ayetleriyle yazılmış iki mezar bulunmaktadır. Ayrıca, mezarlardan birinde 999 rakamı yazılıdır ki bu da Hicri 1590-91 yılını temsil ediyor olabilir. Bununla birlikte, şu anda Britanya Kütüphanesi'nde bulunan 1820 tarihli bir suluboya resimde, yapının altındaki Farsça yazı "Maqbarah-i-Kokah " yani "Kaka Türbesi" şeklindedir ve Farsçada Kokah veya Kaka, üvey kardeş (mirak kardeş), Mirak (Farsçada efendi anlamına gelen bir unvan) anlamına gelir; ancak kişinin kimliği bilinmemektedir ve (yanlış olarak) Humayun'un üvey kardeşi Ataga Han'ın türbesi olan ve Humayun'un türbesinin doğusunda değil, Nizamuddin Batı bölgesinde bulunan Chausath Khamba kompleksindeki başka bir anıtı kastediyor olabilir.

Kızıl Kale

Kızıl Kale, Hindistan'daki Delhi şehrinde yer alır. 1857'ye kadar, 200 yıllık bir süre boyunca, Babür hanedanının imparatorlarının ana ikametgâhıydı. Delhi'nin merkezinde yer alır ve bir dizi müzeye ev sahipliği yapar. İmparatorları ve ailelerini barındırmaya ek olarak, Babür devletinin tören ve siyasi merkeziydi ve bölgeyi etkileyen olayların merkezinde yer almaktaydı.

1639 yılında beşinci Babür İmparatoru Şah Cihan tarafından, onun tahkim edilmiş başkenti Shahjahanabad Sarayı olarak inşa edilen Kızıl Kale, büyük bir kırmızı kumtaşı duvarıyla tanınmıştır ve İslam Şah Suri tarafından 1546'da inşa edilen eski Salimgarh Kalesine bitişiktir. İmparatorluk daireleri, Cennet Akımı (Nahr-i-Bihisht) olarak bilinen bir su kanalı ile birbirine bağlı bir dizi köşkten oluşur. Kale kompleksinin Şah Cihan yönetimi altındaki Babür yaratıcılığının zirvesini temsil ettiği kabul edilir ve saray İslami ilk örneklere göre planlanmış olmasına rağmen, her köşk, Timur ve Pers geleneklerinin kaynaşmasını yansıtan Babür yapılarına özgü mimari öğeleri içerir. Kızıl Kale'nin bahçe tasarımı da dahil olmak

üzere yenilikçi mimari tarzı, Delhi, Racastan, Pebcap, Keşmir, Braj, Rohilkhand ve diğer yerlerde inşa edilen daha sonraki binaları ve bahçeleri etkiledi.

Nadir Şah'ın Babür İmparatorluğu'nu 1747'de işgalinde kaledeki sanat eserleri ve mücevherler yağmalandı. Kalenin mermer yapılarının çoğu daha sonra İngilizler tarafından 1857 Hint Ayaklanması'nı müteakiben takiben yok edildi. Kalelerin savunma duvarları büyük ölçüde kurtarılmış ve kale daha sonra bir garnizon olarak kullanılmıştı. Kızıl Kale, İngilizlerin son Babür İmparatoru'nu 1858 yılında Yangon'a sürgüne göndermeden önce tutuklu olarak tuttıkları son yeri.

Hindistan başbakanı, her yıl Hindistan'ın Bağımsızlık Günü'nde (15 Ağustos), kale ana kapısında Hint "üç renk bayrağını" kaldırır ve surlardan ulusal bir konuşma yayınlar.

2007 yılında Kızıl Kale Kompleksi UNESCO tarafından Dünya Mirası olarak ilan edildi.

[Kızıl Kale \(2015\)](#)

Sinagog

2014 yılındaki Delhi ziyaretimizde bir sinagogu da gördük. Sinagogun adı Judah Hyam idi. Oldukça küçük ve gösterişsiz bir sinagogdu.

Bahai Tapınağı

Lotus Tapınağı, Hindistan'ın Yeni Delhi şehrinde bulunan bir Bahá'í ibadethanesidir. Aralık 1986'da tamamlanmıştır. Lotus çiçeğine benzeyen şekliyle dikkat çeken tapınak, şehrin önemli bir cazibe merkezi haline gelmiştir. Tüm Bahá'í ibadethaneleri gibi, Lotus Tapınağı da din veya başka herhangi bir nitelik gözetmeksizin herkese açıktır. Bina, dokuz kenar oluşturmak üzere üçerli gruplar halinde düzenlenmiş 27 bağımsız mermer kaplı "yapraktan" oluşmaktadır ve dokuz kapısı, yüksekliği 34 metrenin biraz üzerinde olan ve 1300 kişi kapasiteli merkezi bir salona açılmaktadır. Lotus Tapınağı çok sayıda mimari ödül kazanmıştır ve birçok gazete ve dergi makalesinde yer almıştır.

[Juda Hyam Sinagogu \(2014\)](#)

Bahailik, XIX. yüzyılda İran'da ortaya çıkan, insanlığın ruhani birliğini ve tüm büyük dinlerin

104 - Yeni Delhi

aynı ilahi kaynaktan geldiğini savunan evrensel ve bağımsız bir dindir. Dinlerin özünün bir olduğuna ve insan ırkının tek bir aile oluşturduğuna inanırlar.

Din, 1817-1892 yılları arasında yaşamış olan Mirza Hüseyin Ali Nuri (lakabıyla Bahauallah) tarafından kurulmuştur. Bahailer, Bahauallah'ı Tanrı'nın çağımıza rehberlik etmek için gönderdiği en son elçisi olarak kabul ederler. Tarihsel kökeni, 1844 yılında kendisinin Tanrı'nın elçisinin geleceğini müjdeleyen bir "Bab" (Kapı) olduğunu ilan eden Mirza Ali Muhammed'in başlattığı Bâbilik hareketine dayanır. Bahai felsefesi üç ana sütun üzerine kuruludur: Tanrı'nın birliği (tüm evrenin yaratıcısı tektir), dinin birliği (tüm ilahi dinler aynı kaynaktan gelir) ve insanlığın birliği (tüm insanlar eşittir).

[Bahai Tapınağı \(2014\)](#)

Kadın-erkek eşitliği, din ve bilim uyumu, her türlü önyargının yok edilmesi, zorunlu evrensel eğitim ve dünya barışını sağlayacak ortak bir dil ile küresel bir yönetimin kurulması savunulur.

Bahailiğin en temel ve en kutsal kitabı, Bahauallah tarafından yazılan Kitab-ı Akdes'tir. Bahailer ibadet ederken İsrail'in Akka/Hayfa kentinde bulunan ve Bahauallah'ın mezarının yer aldığı kutsal bölgeye (Kible) yönelirler. İbadetin Ritüeli Yoktur

Swaminarayan Akshardham Tapınağı

Swaminarayan Akshardham, Hindistan'ın Delhi şehrinde bulunan bir Hindu tapınağı ve yerleşkesidir. Tapınak, Noida sınırına yakındır. Akshardham Tapınağı veya Akshardham Delhi olarak da bilinen kompleks, geleneksel ve modern Hindu kültürünü ve mimarisini sergiler. Yogiji Maharaj'dan ilham alınarak ve Pramukh Swami Maharaj tarafından yaratılan yapı, BAPS tarafından inşa edilmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Akshardham, New Jersey'den sonra dünyanın ikinci en büyük BAPS Hindu tapınağıdır .

Tapınak, 6 Kasım 2005'te Pramukh Swami Maharaj tarafından APJ Abdul Kalam, Manmohan Singh , LK Advani ve BL Joshi'nin huzurunda açıldı. Kompleksin merkezindeki tapınak, Vastu şastra ve Pancharatra şastra'ya göre inşa edildi.

Yeni Delhi Swaminarayan Akshardham Tapınağı - 105

Swaminarayan Akshardham'da, Gujarat , Gandhinagar'daki selefine benzer şekilde , ana türbe kompleksin odak noktasıdır. Sergi salonları Swaminarayan'ın yaşamı ve çalışmaları hakkında bilgi vermektedir.

Komplekste bir abhishek mandap , Sahaj Anand su gösterisi , tematik bir bahçe ve üç sergi bulunmaktadır: Sahajanand Darshan (Değerler Salonu), Neelkanth Darshan (Swaminarayan'ın genç bir yogi olan Nilkanth olarak erken yaşamını anlatan bir IMAX filmi) ve Sanskruti Darshan (kültürel tekne turu). Swaminarayan Hinduizmine göre, Akshardham kelimesi Swaminarayan'ın ikametgahı anlamına gelir ve takipçileri tarafından Tanrı'nın yeryüzündeki geçici evi olarak kabul edilir.

Akshardham Tapınağı

Kompleksin ana özelliği Akshardham Mandir tapınağıdır. 43 m yüksekliğinde, 96 m genişliğinde ve 109 m uzunluğundadır. Bitki örtüsü , hayvanlar , dansçılar , müzisyenler ve tanrılar oyulmuştur. Yamuna Nehri kıyısında yer almaktadır.

Akshardham Mandir, BAPS Swamileri ve Sompura ailesinin bir üyesi olan Virendra Trivedi tarafından tasarlanmıştır. Rajasthani pembe kumtaşı ve İtalyan Carrara mermerinden inşa edilmiştir. Geleneksel Hindu mimari kurallarına (Shilpa şastraları) göre , tapınak demir metaller kullanılmadan inşa edilmiş olup, bu nedenle çelik veya betondan destek almamaktadır. Mimari, Maru-Gurjara mimari tarzından esinlenmiştir. Tapınakta 234 oyma sütun, dokuz kubbe ve birçok murti heykeli bulunmaktadır. Tabanında, toplam 3000 ton ağırlığında 148 gerçek boyutlu filin bulunduğu bir kaide olan Gajendra Pith yer almaktadır.

[Swaminarayan Akshardham Tapınağı \(2015\)](#)

Tapınağın merkez kubbesinin altında, tapınağın adandığı Swaminarayan'ın abhayamudra pozisyonunda oturan 3,4 m yüksekliğindeki heykeli bulunmaktadır. Bu heykel, adanmışlık veya hizmet pozisyonlarında tasvir edilen, inancın guru soyunun imgeleriyle çevrilidir. Her bir heykel, beş metalden (pañcadhatu) yapılmıştır . Tapınakta Sita - Rama , Radha-Krishna , Shiva - Parvati ve Lakshmi - Narayana heykelleri bulunmaktadır.

Tapınak kompleksine cep telefonu, kamera, tablet, çanta veya yiyecek sokulması kesinlikle yasaktır. Bu nedenle, tapınağın fotoğrafını uzak bir noktadan çekmem gerekti.

106 - Yeni Delhi

Tapınak tam bir Amerikalı düşüncesiyle, Hollywood yaklaşımıyla düzenlenmiş. İçerideki misyonerler dinlerine insan davet etmeye çalışıyorlar.

9

Kolkata

Kolkata (2001 yılına kadar resmi adı Kalküta idi), Hindistan'ın Batı Bengal eyaletinin başkenti ve en büyük şehridir. Bangladeş sınırının 80 km batısında, Hooghly Nehri'nin doğu kıyısında yer almaktadır. Doğu Hindistan'ın başlıca finans ve ticaret merkezi ve kuzeydoğu Hindistan'a açılan kapılardan biridir. Kolkata, tahmini 4,5 milyonluk şehir nüfusuyla Hindistan'ın yedinci en kalabalık şehridir. Metropol bölgesi Kolkata Metropol Alanı ise 15 milyondan fazla metropol nüfusuyla Hindistan'ın üçüncü en kalabalık metropol bölgesidir. Kolkata, birçok kaynak tarafından Hindistan'ın kültürel başkenti ve Bengal'in tarihi bölgesinde tarihsel ve kültürel açıdan önemli bir şehir olarak kabul edilmektedir.

108 - Kolkata

Kolkata'dan önce var olan üç köy, Babür egemenliği altında Bengal Nevabı tarafından yönetiliyordu. Nevab, 1690'da Doğu Hindistan Şirketi'ne ticaret lisansı verdikten sonra, bölge Şirket tarafından Fort William'a dönüştürüldü. Nevab Siraj ud-Daulah, 1756'da kaleyi işgal etti, ancak generali Mir Jafar'ın şirketi desteklemek için isyan etmesinin ardından 1757'de

[Howrah Köprüsü \(2015\)](#)

Plassey Muharebesi'nde yenildi ve daha sonra kısa bir süre için Nevab oldu. Şirket ve daha sonra kraliyet yönetimi altında Kolkata, 1911'e kadar Hindistan'ın başkenti olarak hizmet verdi. Kolkata, Londra'dan sonra Britanya İmparatorluğu'nun ikinci büyük şehriydi ve Hindistan'da bürokrasi, siyaset, hukuk, eğitim, bilim ve sanatın merkeziydi. Şehir, Bengal Rönesansı'nın birçok kişi ve hareketiyle ilişkilendirildi. Hint milliyetçi hareketinin beşiği idi.

1947'deki Bengal'in bölünmesi şehrin kaderini etkiledi. 1947'deki bağımsızlığın ardından, bir zamanlar Hindistan ticaretinin, kültürünün ve siyasetinin önde gelen merkezi olan Kolkata, toparlanmadan önce uzun yıllar siyasi şiddet ve ekonomik durgunluk yaşadı. XX. yüzyılın sonlarında, şehir 1971'deki Bangladeş Kurtuluş Savaşı sırasında Bangladeş sürgün hükümetine ev sahipliği yaptı. Ayrıca, 1947'deki Hindistan'ın bölünmesini izleyen on yıllarda Doğu Bengal'den (günümüz Bangladeş'i) gelen Hindu mültecilerle dolup taşı ve bu durum şehrin manzarasını değiştirdi ve siyasetini şekillendirdi.

Demografik olarak çeşitlilik gösteren bir şehir olan Kolkata'nın kültürü, kendine özgü, birbirine sıkı sıkıya bağlı mahalleleri (paras) ve serbest konuşmaları (adda) içeren kendine has özellikler sergiler. Kolkata'nın mimarisi, Victoria Anıtı, Howrah Köprüsü ve Grand Hotel gibi birçok imparatorluk dönemine ait yapıyı barındırır. Şehrin mirası, Hindistan'ın tek Çin Mahallesi'ni ve Yahudi, Ermeni, Yunan ve Anglo-Hint topluluklarının kalıntılarını kapsar. Şehir, Bengal Hindu, Bengal Müslüman ve kabile aristokratları da dahil olmak üzere Bengal'in Zamindarları ve Bhadrakol kültürüyle yakından bağlantılıdır. Şehir genellikle Hindistan'ın kültür başkenti olarak kabul edilir.

Kolkata, Güzel Sanatlar Akademisi, Asya Topluluğu, Hindistan Müzesi ve Hindistan Ulusal Kütüphanesi de dahil olmak üzere ulusal öneme sahip kurumlara ev sahipliği yapmaktadır. Güney Asya'nın ilk modern üniversitesi olan Kolkata Üniversitesi ve ona bağlı kolejler, Güney Asya'nın önde gelen birçok ismini yetiştirmiştir. Tollywood olarak bilinen Hint Bengal film endüstrisinin merkezidir. Bilimsel kurumlar arasında Kolkata, Hindistan Jeolojik Araştırma Kurumu, Hindistan Botanik Araştırma Kurumu, Kolkata Matematik Derneği, Hindistan Bilim Kongresi Derneği, Hindistan Zooloji Araştırma Kurumu, Bahçivanlık

Derneği, Mühendisler Enstitüsü, Hindistan Antropoloji Araştırma Kurumu ve Hindistan Halk Sağlığı Derneği'ne ev sahipliği yapmaktadır. Kolkata Limanı, Hindistan'ın en eski çalışan limanıdır. Büyük kriket sahalarına ve takımlarına ev sahipliği yapmasına karşın, Kolkata Hindistan'da futbolun merkezi olmasıyla öne çıkmaktadır. Kolkata, UNESCO tarafından dünya mirası açısından önemi kabul edilen Hindu festivali Durga Puja'nın görkemli kutlamalarıyla bilinir. Kolkata ayrıca "Neşe şehri" olarak da bilinir.

[Hooghly Nehri \(2015\)](#)

Kalküta sözcüğü, İngilizlerin gelişinden önce var olan üç köyden birinin Bengalce adı olan Kôlikata'dan türetilmiştir. Kôlikata'nın, '*Kali Tanrıçasının Alanı*' anlamına gelen Kalikkhetrô'nun değişik biçimi olduğu düşünölmektedir. şehrin adı Bengalce'de her zaman Kolkata veya Kôlikata olarak telaffuz edilse de İngilizceleştirilmiş hali olan Calcutta, 2001 yılına kadar resmi adıydı. Daha sonra Bengalce telaffuza uyması için Kolkata olarak değiştirildi.

Tarihçe

Kolkata'nın 35 km kuzeyindeki Chandraketugarh'ın bulunması ve arkeolojik incelemesi, şehrin bulunduğu bölgenin iki bin yıldan fazla süredir yerleşim yeri olduğunu kanıtlamaktadır. Kolkata veya en eski belgelerde Kalikata, ünlü bir liman, ticaret merkezi ve Kalighat Tapınağı için bir Hindu hac yeri olarak Ganga Nehri kıyısında ormanla çevrili bir köy olarak tanımlanmaktadır. Kalighat o zamanlar iş adamları için güvenli bir yer olarak kabul ediliyordu. Bhagirathi üzerinden ticaret yapıyorlar ve geceleri orada sığınıyorlardı. Kolkata'nın yazılı tarihi, Bengal'deki ticaret faaliyetlerini pekiştiren İngiliz Doğu Hindistan şirketi'nin gelişiyle 1690 yılında başladı. Günümüz şehrinin bulunduğu alan üç köyü kapsıyordu: Kalikata, Gobindapur ve Sutanuti. Kalikata, bir avuç tüccarın bir fabrika kurarak faaliyetlerine başladığı bir balıkçı köyüydü. Sutanuti, nehir kenarındaki bir dokumacılar köyüydü ve Gobindapur, Hintli tüccar prensler için bir ticaret merkeziydi. Bu köyler, zamindar ailesi Sabarna Roy Choudhury'ye ait bir mülkün parçasıydı. Mülk, 1698'de Doğu Hindistan şirketi'ne satıldı.

1712'de İngilizler, ticaret fabrikalarını korumak için Hooghly Nehri'nin doğu kıyısında bulunan Fort William'ın inşaatını tamamladı. Fransız kuvvetleriyle sık sık yaşanan çatışmalarla karşı karşıya kalan İngilizler, 1756'da tahkimatlarını iyileştirmeye başladı. Bengal Nawabı Siraj-ud-Daulah, şirketin askerileşmesini ve vergi kaçakçılığını kınadı.

110 - Kolkata

Uyarısı dikkate alınmadı ve Nawab saldırdı. Fort William'ı ele geçirmesi, Kolkata'daki Kara Delik'te birkaç Doğu Hindistan Şirketi yetkilisinin öldürülmesine yol açtı. Robert Clive liderliğindeki bir Şirket askerleri (sepoylar) ve İngiliz birliklerinden oluşan bir kuvvet, şehri ertesini yıl geri aldı. Buxar Savaşı'nın ardından 1765 Allahabad Antlaşması uyarınca, Doğu Hindistan Şirketi, Bengal, Bihar ve Orissa eyaletinde Babür imparatorunun imparatorluk vergi tahsildarı olarak atandı, Babür tarafından atanan Nevablar ise eyaleti yönetmeye devam etti. Başkanlık şehri ilan edilen Kolkata, 1773'te Doğu Hindistan Şirketi'nin merkezi oldu.

1793'te Nevabların yönetim gücü kaldırıldı ve Doğu Hindistan Şirketi şehrin ve eyaletin tam kontrolünü ele geçirdi. XIX. yüzyılın başlarında, şehri çevreleyen bataklıklar kurutuldu. Hükümet alanı Hooghly Nehri kıyıları boyunca kuruldu. 1797 ile 1805 yılları arasında Fort William Başkanlığı Genel Valisi olan Richard Wellesley, şehrin ve kamu mimarisinin gelişiminden büyük ölçüde sorumluydu.

XVIII. yüzyılın sonları ve XIX. yüzyıl boyunca şehir, Doğu Hindistan Şirketi'nin afyon ticaretinin merkeziydi. 1837'deki bir nüfus sayımında şehrin nüfusu 229.700 olarak kaydedilmiş olup, bunların sadece 3.138'i İngiliz sakinlerinden oluşmaktadır. Aynı kaynak, banliyölerde ve komşu köylerde 177.000 kişinin daha yaşadığını ve böylece Büyük Kolkata'nın toplam nüfusunun 406.700 olduğunu belirtmektedir. 1864'te bir tayfun şehri vurdu ve Kolkata'da yaklaşık 60.000 kişiyi öldürdü.

[Hooghly Nehri \(2015\)](#)

1850'lere gelindiğinde, Kolkata'nın iki bölgesi vardı: esas olarak İngilizlerin yaşadığı ve Chowringhee ile Dalhousie Meydanı'nın merkezinde yer alan Beyaz Şehir ve çoğunlukla Hintlilerin yaşadığı ve Kuzey Kolkata'nın merkezinde yer alan Kara Şehir. Şehir, özellikle tekstil ve jüt endüstrilerinde olmak üzere, 1850'lerin başlarından itibaren hızlı bir sanayi büyümesi geçirdi. Bu sonuç, İngiliz şirketlerini telgraf bağlantıları ve Howrah'ı da içeren altyapı projelerine büyük yatırımlar yapmaya teşvik etti. İngiliz ve Hint kültürünün kaynaşması, genellikle bürokratlar, profesyoneller, gazete okuyucuları ve İngiliz hayranı olan, genellikle üst kast Hindu topluluklarına mensup yeni bir kentli Hintli sınıfının ortaya çıkmasına yol açtı. XIX. yüzyılda, Bengal Rönesansı, şehir sakinleri arasında artan bir sosyokültürel gelişmişliğe yol açtı. 1883'te Kolkata, Hindistan'daki ilk açıkça milliyetçi örgüt olan Hindistan Ulusal Birliği'nin ilk ulusal konferansına ev sahipliği yaptı.

1905'te Bengal'in dini esaslara göre bölünmesi kitlesel protestolara yol açarak Kolkata'yı İngilizler için yaşaması zor bir yer haline getirdi. Başkent 1911'de Yeni Delhi'ye taşındı. Kolkata, Hindistan bağımsızlık hareketiyle ilişkili devrimci örgütler için bir merkez olmaya devam etti. Şehir ve limanı, II. Dünya Savaşı sırasında 1942 ile 1944 yılları arasında Japonlar tarafından birkaç kez bombalandı. 1943 Bengal kıtlığı sırasında askeri, idari ve doğal etkenlerin birleşimi nedeniyle milyonlarca insan açlıktan öldü. Müslüman bir devletin kurulması talepleri, 1946'da 4.000'den fazla kişinin ölümüne yol açan toplumsal şiddet olaylarına neden oldu. Hindistan'ın bölünmesi daha fazla çatışmaya ve demografik bir değişime yol açtı. Birçok Müslüman Doğu Bengal'e (daha sonra Doğu Pakistan, günümüz Bangladeş'i) giderken, yüz binlerce Hindu şehre kaçtı.

[Hooghly Nehri \(2015\)](#)

1960'lar ve 1970'ler boyunca, şiddetli elektrik kesintileri, grevler ve Naxalitler olarak bilinen grupların şiddet içeren Marksist-Maoist hareketi, şehrin altyapısının büyük bir kısmına zarar vererek ekonomik durgunluğa neden oldu. 1971'deki Doğu Pakistan'ın bağımsızlık savaşı sırasında şehir, Bangladeş'in sürgündeki hükümetine ev sahipliği yaptı. Savaş sırasında mülteciler Batı Bengal'e akın etti ve Kolkata'nın altyapısını zorladı. Fort William'da bulunan Hindistan ordusunun Doğu Komutanlığı, 1971 Hindistan-Pakistan savaşında ve Pakistan'ın teslim olmasının sağlanmasında önemli bir rol oynadı.

1985'te Başbakan Rajiv Gandhi, sosyo-politik sorunları nedeniyle Kolkata'yı "ölmekte olan bir şehir" olarak nitelendirdi. 1977-2011 döneminde Batı Bengal, Hindistan Komünist Partisi'nin (CPM) hakim olduğu Sol Cephe tarafından Kolkata'dan yönetildi. Bu, dünyanın en uzun süre görev yapan demokratik olarak seçilmiş komünist hükümetiydi ve bu süre zarfında Kolkata, Hindistan komünizmi için önemli bir üs oldu. Şehrin ekonomik toparlanması, Hindistan'ın piyasa yanlısı reformları uygulamaya başladığı 1990'lardan sonra ivme kazandı. 2000 yılından bu yana, bilgi teknolojisi (BT) hizmetleri sektörü Kolkata'nın durgun ekonomisini canlandırdı. Şehir ayrıca imalat sektöründe de belirgin bir büyüme yaşıyor.

Gezip Görülen Yerler

Kolkata'ya 2015 ve 2020 yılında davetli olarak gittiğim konferanslar sırasında gezip görme fırsatım oldu. Kentte siyah beyaz gibi iki farklı yaşam sürüyor. Beyaz diyebileceğim kesim oldukça gelişmiş bir hayat sürerken siyah diyebileceğim bölgede fakirlik diz boyu. Bu kentte gezip gördüğüm yerleri iki kümede anlatacağım: 2015 ve 2020 olarak.

2015 yılında gördüklerim:

- Belur Math Shrine
- St. John's Church
- Victoria Memorial Hall
- Jorasanko Thakur Bari
- Pareshnath Jain Mandir Tapınağı
- Çiçek Pazarı
- Heykeltçiler
- Şerbetçi
- Hooghly Nehri

2020 yılında gördüklerim:

- Big Ben
- Acharya Jagadish Chandra Bose Indian Botanic Garden
- Dadaji's Temple & Garden
- Pareshnath Jain Mandir
- Salt Lake Central Park

Belur Math Shrine

Belur Math, Ramakrishna Paramahansa'nın baş öğrencisi Swami Vivekananda tarafından kurulan Ramakrishna Math ve Ramakrishna Misyonu'nun merkezidir. Hooghly Nehri'nin batı kıyısında yer almaktadır. Swami Vivekananda, 9 Aralık 1898'de Shri Ramakrishna'nın kutsal emanetlerini Belur Math yerleşkesine yerleştirerek Belur Math'ı kurmuştur. Swami Vivekananda, Colombo'dan (ABD) döndükten sonra küçük bir öğrenci grubuyla birlikte, biri Belur'da diğeri Mayavati, Almora'da olmak üzere iki tapınak inşa etmeye başladı. Bu tapınak Advaita Ashrama olarak adlandırılıyordu. Tapınak, Ramakrishna hareketinin merkezidir. Hindu, Budist ve Hristiyan sanat ve motiflerini tüm dinlerin birliğinin sembolü olarak birleştiren mimarisiyle dikkat çekmektedir.

Tarihçe

1897 yılının başlarında Swami Vivekananda, küçük Batılı mürit grubuyla birlikte Kalküta'daki Baranagar'a geldi. Kendisi tarafından iki manastır kuruldu: biri Ramakrishna Misyonu'nun merkezi haline gelen Belur'da, diğeri ise Uttrakhand'ın Champawat Bölgesi'ndeki Himalayalar'da bulunan ve Advaita Ashrama olarak adlandırılan Mayavati'de. Bu manastırlar, sonunda Ramakrishna Misyonu'nun sannyasileri (dini münzeviler) olacak genç erkekleri kabul etmek ve eğitmek ve onlara çalışmalarını için eğitim vermek amacıyla kurulmuştu.

[Belur Math Shrine \(2015\)](#)

Swami Vivekananda'nın kardeş rahibi ve Ramakrishna'nın manastır öğrencilerinden biri olan, manastıra girmeden önceki hayatında inşaat mühendisi olan Swami Vijnanananda, tapınağı Vivekananda'nın fikirlerine göre tasarladı ve o zamanki Belur Math Başkanı Swami Shivananda, 13 Mart 1929'da temelini attı.

Küllüye içinde fotoğraf çekilmesi istenmemektedir. Belur Math Shrine'de bulunan yapılar aşağıda anlatılmıştır:

Sri Ramakrishna Tapınağı

Belur Math'taki Ramakrishna tapınağı, "Hint Dinlerinin çeşitliliğini kutlamak" amacıyla tasarlanmıştır ve farklı açılardan bakıldığında bir tapınak, bir cami veya bir kiliseye benzemektedir. Hareketin inandığı "*evrensel inancı*" iletmek için, Belur Math'taki tapınağın tasarımına çeşitli dinlerden mimari tarzlar ve sembolizm dahil edilmiştir. Tapınak, dinin "*maddi boyutunun*" öneminin en önemli örneklerinden biri olarak kabul edilir.

Tapınağın yüksekliği 34,3 m olup toplam alanı 3.060 m² 'dir. Tapınak esas olarak chunar taşından yapılmış olup ön kısmının bir bölümü çimentodandır. Tapınağın yüksek girişi Güney Hindistan Gopuram'ına benzer ve her iki taraftaki sütunlar Budist mimari tarzını temsil eder. Üst kısımdaki Rajput-Moğol tarzında inşa edilmiş üç şemsiye benzeri kubbe, Kamarpukur köyünün sazdan çatılarını anımsatmaktadır.

Girişin dairesel kısmı, Ajanta tarzı ile Hindu mimarisinin bir karışımıdır ve içinde, Tarikatın ambleminin yerleştirilmesi, güzellik ve ciddiyetin bir temsilidir. Hemen yukarıda bir Şiva

114 - Kolkata

lingamının replikası görülmektedir. Kutsal alana bitişik geniş cemaat salonu olan natmandira, özellikle Roma'daki Aziz Petrus Kilisesi'ne benzeyen bir kiliseyi andırmaktadır.

Heykel

Sri Ramakrishna'nın tam boyutlu heykeli, Sri Ramakrishna'nın kutsal emanetlerinin korunduğu damaru şeklinde mermer bir kaide üzerinde, yüz yapraklı lotus çiçeğinin üzerinde oturmaktadır. Ön taraftaki kuğular Paramatman'ı temsil etmektedir. Sri Ramakrishna heykeli, Kolkata'lı ünlü heykeltıraş merhum Gopeswar Pal tarafından yapılmış olup, tapınağın süslemeleri ise sanatçı merhum Sri Nandalal Bose tarafından tasarlanmıştır.

Swami Vivekananda Tapınağı

Swami Vivekananda Tapınağı, Swami Vivekananda'nın naşının 1902'de yakıldığı yerde bulunmaktadır. Tapınağın yanında, Swami Vivekananda'nın oturduğu ve isteğı üzerine naaşının yakıldığı orijinal bel ağacının yerine bir bel (bilva) ağacı dikilmiştir.

Kutsal Anne Tapınağı

Kutsal Anne Tapınağı, Ramakrishna'nın ruhani eşi Sarada Devi'ye adanmıştır. Kutsal Anne Tapınağı, Belur Math'ın girişinde yer almaktadır. Tapınak, onun naşının yakıldığı alanın üzerindedir. Kutsal Anne Tapınağı 21 Temmuz 1920'de kutsanmıştır.

Swami Brahmananda Tapınağı

Ramakrishna'nın doğrudan öğrencisi ve Ramakrishna Math ve Ramakrishna Misyonu'nun ilk başkanı olan Swami Brahmananda'ya adanmış bir başka tapınak, Kutsal Anne Tapınağı'nın yakınında bulunmaktadır. Tapınak, Swami Brahmananda'nın yakıldığı yere iki yıl içinde inşa edildi. Tapınakta Swami Brahmananda'nın mermer bir heykeli bulunmaktadır. Shyam Ghosh, Sri Ramakrishna'nın öğrencisi Navagopal Ghosh'un oğluydu. Swami Shivananda bu tapınağı 7 Şubat 1924'te adadı.

Ramakrishna Sangraha Mandir

Ünlü, iki katlı Ramakrishna Sangraha Mandir, Ramakrishna, Sarada Devi, Swami Vivekananda ve bazı öğrencilerinin kullandığı eserlere ev sahipliğı yapmaktadır. Müze, hareketin çağdaş gelişimini ve Bengallileri kronolojik olarak anlatmaktadır. Müzede, Ramakrishna'nın sadhana (manevi disiplinler) uyguladığı Dakshineswar Kali Tapınağı'nın beş kutsal ağacından oluşan Panchavati'nin gerçekçi bir canlandırması bulunmaktadır.

St. John's Church

Aslen bir katedral olan St. John Kilisesi, Kolkata'nın Britanya Hindistanı'nın başkenti haline gelmesinden sonra Doğu Hindistan Şirketi tarafından inşa edilen ilk kamu binaları arasındaydı. Raj Bhavan'ın kuzeybatı köşesinde yer alan kilise, 1847'de piskoposluk merkezi St. Paul Katedrali'ne taşınana kadar Kolkata'nın Anglikan Katedrali olarak hizmet verdi. Londra'daki St Martin-in-the-Fields kilisesinden esinlenerek inşa edilen yapının yapımına 1784 yılında, halka açık bir piyango yoluyla toplanan 30.000 rupi ile başlandı ve 1787'de tamamlandı. Kilisenin bulunduğu arazi, Sobhabazar Maharaja Nabo Kishen Bahadur tarafından bağışlanmıştır.

[St. John's Church \(2015\)](#)

Tarih ve Mimari

Mimar James Agg tarafından inşa edilen Aziz John Kilisesi, tuğla ve taş kombinasyonu ile inşa edilmiş olup yaygın olarak "Pathure Girja" (Taş Kilise) olarak bilinmektedir. Taş, XVIII. yüzyılın sonlarında Kolkata'da nadir bir malzemeydi. Taşlar, Gour'un ortaçağ kalıntılarından getirilmiş ve Hooghly Nehri üzerinden gemilerle taşınmıştır.

Kilise, Neoklasik mimari tarzında büyük, kare bir yapıdır. 53 m yüksekliğindeki taş kulesi en belirgin özelliğidir. Kulede her gün kurulan dev bir saat bulunmaktadır.

İç Mekan

Yüksek sütunlar kilise binasını her taraftan çerçevesiyor ve giriş, görkemli bir revakla sağlanıyor. Zemin, Gaur'dan getirilen nadir bir mavi-gri mermer tonunda. Büyük pencereler, güneş ışığının renkli camlardan süzülmesine olanak tanıyor. Ana sunak sade bir tasarıma sahip. Sunağın arkasında yarım

[St. John's Church'ün içi \(2015\)](#)

116 - Kolkata

daire şeklinde bir kubbe ve zemin koyu mavi, neredeyse siyah bir taştan yapılmış. Kilisenin duvarlarında, çoğunlukla İngiliz ordusu subayları ve memurlarının anısına yapılmış anıt levhalar, heykeller ve plaketter yer alıyor.

Borulu org, XIX. yüzyılın başlarında kurulmuş ve Kolkata'daki en görkemli org olmaya devam ediyor. İngiltere'deki William Hill & Son & Norman & Beard Ltd. tarafından üretilmiştir.

St. John Kilisesi eski bir mezarlık üzerine inşa edildiğinden, bölgede çok sayıda mezar ve anıt bulunmaktadır, ancak bunlardan sadece birkaçı kilisenin inşa edildiği tarihe aittir.

İkinci Rohilla Savaşı Anıtı

Birinci ve İkinci Rohilla Savaşı (1772-74), Rohillalar ile Ud Nawabı arasında, İngilizlerin desteğiyle gerçekleşti. Rohillalar, Pakistan ve Afganistan sınırındaki Peştun kabilesinin bir koludur. Rohillaların bir kısmı Ud Nawabı bölgesine yerleşti ve kısa süre sonra Rohillalar ile Ud Nawabı Şuca-ud-Daula arasında bir çatışma başladı. Bu da Rohilla Savaşı'na yol açtı.

İngilizler Ud Nawabı'nı destekledi ve Ocak 1774'te Rohilla reisi Hafız Ruhmet öldürüldü, bu da Rohillaların yenilgisine yol açtı. Ekim 1774'te imzalanan bir antlaşma anlaşmazlığı sona erdirdi. Güçleri bir nebze kısıtlanan Rohillalar, Uttar Pradesh eyaletinde hala var olan Rohilkhand topraklarında yaşamaya devam ettiler.

St. John Kilisesi yerleşkesindeki Rohilla Anıtı, 12 sütunla desteklenen dairesel bir kubbeden oluşmaktadır. Anıt, Rohilla Savaşı'nda hayatını kaybeden birçok İngiliz askeri subayının isimlerinin yazılı olduğu bir plakette içermektedir.

Lady Canning Anıtı

Charlotte Canning (1817–1861), Hindistan Genel Valisi ve Vekili Charles Canning'in eşiydi. Sıtmadan öldü ve Barrackpore'da (Barrackpurthe) gömüldü; St. John Kilisesi mezarlığında da bir anıtı inşa edildi.

[İkinci Rohilla Savaşı Anıtı \(2015\)](#)

[Lady Canning Anıtı \(2015\)](#)

Lady Canning'in özenle dekore edilmiş anıtı, St. John Kilisesi'nin kuzey koridorunda yer almaktadır.

Victoria Anıtı ve Memorial Hall

Victoria Anıtı, Kolkata'nın merkezindeki Maidan'da bulunan, girişi Kraliçe Yolu üzerinde olan büyük bir mermer anıttır. 1906 ile 1921 yılları arasında İngiliz Rajı tarafından inşa edilmiştir. 1876'dan 1901'e kadar Hindistan İmparatoriçesi olan Kraliçe Victoria'nın anısına adanmıştır. Dünyanın herhangi bir yerindeki bir hükümdara adanmış en büyük anıttır . 26 hektarlık (64 dönüm) bahçeler içinde yer alır ve şu anda Hindistan Hükümeti Kültür Bakanlığı'nın kontrolünde bir müzedir. Hint-Saracen mimarisinin belirgin özelliklerini taşıyan anıt, şehrin en popüler turistik yerlerinden biri haline gelmiştir.

[Victoria Anıtı \(2015\)](#)

Victoria'nın 22 Ocak 1901'deki ölümünden sonra Curzon, Hindistan'dan Sorumlu Devlet Sekreteri Lord George Hamilton'a yazdığı mektupta Müze ve bahçeleri olan görkemli bir bina inşa edilmesini önerdi. Hindistan'daki hükümet yetkilileri, prensler, politikacılar ve halk, Lord Curzon'un fon çağrısına cömertçe yanıt verdi.

Victoria Anıtı, Aralık 1921'de Galler Prensi, gelecekteki VIII. Edward tarafından tamamlandı ve resmen halka açıldı.

Müze

Victoria Anıtı'nda 25 galeri bulunmaktadır. Bunlar arasında kraliyet galerisi, ulusal lider galerisi, portre galerisi, merkez salon, heykel galerisi, silah ve zırh galerisi ve daha yeni olan Kalküta galerisi yer almaktadır. Victoria Anıtı, Thomas Daniell (1749–1840) ve yeğeni William Daniell'in (1769–1837) eserlerinin en büyük tek koleksiyonuna

[Victoria Memorial Hall \(2015\)](#)

118 - Kolkata

sahiptir. Ayrıca William Shakespeare'in resimli eserleri, Binbir Gece Masalları ve Ömer Hayyam'ın Rubaiyat'ı gibi nadir ve antika kitapların yanı sıra Nawab Wajid Ali Şah'ın kathak dansı ve thumri müziği hakkındaki kitaplardan oluşan bir koleksiyona da sahiptir. Bununla birlikte, galeriler ve sergileri, anıtın programatik unsurları, tamamen mimari mekanlar veya boşluklarla rekabet etmemektedir.

Kolkata galerisi

1970'lerin ortalarında, Kolkata'nın görsel tarihine adanmış yeni bir galeri konusu, eğitim bakanı Saiyid Nurul Hasan tarafından gündeme getirildi. 1986'da Hasan, Batı Bengal valisi ve Victoria Memorial mütevelli heyeti başkanı oldu. Kolkata galerisi, Hindistan'ın başkenti Yeni Delhi'ye taşındığında Kalküta'nın tarihini ve gelişimini görsel olarak sergiliyor. Galeri ayrıca 1800'lerin sonlarındaki Chitpur yolunun gerçek boyutlu bir dioramasına da sahip.

Victoria Anıtı'ndaki bahçeler 26 hektarlık (64 dönüm) bir alanı kaplamaktadır.

Jorasanko Thakur Bari

Jorasanko Thakur Bari (Bengalce: Thakurların Evi), Kuzey Kolkata bölgesindeki Jorasanko'da bulunan bir konaktır ve Tagore ailesinin atalarının evidir. Şair Rabindranath Tagore'un doğum yeri ve Rabindra Bharati Üniversitesi yerleşkesine ev sahipliği yapmaktadır. Geleneksel Bengal mimarisi Dalan tarzında inşa edilmiş olup, bir miras, tarihi bir simge ve Kalküta'nın sosyo-kültürel evriminin merkezi olarak kabul edilmektedir.

[Jorasanko Thakur Bari \(2015\)](#)

Jorasanko Thakur Bari, 1784 yılında Nilmoni Thakur tarafından Kolkata'nın kuzeyindeki Jorasanko'da inşa edilmiştir. Bu tarihi evin bugün bulunduğu arazi, Rabindranath Tagore'un büyükbabası olan Prens Dwarkanath Tagore'a, Burrabazar'ın ünlü Sett ailesi tarafından bağışlanmıştır.

Pareshnath Jain Tapınağı

Kolkata Jain Tapınağı (Parshwanath Tapınağı olarak da bilinir), Hindistan'ın Kolkata şehrinin önemli turistik mekanlarından biri olan Maniktala'daki Gouribari'de, Badridas Tapınak Caddesi'nde bulunan bir Svetambara Jain tapınağıdır.

[Pareshnath Jain Tapınağı \(2015\)](#)

Parshwanath aslında 4 tapınaktan oluşan bir komplekstir. Ana türbe, onuncu tirthankara olan Shitalanatha'ya adanmıştır. Pratishtha veya kutsama töreni, Sri Kalyansurishwarji Maharaj tarafından gerçekleştirilmiştir.

Tapınakların üçü tirthankaralar Shitalanatha, Chandraprabha ve Mahavira'ya adanmıştır. Dördüncü tapınak Dadawadi ve Kushalji Maharaja tapınağı olarak adlandırılır. Ünlü Jain keşişleri Acharya Jinadattasuri (1075-1154) ve Acharya Jinkushalsuri'nin ayak izleri burada bulunmaktadır. Şitalanatha tapınağının güneyinde, 1895 yılında Ganeshlal Kapoorchand Jahar tarafından inşa edilen Chandraprabha türbesi yer almaktadır.

Parshwanath tapınağı, Kalküta'daki en önemli Jain tapınaklarından biridir. Tanrı heykelleri, Svetambaraların adanmışlık ritüellerine göre genellikle yarı değerli taşlar ve değerli metallere süslenir. Paryushana, 8 günlük bir festival olup, Bhadrav ayında (Ağustos-Eylül) Parshwanath'ta kutlanır. Bu süre zarfında Jainler, ahimsa uygulamasına yeniden bağlılıklarını gösterir, ibadet metinlerinin okunmasını dinler ve hayır işleri yaparlar. Festivalin son günü Samvatsari olarak adlandırılır. Bu günde Jainler, bilerek veya bilmeyerek tüm canlılara karşı işledikleri hataları affeder ve af dilerler. Bu günde "samvatsari pratikramana" adı verilen ayrıntılı bir tövbe inzivası gerçekleştirilir. Pratikramana'dan sonra Jainler, "Micchami Dukkadam" veya "Khamau Sa", "Uttam Kshama" veya "Khamat Khamna" gibi varyasyonlarını söyleyerek, arkadaşlar ve akrabalar da dahil olmak üzere dünyadaki tüm canlılardan af dilerler.

Tapınağın bahçesinde Swami Vivekananda'nın heykeli bulunmaktadır. Swami Vivekananda (12 Ocak 1863 – 4 Temmuz 1902), asıl adı Narendranath Datta olan Hintli bir Hindu keşiş, filozof, yazar, din öğretmeni ve Hint mistik Ramakrishna'nın baş öğrencisiydi. Vivekananda, Vedanta ve Yoga'nın Batı dünyasına tanıtılmasında önemli bir kişiydi ve dinler arası farkındalığı artırmak ve Hinduizmi büyük bir dünya dini statüsüne yükseltmekle tanınır.

Bu tapınağı 2015 ve 2020 gezdim.

Mullick Çiçek Pazarı

Kalküta'daki Mullick Ghat Çiçek Pazarı, Asya'nın en büyük çiçek pazarı olarak bilinir. Howrah Köprüsü'nün hemen altında, Hooghly Nehri kıyısında yer alır. Her gün şafak vakti kurulan bu pazar, tonlarca kadife çiçeği ve rengarenk yerel çiçeklerin yarattığı görsel şölenle ünlüdür. Nehir kıyısında, Howrah Tren İstasyonu'nun karşısında.

En hareketli ve renkli anları gün doğumu saatlerindedir. Sabahın erken saatlerinde muazzam bir kalabalık ve canlılık vardır. Atmosfer: Sadece ticaretin yapıldığı bir yer değil; yüzlerce yıllık rengarenk yığınlar, çiçek yüklü hamallar ve muhteşem fotoğraf kareleri sunan kültürel bir deneyimdir. Pazar bu alanda XX. yüzyılın başından beri kuruluyormuş.

Mullick Çiçek pazarı gezenlere görsel ve hoş kokulu bir ortam sunmaktadır. Gezerken çiçek satın alabilirsiniz. Pazarda çok çeşitli çiçekler görebilirsiniz, örneğin lotus, kadife çiçeği, gül, orkide, yasemin ve başkaları. Önerildiği gibi çiçek pazarına sabahın erken vaktinde gittik; kalabalık arasında çarşıda dolaştık ve çiçek satın aldık.

[Mullick Çiçek Pazarı \(2015\)](#)

Heykeltçiler

Kolkata heykeltçilik denildiğinde akla ilk gelen yer, 300 yıllık tarihiyle kentin kuzeyinde bulunan Kumartuli yerleşkesidir. Hooghly Nehri kıyısında yer alan bu bölge, çoğunlukla Hindu tanrı ve tanrıçalarının kilden heykellerini yapan geleneksel zanaatkarlara ev sahipliği yapar.

Zanaatkarlar (kumolar), bambu, saman ve yerel Ganj nehri kili kullanarak özellikle Durga Puja festivali için her yıl binlerce tanrıça heykeli üretir.

Bölgede nesiller boyu bu sanatı sürdüren köklü ailelerin yanı sıra, kadın heykeltıraşlar da öne çıkmaktadır. Mala Pal ve China Pal gibi ustalar, geleneksel erkek egemen

[Heykeltçiler \(2015\)](#)

yapıyı kırarak kendi atölyelerini kuran bilinen isimlerdendir. Ayrıca Pala ve Rudra Pal aileleri uzun yıllardır bu zanaatın öncülerindedir.

Yapılan heykeller sadece yerel festivaller için kullanılmaz. Aynı zamanda bölgedeki müzeler, sergiler ve uluslararası çapta Hindu festivalleri için Amerika, İngiltere ve Avustralya gibi ülkelere de ihraç edilir.

Şerbetçi (Paramount Sharbat)

Kolkata'da gezinirken serinlemek istediğimizde, kentin en bilinen, tarihi şerbetçisi Paramount Sharbat'ta durakladık. 1918 yılından beri çalışan bu şerbetçide şerbetler anında doğal ürünlerden yapılıyor. Şerbet menüsüne göz attığımda demir hindi hemen gözüme çarptı. Demirhindi sözcüğü dilimize Arapçadan "temr hindi: Hint hurması" (*Tamarindus indica*), olarak geçmiştir. Yapıp getirdiler. Bizim bildiğimiz demirhindinin çok koyu biçimi ve biraz acı. Bardağımdakinin tümünü içemedim.

[Paramount Sharbat \(2015\)](#)

Hooghly Nehri

Hooghly Nehri, Hindistan'ın Batı Bengal eyaletinde yer alan, Ganj Nehri'nin en batıdaki önemli koludur. Yaklaşık 460 Km uzunluğundaki nehir, Kolkata ile Howrah şehirlerini birbirinden ayırır ve Bengal Körfezi'ne dökülür.

Yukarı kısımlarında Bhagirathi olarak bilinir. Nabadwip kasabası yakınlarında Jalangi Nehri ile birleşerek Hooghly adını alır.

Hinduizm için kutsal bir su yolu olarak kabul edilen nehir, aynı zamanda

[Hooghly Nehri \(2015\)](#)

122 - Kolkata

bölgenin ekonomik kalbidir. Kolkata ve Haldia gibi devasa limanların denizle bağlantısını sağlayarak uluslararası ticarete hayati bir rol oynar.

İki büyük metropol olan Kolkata ve Howrah'ı birbirine bağlayan, şehrin simgesi niteliğindeki ikonik Howrah Köprüsü ve Vidyasagar Köprüsü bu nehir üzerinde yer alır.

Big Ben

Kolkata şehrindeki "Big Ben", Londra'daki tarihi saat kulesinin Lake Town Saat Kulesi birebir bir kopyasıdır. 2015 yılında inşa edilen yapı, yaklaşık 30 m yüksekliğindedir.

Şehrin kuzeyinde, Lake Town ve VIP Road kesişiminde yer alır. Orijinalinin fiberglas taklidi kullanılarak tasarlanan, dört tarafında retro saat kadranları bulunan ve geceleri ışıklandırılan dikkat çekici bir yapıdır. Bölge halkı tarafından "Kolkata Time Zone" olarak da adlandırılır.

[Big Ben \(2020\)](#)

Acharya Jagadish Chandra Bose Indian Botanic Garden

Daha önce Hindistan Botanik Bahçesi, Kalküta Botanik Bahçesi ve Kalküta Kraliyet Botanik Bahçesi olarak bilinen Acharya Jagadish Chandra Bose Hindistan Botanik Bahçesi, Kolkata yakınlarındaki Howrah'ın Shibpur bölgesinde yer alan bir botanik bahçesidir. Bahçe, 109 hektarlık bir alana yayılmış 12.000'den fazla örnekten oluşan geniş bir koleksiyona sahip, çok çeşitli nadir bitkilere ev sahipliği yapmaktadır.

Yarbay Robert Kyd, Kolkata'da bir botanik bahçesi kurulması önerisini ilk olarak 1786'da yaptı. O zamana kadar biyolog Carl Linnaeus, dünya çapındaki bitkilerin sistematik bir şekilde

[Acharya Jagadish Chandra Bose Indian Botanic Garden \(2020\)](#)

incelenmesine yönelik bir çerçeve oluşturmuştu. Kyd'in önerisi, Doğu Hindistan Şirketi'nin tarımsal üretimi iyileştirme ve nakit ürünlerin üretimini genişletme ilgisiyle örtüşüyordu. Doğu Hindistan Şirketi, bahçeyi Temmuz 1787'de resmen onayladı. O zamana kadar Kyd, 310 dönümlük bir alanı çoktan seçmişti.

Robert Kyd, Doğu Hindistan Şirketi'nin genişleme seferlerinden elde edilen Doğu Hint Adaları'ndan çeşitli baharatlar yetiştirmeye alışkındı. Doğu Hindistan Şirketi'nin Yönetim Kurulu, ekonomik faydaları nedeniyle Kyd'in Bahçede tarçın, tütün, hurma, Çin çayı ve kahve yetiştirme hırslarını destekledi. Örneğin çay, son derece ticarileştirilmiş bir bitkiydi ve Avrupa ekonomisi için vazgeçilmezdi. Hindistan'ın yerli çay bitkileri hala büyük miktarlarda üretilmiyordu. Bu durum Çinli bahçıvanların ve çay bitkilerinin kaçırılmasına yol açtı. Çin çayı ilk olarak Kalküta Bahçesi'ne taşındı ve Assam ve Ooty halkının yer değiştirmeye zorlanmasıyla Ooty ve Nilgiri'de daha büyük çay plantasyonları kuruldu. Ayrıca, nopal gibi kaktüsler Meksika'dan ithal edildi ve İspanya'nın hakim olduğu bir endüstri olan tekstil boya üretmek için Bahçeye yerleştirildi.

1793'te bahçenin müdürü olduktan sonra botanikçi William Roxburgh tarafından politikada önemli bir değişiklik yapıldı. Roxburgh, Hindistan'ın her yerinden bitkiler getirdi ve kapsamlı bir herbaryum geliştirdi. Bu kurutulmuş bitki örnekleri koleksiyonu sonunda Hindistan Botanik Araştırmaları Merkezi Ulusal Herbaryumu haline geldi ve 2.500.000 öğeden oluşmaktadır.

Kalküta Botanik Bahçesi, Singapur Botanik Bahçeleri ve Saint Vincent ve Grenadinler Botanik Bahçeleri de dahil olmak üzere büyük bir bilimsel kurumlar ağının parçasıydı. Bu ağ, bitkileri bahçeler arasında taşıdı ve Linnaeus sistemini kullanarak sınıflandırdı. Bilimsel araştırmaları destekledi ve aynı zamanda sömürge genişlemesinde de kullanıldı.

Guinness Dünya Rekorları sahibi olan, 3616 destek köküne sahip bu 250 yıllık banyan ağacı 1,6 hektarlık bir alana yayılmıştır.

[250 yıllık banyan ağacı \(2020\)](#)

Dadaji's Temple & Garden

Kolkata'da bulunan Jain Shwetambar Dadaji Tapınağı ve Bahçesi (Dadabari), sakin atmosferi ve önemli kültürel mirasıyla bilinen önemli bir Jain tapınağıdır. Tapınak, aynalı sütunları ve vitray pencereleriyle enfes mimari tasarımlar sergileyerek önemli bir turistik cazibe merkezi haline gelmiştir. Ziyaretçiler, tefekkür ve maneviyat için sakin bir alan sunan huzurlu ortamını sık sık övmektedir.

[Dadaji's Temple & Garden \(2020\)](#)

Jainizm veya Caynizm, MÖ VI. yüzyılda Hindistan'da ortaya çıkan, hiçbir canlıya zarar vermemeyi (Ahimsa) ve mutlak ruhsal arınmayı merkezine alan eski bir dindir. Evrenin sonsuz olduğuna ve bir yaratıcının bulunmadığına inanırlar. Jainizm inancının temel yapı taşları şunlardır:

Temel İnançlar ve Yaşam Tarzı Ahimsa (Şiddetsizlik): Dinin en katı ve önemli kuralıdır. Düşüncede, sözde ve eylemde hiçbir canlıya zarar vermemek esastır.

Katı Vejetaryenlik: Jainler kesinlikle et, balık veya yumurta tüketmez. Ayrıca kök sebzelerin (havuç, soğan, patates) topraktan çıkarılırken mikroorganizmalara veya topraktaki canlılara zarar verebileceğine inandıkları için bunları da yemezler.

Karma ve Yeniden Doğuş: Ruhun yaptıklarının sorumluluğunu taşıdığına ve reenkarnasyon döngüsün inançları tamdır. Kurtuluş, karmadan temizlenerek bu döngüden çıkmakla mümkündür.

Kutsal Metinler ve Felsefe Jain felsefesi "fatih" anlamına gelen Jina olarak adlandırılan ve dünyevi bağlardan kurtulan aydınlanmış öğretmenlere (Tirthankaralara) dayanır. En bilinen kutsal kitapları Jain Agama (Sidantalar) ve Tattvartha Sutra (Gerçeklik Kitabı)'dır.

Salt Lake Central Park

Banabitan olarak da bilinen Salt Lake Central Park, Kolkata'nın Bidhannagar bölgesinde bulunan 100 dönümlük kentsel bir biyolojik çeşitlilik parkıdır. Şehrin ikinci büyük açık alanı

Salt Lake Central Park - 125

olan park, yemyeşil yürüyüş yolları, pagodalı büyük bir merkezi göl, gül bahçesi ve kelebek bahçesi gibi özelliklere sahiptir.

[Salt Lake Central Park \(2020\)](#)

